

16784

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM 9. 10. VE 11. SINIF
DİN ÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
MÜFREDAT PROGRAMININ
KAVRAM HARİTASI TEKNİĞİYLE
ÖRNEK İŞLENİŞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA TAVUKÇUOĞLU

HAZIRLAYAN
MUSTAFA BASKONAK

KONYA-2005

ÖNSÖZ

Tüm dünyanın nimetleri, emrinde olan insanoglu; modernleşen dünyada gelişen teknolojiler sayesinde, öğrenmek istediği birçok şeye kısa sürede ulaşabilmektedir. İlim için aylar süren yolculuklar, yerini e-kütüphaneler ve web sayfalarına yapılan ziyaretlere bırakmıştır. Bilgi transferinin olanca hızıyla devam ettiği çağımızda artık bilgiye ulaşma çabası değil, bilginin anlamlı bir hâle getirilmesi ve yorumlanma çabası önem kazanmıştır.

Bilgiye ulaşabilen, karşılaştığı verileri anlamlandırabilen, bilgiyi örgütleyebilen, bunları sorunların çözümünde kullanabilen, problem çözme becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Zira artık bilgiyi sadece hafızaya aynen almak ve bilgi depoları hâline gelmek, hayatı kolaylaştırmamaktadır. Bu durum din konusu içinde geçerlidir. “Yılların bilgi birikimi bugün ne anlam ifade edecek, okullarda o bilgi yığınları hangi düzeyde ve ne kadarı ile öğretim konusu yapılacak” bunların tartışılması okulların amaçlarına göre yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kültürel mirasın öğretime nasıl konu edileceği sürekli sorgulanmaya devam edilmek durumundadır.

Eğitim sisteminden, öğretmenden ya da öğrencilerden kaynaklanan nedenlerden ötürü, Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine olan ilgilerinin yıllar geçtikçe azaldığı gözlenmektedir. Öğrencinin bu derse ilgisinin devam etmesi hatta artması için yöntemlerin araştırılması gerekmektedir.

Bizde, pek çok konuda hazırlanabilir olması, görselliği sağlaması, öğrenciyi aktif katılıma itmesi, eleştirel düşünme ve anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmesi gibi özellikleri göz önünde tutulduğunda kavram haritalarının, çok fazla soyut ifadelerin ve konuların bulunduğu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Hedeflerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlayacağı düşüncesiyle, Ortaöğretim 9. 10. ve 11. Sınıf Müfredatı esas alınarak, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 9. 10. ve 11. Sınıf kitaplarına bağlı kalarak Kavram Haritalarıyla Örnek işlemler üzerine bir çalışma yaptık.

Çalışmamın seçiminde ve hazırlanmasında bilgi ve görüşlerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU' na, Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK hocama teşekkürü bir borç bilirim.

MAYIS 2005

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
GİRİŞ	I

1.BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM 9. SINIF

ÜNİTE I - DİN

1. Din'in Tanımı (Genel)	11
2. Din ve İnsanlık	11
3. İslâm Dini Açısından Dinin Gelişmesi	12

ÜNİTE II - DİNLER VE ÖZELLİKLERİ

1. İlk Dinler	17
2. Çin Dinleri	19
3. Hint Dinleri	22
4. Musevilik	24
5. Hıristiyanlık	26
6. Türklerin İslâm'dan Önceki Dinsel İnançları	28
7. Son Din Müslümanlık	30
a) Doğuşu ve Doğduğu Çevredeki İnançlar	31
b) İlk Müslümanlar	31
c) Hz. Peygamberin Aile Çevresi (Ehlibeyt)	32
d) Türklerde "Ehlibeyt" Sevgisi	32
8. İlahî Dinlerdeki Ortak Yönler	33
a) Allah İnancı Açısından	33
b) Ahlâk Açısından	34
c) İnsan Anlayışı Açısından	34
9. İslâm'ın Allah İnancı	35

ÜNİTE III - DİN VE AHLÂK

Ahlâk Hakkında Genel Bilgi	37
1. Ahlâkın Din ile İlişkisi	40
2. Toplumsal Hayatta Din ve Ahlâk Bütünleşmesi	40

Sayfa No

3. Atatürk' ün Ahlâka İlişkin Görüşleri.....	41
4. Örf ve Adetlerin Ahlâkla İlişkileri.....	41
5. Ahlâkın Değişmezliği	42
6. Örf ve Adetlerin Millet Hayatındaki Yeri.....	42
7. Taassubun Zararları	43
8. Devletin Taassubu Etkisiz Hale Getirmesi	43
9. Cehaletten Kaçınma.....	44
10. "Millî Seciye" Kavramı ve Atatürk	45
11. Millî Ahlâka Uygun Hareket Millî Birliği Sağlar.....	46

ÜNİTE IV - DEVLETE KARŞI GÖREVLERİMİZ

1. Kanunlara Saygı.....	49
2. Vergi Vermek ve Kutsallığı.....	50
3. Askere Gitmek	51
4. Seçimlere Katılmak.....	52
5. Atatürk'ün Konu ile İlgili Görüşleri	53
6. Konu ile İlgili Âyet ve Hadisler.....	53

ÜNİTE V - TEMİZLİK VE DOĞRULUK

1. Temiz Olmanın Birey ve Toplum Açısından Yararları	55
2. Doğruluk	56
3. Rüşvet ve Rüşvetin Toplumsal Hayata Olumsuz Etkileri	56
4. Konu İle İlgili Âyet ve Hadisler	57

ÜNİTE VI SAVURGANLIK (İSRAF)

1.Savurganlık	59
2. Savurganlığın Zararları Nelerdir.....	59
3. Konu İle İlgili Âyet ve Hadislerden Seçmeler.....	59

2.BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM 10. SINIF

ÜNİTE I - İSLÂM GÜZEL AHLÂKTIR

1. İslâm Kavramı.....	62
a) Kelime olarak İslâm.....	62
b) Terim olarak İslâm	62

	<u>Sayfa No</u>
2. İslâm'da İnanç Esasları	63
a) Allah inancı	63
b) Melek inancı	63
c) Kitap inancı	64
d) Peygamber inancı	64
e) Ahiret inancı	65
f) Kader inancı	65
(1) Kaza ve kader ne demektir?	65
(2) İnsanın gücü neye yeter?	66
(3) İslâm kaderci bir din midir?	66
(4) Tevekkül ne demektir?	67
(5) Hayır ve şer Allah'tandır	67
(6) Kader inancının Faydaları	67
3. İslâm'da İbadet Anlayışı	68
a) Kelime ve terim olarak ibadet	68
b) Neden ibadet ederiz?	68
c) İman-ibadet ilişkisi	69
d) İmanın ibadete etkileri	70
e) İbadetin imana etkileri	70
f) İbadetlerin ruhî ve bedenî faydaları	71
(1) Namaz	71
(2) Oruç	71
(3) Zekât	72
(4) Hac	72
4. İslâm'ın Ahlâk'a Verdiği Önem	73
a) İslâm ve Ahlâk kavramları	73
(1) İslâm'ın ahlâka verdiği önem	73
(2) Ahlâk çeşitleri	74
(3) Ahlâk'ın ve dinin ortak hedefleri	74
b) Ahlâk - Vicdan ilişkisi	75
(1) Kavram olarak vicdan	75

	<u>Sayfa No</u>
(2) Dinin yaptırıcı gücü ve kaynağı.....	75
(3) Vicdan - şuur ilişkisi	75
5. İslâm'da Emir ve Yasaklar	76
a) İnsan hürriyeti ve sınırları.....	76
b) Allah'ın koyduğu sınır: Haramlar, yasaklar sahası	76
c) İnsanların koruluğu: Emirler, helâller ve mubahlar sahası	77
d) Haram ve yasakların çeşitleri	77
(1) Asli haram	77
(2) Arızı haram.....	77
Çeşitli durumlara göre haramlar	78
e) Haramlar için geçerli ve kaideler.....	79
f) Emir ve yasakların sosyal garantisi.....	79
6. Aile Düzeni.....	80
a) Ana hakkı.....	80
b) Baba hakkı.....	80
c) Kardeş hakkı	80
d) Akraba hakkı	80
e) Arkadaş hakkı.....	80
f) Komşu hakkı	80
7. Konuyla İlgili Âyetler ve Hadisler.....	81
a) Âyetler	81
b) Hadisler.....	81
ÜNİTE II - MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİK	
1. Vatanın Bölünmezliği	83
a) Vatan anlayışı	83
b) Vatanın bölünmezliği	83
2. Devlet ve Bölünmezliği	84
3. Devlet ve Millet Bütönlüşmesi	85
4. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	85

ÜNİTE III - ÖRF - ADET

1. Örf ve âdet kavramları	87
2. Örf ve Âdetlere bağlılık	88
3. Örf ve Âdetlerin ahlâkla ilişkisi	88
4. Örf ve Âdetlerin millet hayatındaki yeri	89
5. Millî ahlâk ve millî terbiye	89
6. Faziletli ve hoşgörülü olmak	90
7. Atatürk'ün konu ile ilgili görüşleri	90
8. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	91

**ÜNİTE IV - KÖTÜLÜKLERDEN KAÇINMA
VE KÖTÜLÜKLERİ ÖNLEME**

1. Cehaletten kaçınma	93
2. Hırsızlık	94
3. Yalan söylemek	95
4. Zina etmek	95
5. Cana kıymak	96
6. Kaçakçılık yapmak	96
7. Devlet malını kötüye kullanmak	97
8. Yağmacılık ve adaletsizlik	97
9. İçki ve kumar	98
10. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	99

ÜNİTE V - ÇALIŞMAK VE ÜRETİCİ OLMAK

1. Çalışmanın yararları	101
2. Yapıcı ve üretici olmanın yararları	102
3. Hz. Muhammed'in çalışma ile ilgili güzel sözleri	102
4. Başkalarının emeğine saygı duymak	103
5. Başkalarının sırtından geçinmemek	104
6. Türk geleneğinde iş ve ticaret ahlâkı	104
7. Atatürk'ün çalışma ile ilgili güzel sözleri	105
8. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	106

ÜNİTE VI - MUTLULUK

1. Mutluluk.....	108
2. Mutluluğa nasıl ulaşılır?	109
3. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	110

ÜNİTE VII - ÖĞRETMENLİK

1. Öğretmenin değeri ve önemi.....	112
2. Öğretmen - öğrenci ilişkisi	113
3. Öğretmen hakkı.....	113
4. Konuyla ilgili Âyet ve Hadisler	114

3.BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM 11. SINIF

ÜNİTE I - İSLÂM VE EVREN

1. Evrenin yaratılışı.....	117
2. a) Allah'ın yaratma sıfatı	118
b) Kur'an'a göre dünyamız.....	119
3. İnsanın yaratılışı.....	119
a) İnsan nasıl yaratıldı?	120
b) Üstün varlık: İnsan	120
c) İnsan ve toplum.....	121

ÜNİTE II - EVRENSEL BİR DİN OLARAK İSLÂMLIK

1. İslâmî bilgilerin dört ana kaynağı (Kitap, Sünnet, İcma, Kıyas).....	123
2. Allah âlemlerin Rabb'idir	125
3. Hz. Peygamber bütün insanlığa gönderilmiştir.....	126
4. İslâm bütün zaman ve mekâna hitap eder	126
5. İslâm akıl ve ilim dinidir.....	127
6. İslâm, insan haysiyetini korur.....	128
7. İslâm dünya ve ahiret dinidir	129
8. İslâm düşünce ve vicdan özgürlüğünü korur	130
9. İslâm'da sınıf ve ırk ayrımı yoktur	131
10. İslâm'da ruhbanlık yoktur	132

ÜNİTE III - TÜRK-İSLÂM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

1. İslâm'da doğan ve gelişen bilim dalları.....	134
2. Müslümanların pozitif bilim alanındaki hizmetleri ve buluşları	134
3. İslâm'da din bilimleri ve Türk bilginleri	140
a) İslâm'da din bilimleri	140
b) Türk bilginler.....	141
4. Müslüman Türklerde sanat ve edebiyat.....	142
5. İslâm düşüncesi ve tasavvuf	146
a) Allah ile evren arasındaki ilişkiyi ele alan konular	148
b) İnsanla ilgili konular.....	148
c) Felsefe din ilişkisiyle ilgili konular	148
6. İslâm kültür ve uygarlığının batı dünyasına etkisi.....	150
7. Batılı bilginlerin İslâm'a bakışı	151

ÜNİTE IV - ATATÜRK VE İSLÂM DİNİ

1. Atatürk'ün İslâm dini ve lâiklikle ilgili görüşleri	153
2. Lâiklik nedir?	153
3. Atatürk'ün lâiklik anlayışı	155
4. Atatürk'ün İslâm dini ile ilgili görüşleri.....	156

ÜNİTE V - AHLÂKİ GÖREVLERİMİZ

1. Düzenli yaşamak.....	158
2. Başkaları ile iyi ilişkiler kurmak	159
3. İyilik ve yardımsever olmak	160

ÜNİTE VI - ADALET, AHLÂK VE DİN

1. Adalet tarzları ve çeşitleri.....	162
2. Adalet, din ve ahlâk arasındaki ilişkiler.....	163
3. Sosyal adalet ve ahlâk kuralları	164
4. Sosyal bir varlık olarak insanın ödevi: İslâm ahlâkı.....	164
5. Hz. Muhammed'in adalet konusundaki güzel sözleri.....	165
6. Atatürk'ün adalet ve ahlâk konusundaki sözleri.....	165

SONUÇ	166
--------------------	-----

BİBLİYOGRAFYA	167
----------------------------	-----

GİRİŞ

Kavram

Varlık, nesne, olay ya da düşünceler benzerliklerine göre gruplandırıldığında, bu oluşturulan gruplara verilen adlara kavram denir. Deneyimler sonucu iki veya daha fazla varlık, ortak özelliklerine göre bir arada gruplanıp diğer varlıklardan ayırt edilebilir. Bu grup zihinde bir düşünce birimi olarak yer eder; bu düşünce birimini ifade etmekte kullanılan sözcük (veya sözcükler) bir kavramdır. Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, belirli gruplar altında toplanıldığında ulaşılan soyut düşünce birimleridir. (Beydoğan, 2001)

Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerde mevcuttur. Kavram öğretimi bazı kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır.

Kavramların öğrenilmesiyle, kavramlar sınıflandırılabilir ve kavramların aralarındaki ilişkiler tespit edilebilir hale gelir. Böylelikle de mevcut bilgiler yeniden düzenlenmiş, öğrenilen bilgiler anlam kazanmış, yeni yeni kavramlar ve bilgiler üretilmiş olur.

Öğrenme yollarına göre kavramlar üçe ayrılır.

1. *Algılanan Kavramlar:* İnsanın dış dünyadan duyu organları yardımı ile algılamalarıyla oluşan kavramlardır.
2. *Betimlemeli Kavramlar:* Dış dünyadaki varlıklarla doğrudan etkileşen insanın, varlık ve olayların gözlemlenebilir özelliklerini özetleyerek açıklamaya ve onlara anlam vermeye çalışmasıyla elde edilen kavramlardır.
3. *Kuramsal Kavramlar:* Dış dünya ile doğrudan etkileşimle değil, zihinsel işlemlerle öğrenilen kavramlardır.

Kavramların öğrenilmesi aşamalı dört düzeyde gerçekleşir.

1. *Somut Düzey:* Nesnenin kendisini ya da resmini görerek öğrenmeye dayalıdır. Somut düzey şu işlemleri içerir:
 - a. Nesnenin algılanabilen çerçevesine dikkat etme
 - b. Nesneyi diğer nesnelere ayırt etme

- c. Ayırt edilen nesneyi, aynı kapsam ve durumda bir başka zamanda gördüğünde de anımsama
2. *Tanım Düzeyi:* Nesneyi görme, işitme, koklama, ona dokunma söz konusudur. Tanım düzeyi şu zihinsel işlemleri içerir:
- Nesnenin algılanabilen çevresine dikkat etme
 - Nesneyi diğer nesnelere ayırt etme
 - Nesneyi farklı yer ve durumda görünce de aynı nesne olduğuna ilişkin genelleme yapma
3. *Sınıflama Düzeyi:* Bu düzeyde kavramın öğrenilebilmesi için, kavramın en az iki örneğinin tanım düzeyinde öğrenilmesi gerekir. Sınıflama düzeyi şu zihinsel işlemleri içerir:
- Nesnenin bir sınıfına ilişkin en az iki örneğin özelliklerine dikkat etme
 - Örneği, örnek olmayanlardan ayırt etme
 - Ayırt edilen örnekleri anımsama
 - Farklı bir kapsam ve durumda karşılaşılan her bir örneğin, aynı örnek olduğu genellemesini yapma
 - Aynı sınıfa ilişkin olan en az iki örneğin eşdeğer olduğu genellemesini yapma
 - Genellemeyi anımsama
4. *Soyut Düzey:* Kavramın öğrenilebilmesi için, ilgili kavramın sınıflamanın başlangıç düzeyinde öğrenilmiş olması gerekir. Önkoşul öğrenmeler oluşmuş olmalıdır. Kavramın örneklerinin aynı düzlemdeki benzer kavram örneklerinden nasıl farklılaştığı açıklanabiliyorsa; kavram soyut düzeyde öğrenilmiş demektir. Soyut düzeyde kavram öğrenmek için gerekli zihinsel işlemler tümevarım ve tümdengelimdir.
- Kavram örnekleri doğru olarak tanınabiliyorsa
 - Kavramın adı verilebiliyorsa
 - Kavramın tanımlanan özellikleri ayırt edilebiliyorsa
 - Kavramın kabul gören tanımı yapılabiliyorsa

Kavram Öğretimi

Artık günümüzde öğrenme işlemsel değil, kavramsaldır. Kavram öğretiminde basitten karmaşığa doğru aşamalı bir düzen vardır. Öğretilecek kavramın yeri belirlendikten sonra öğretilmesi daha uygundur.

Din öğretiminde kavram öğretimi bugüne kadar geleneksel yöntemle yapılmıştır. Öğrenciye kavramı ifade eden bir sözcük verilir, kavramın sözel tanımı yapılır, kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici nitelikleri belirtilir, kavrama dâhil olan ve olmayan örnekleri bulması sağlanır idi.

Günümüzde uygulanan yeni yöntemle, kavramı anlatan en iyi örnekten başlayarak öğrencilerin bir genellemeye ulaşmasını sağlamak esastır. Öğrencinin doğru genellemeye ulaşmasından sonra, kavrama dahil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulması ve bu yolla gereğinden fazla genelleme yapması önlenir. (Akgün, 2001)

Kavramları somutlaştırma gayretleri, soyut içerikli konuların öğrenilmesini kolaylaştırmıştır. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılabilecek grafik materyaller geliştirilmiştir. Bunlar; Anlam Çözümleme Tabloları (Semantik Özellikler Analizi), Kavram Ağları ve Kavram Haritalarıdır.

Anlam Çözümleme Tabloları

İki boyutlu bir tablo olan anlam çözümleme tabloları, öğrencilerin katılabileceği bir etkinlik olarak düzenlenmelidir. Tablonun bir boyutunda özellikleri, çözümlenecek olan varlık veya kavramlar yer alırken; diğer boyutta, bu kavram olay veya varlıkların özellikleri sıralanmaktadır. Bu tablonun öğrencilerle birlikte hazırlanması o kavramın, varlığın ya da olayın daha iyi öğrenilip kavranmasına yardım eder.

Kavram Ağları

Öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergiler. Bu araç ile öğrenciler, önceki bilgilerini harekete geçirir, yeni kavramlar geliştirir, kavramlar arası yeni ilişkiler kurar, kavramları yeniden düzenler. Kavram ağları, kavramların gruplanmasına ve bu yolla öğrencinin zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eder.

Kavram Haritaları (Concept Maps)

Bir olay veya konuyu topluca gösteren kavramların, kavramlar arası ilişkilerin, ilkelerin ve metindeki önemli düşüncelerin birbirleri ile ilişkilendirilip, görselleştirildiği; grup içerisinde tartışma ve etkileşim yoluyla, beyin fırtınasının ön plana çıkartılmasıyla çeşitli kaynaklardan gelen bilgilerin yorumlanıp, öğrenme yaşantılarına göre şekillendirilmesiyle oluşan bilgi kümeleridir.

Bilgi ve kavramlar arasındaki ilişkiyi hiyerarşik bir yapı içinde genelden özele doğru görsel hale getirerek öğrenciye somut veriler sunmayı amaçlayan bir öğretim tekniğidir. (Beydoğan, 2001)

"Kavram haritaları, yol haritaları gibidir; ancak yerleşim yerleri yerine düşünceler arası ilişkileri gösterir." (Posner & Rudnitsky, 1986)

Kavram haritalarında sunulan yeni bilgilerle öğrencinin ön bilgilerinin bütünleştirilerek anlamlı öğrenmenin gerçekleştirilmesi hedeflenir. (Clarke, 1991)

Kavram Haritasını oluşturma adımları şunlardır: Beyin fırtınası aşaması, gruplandırma aşaması, yerleştirme/çizim aşaması, ilişkilendirme aşaması, gözden geçirme aşaması, kavram haritasını sonuçlandırma aşaması. (Akyürek, S. 2003)

Kavram Haritaları şu şekilde yapılır:

1. Temel düşünce, en temel ilke ya da ikincil düşünceler ve kavramlar belirlenir,
2. Ana düşünce, haritanın en tepesine ya da ortasına yerleştirilir,
3. Kavramların haritadaki diğer sözcüklerden kolayca ayırt edilebilmeleri için kutucuklar içine alınır,
4. Ana düşünce etrafındaki ikincil düşüncelerin, birbirleriyle ilişkileri görsel olarak gruplandırılır,
5. Kavramlar arasındaki ilişkiyi göstermek üzere kutucuklar bir çizgi ile bağlanır, ilişkinin yönü önemli olduğu için belirtilecek ilişki yönü ok ile gösterilir,
6. Harita çok sayıda kavramı, ilişkiyi ve ilkeyi içeriyorsa önce en önemli elemanları topluca gösteren bir genel harita, sonra genel haritanın bölümlerini ayrı ayrı gösteren ayrıntılı haritalar yapılır.

Kavram haritası tekniğinde; bilginin şemalandırılarak görselleştirilmesi, öğrencilere çok eğlenceli gelebilir. Bu da öğrencilerin, yeni materyali daha etkili öğrenmelerine ve düşünceler arası ilişkileri anlayabilmelerine, daha önce öğrendiği bilgiler ile bağ kurarak, kendi bilgi ve yaşantıları çerçevesinde bunları bütünleştirebilmesine, mantıklı kalıplar içerisinde düşünceleri sıralayabilmesine ve her bir konuda belirlenen anahtar düşünceleri ilişkilendirebilmesine, düşünmeyi sağlayıcı somut bilgiler verildiği için, kendi kendine öğrenebilmesine yardımcı olur.

Bireye soyut düşünme, düşündüklerini ifade etme ve ifade ettiği konular üzerinde derinliğine düşünme fırsatları sunmaktadır. Kavram haritaları öğrencilerin bilgileri ilişkilendirmesi için ona uygun yollar sağlar ve öğrencide eleştirel düşünmeyi artırır. (Novak, 1993)

Öğrencilerin, önceki bilgileri üzerinde dikkatle durduğu, yanlışlarını düzelttiği, öğrendiklerini daha kolay açıklayabildiği görülmüştür. (Clarke, 1991)

Öğretmenin, öğrencilerin oluşturdukları kavram haritalarını incelemesi, öğrencilerin bilgilerini ve zihinlerinde oluşan karmaşıklığı tespit edebilmesine, öğrencinin düşünme süreçlerini izleme olanağı bularak, öğrencinin öğrenmesindeki eksiklikleri ve güçlükleri belirleyebilmesine, geribildirim vererek düzeltme çalışması yapabilmesine ve öğrencinin öğrenme düzeyini değerlendirebilmesine yardımcı olur.

Kavram haritaları oluşturma ve kavram haritalarına dayalı bir öğretim süreci; bilgiyi organize etme, öğrenmeye yardımcı olma, anlaşılabilirliği artırma, öğretilecek muhtevanın sınırlarını belirleme, öğrencide üst düzey düşünme sürecini başlatmasıyla bireyin eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Kavram haritaları, bilginin yapısal öğelerinin ne ve nice olduğunu, niçinini, nasılını, kendisini oluşturan öğeler arasındaki ilişkileri, ilişkilerin türünü ve yönünü analiz ederek şematik gösterim, iletişim ve etkileşim olanakları sunduğu için anlamlı öğrenmeye çok büyük katkısı olur. Çünkü anlamlı öğrenmede edinilen bilgiler uzun süreli olarak hafızaya yerleşir ve ne zaman istenilirse geri çağrılabilir. Sonraki öğrenmeler kolaylaşır ve problemlerin çözümünde bilgiler aktif olarak kullanılır.

Soyut bilgi ve kavramların çeşitli düzenlemelerle görsel hale getirilmesine, gerçek muhteva ile düşünme süreci arasında ilişki kurulmasına, somutlaştırılan bilgilerin analizine olanak vermektedir. (Clarke, 1994)

Bilişsel yapıdaki değişimleri incelemeye yarayan en önemli araç kavram haritalarıdır. (Novak & Gowin, 1984)

Öğrenmeyi görsel materyallere dayalı olarak gerçekleştirdiği için, öğrenilen bilgilerin anlamlı olmasına ve uzun süreli bellekte kalmasına yardım etmektedir. (Novak, 1993)

Bayram, Gürdal ve Salan (1996) tarafından yapılan bir araştırmada kavram haritalarının öğrenilmesi zor olan kavramların öğrenilmesini kolaylaştırdığı ve kavram yanılgılarının önlenmesinde büyük fayda sağladığı görülmüştür.

Akış çizgisinde, bir fikrin, düşüncenin, olayın akışı kavram haritası şeklinde sunulur. Dönen diyagramların oluşturulmasında, kavramlarının birbiri ile karmaşık ilişkisi etkilidir. Kavram bir noktaya dayandırılacaksa dayandırılabilir ağaçlar kullanılabilir. (Novak & Govin, 1993; Akyürek, S. 2003)

Din öğretiminde kavram haritaları, öğretimi planlamada, öğretme-öğrenme sürecinde, öğretimi değerlendirme aşamasında rahatlıkla kullanılabilir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde öğretilmesi zor olan kavramlar (kuramsal kavramlar) kavram haritaları ile öğrenciye daha kolay ve etkin bir şekilde öğretilir.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin öğretme-öğrenme sürecinde ve öğretimin değerlendirme aşamasında etkili bir biçimde kullanabilmek için, Kavram, Kavram çeşitleri, Kavram öğrenimindeki aşamalar, Kavram öğretimi, Anlam çözümleme tabloları, Kavram ağları, Kavram haritalarının tanımı, Kavram haritalarının yapılış şekilleri, Kavram haritalarının öğrenciye, öğretmene, bireyin eğitimine ve öğretim sürecine olan faydaları çalışmamızda yer almaktadır.

Çalışmamızda konu başlıklarının sağ tarafında, öğrenci ya da öğretmenlerin, konuya daha çok hakim olabilmeleri, konuyla ilgili bireysel çalışmalarına yönlendirici bir etki oluşturabilmesi ve konuyla alakalı duygu ve düşünceleri ifade etmesi amacıyla bazı semboller kullanılmıştır. Kullanılan bu semboller:

: Benzer konularla karşılaştırma yapılmasının,

: Konu hakkında başka kaynaklardan yardım alınmasının,

: Konu hakkında düşünceleri ifade edici yazılar yazılmasının,

: Konu ile ilgili daha geniş örnekler verilmesinin,

: Konunun başkalarıyla tartışılmasının,

: Konunun günlük hayatta da uygulamaya geçirilmesinin, gerekliliğini ifade eder.

Hazırlanan Çalışmanın Ortaöğretim Müfredatına Uygunluğu

Türk Milli Eğitim Politikasının ilkelerine ve Atatürk'ün laiklik ilkesine uygun olarak;

- Öğrencilere, İslâm dini ve Ahlâk Bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgileri kazandırmak,
- Atatürkçülüğün, Millî birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dinî ve ahlâkî yönden pekiştirilmesini sağlamak,
- İyi ahlâklı ve faziletli insanlar yetiştirmek,

İlköğretim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretiminin genel amacıdır. Bu amaca uygun olarak:

1. Kişilerin ve toplumun dine olan ihtiyacıyla birlikte, insan-Allah ilişkisinin kavratıldığı,
2. Genel hatlarıyla din ve dinler hakkında bilgilerin verildiği,
3. İslâm Dininin iman, ibadet ve ahlâk esaslarının fikir düzeyinde öğretilmeye çalışıldığı ve bunlarla alakalı diğer derslerde geçen bilgilerle ilişkilerin kurulduğu,
4. Millî birlik ve beraberliği sağlayıcı, sevgi, saygı, kardeşlik, arkadaşlık ve dostluk bağlarını güçlendirici, vatan, millet, şehit, gazi, bayrak, sancak gibi yüce kavramların anlatıldığı ve benimsetildiği,

5. Kişilerin iç dünyalarını düzenlemeleri için, çevreyle, toplumla, ayrı dinden olanlarla, ilim, sanat ve uygarlık dünyası ile sağlıklı ilişkiler kurmaları için, okul dışındaki çeşitli kaynaklardan alınması muhtemel batıl inanç ve fikirlerden uzak, uygun, saygılı bir görüş ve tutumun kazandırılmaya çalışıldığı,
6. Başkasının inancına, düşüncesine, canına, malına, haklarına saygı gösteren hoşgörünün kazandırıldığı, dini inanç ve duyguların şahsi çıkarlara alet edilmediği,
7. İnsanın yaratılmışların en üstünü olduğunun ve bütün varlıklara karşı yüklenilen sorumluluğunun ortaya konulduğu,
8. İslâm dininin ilme ve akla önem verdiğinin, ilme teşvik ettiğinin, bunu ibadet saydığıının, en son ve en gelişmiş din olduğunun bildirildiği,
9. Tarih boyunca Türklerin İslâm'a olan hizmetlerinin aktarıldığı, vatan savunmasında ve milli konularda Türklerin tarih boyunca geliştirip olgunlaştırdığı hamaset duygusunu benimsetildiği,
10. Örnek bir insan olarak Hz. Muhammed' in güzel ahlâkının, yaşayışının, çeşitli alanlardaki öğüt, görüş ve düşüncelerinin bildirildiği,
11. Milli bentliğe, dinin ana kaynaklarına dayalı din ve millet şuurunun kavratıldığı, bu şuurun Atatürkçülükle bütünleştirilerek, diğer vatandaşlara, din kardeşlerine, insanlığa ve bütün varlıklara karşı saygı ve sevgi ve şefkat duymanın öneminin aktarıldığı konuların yer aldığı;

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 27.4.1998/64 sayılı kararı gereği, Ders Geçme ve Kredi sistemine göre dönemler esas alınarak hazırlanan ve halen Sınıf Geçme sisteminde uygulanmakta olan, 2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dergisindeki açıklamalar doğrultusundaki sınıflar esas alınarak düzenlenmiş olan, uygulamanın da bu doğrultuda yapıldığı; Lise, Anadolu ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin tüm alanları ile Fen ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin 9. 10. ve 11. Sınıflarında Ortak Genel Kültür Dersi olarak okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi müfredat programı ve çalışmamız aynı paralellikte olup, bu uygunluk kavram haritası tekniğiyle örnekler halinde işlenerek gösterilmeye çalışılmıştır.

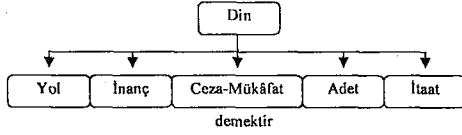
BÖLÜM I

ORTAÖĞRETİM 9.SINIF

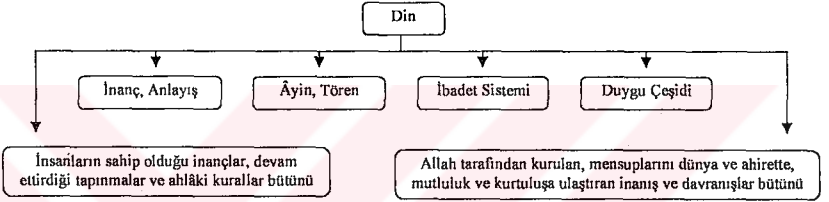
ÜNİTE I

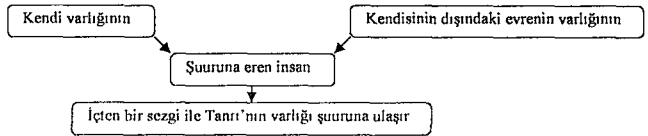
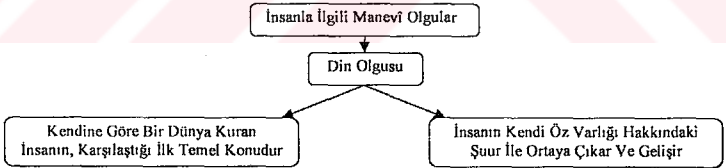
DİN

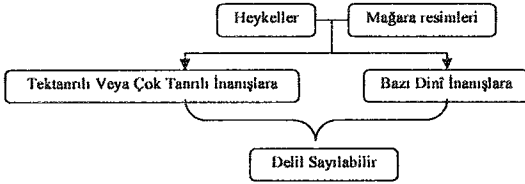
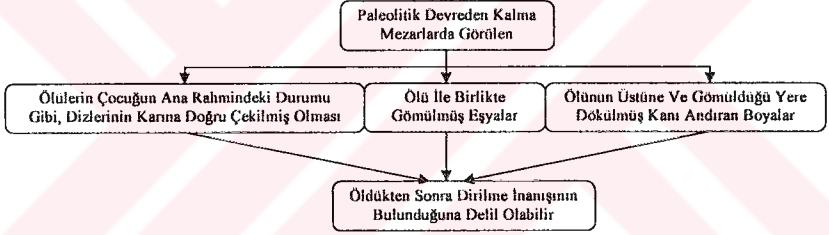
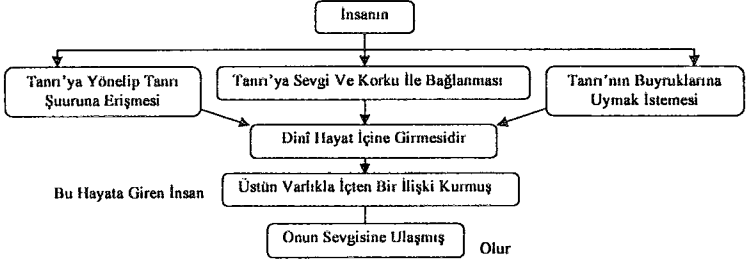

DİNİN TANIMI (GENEL)

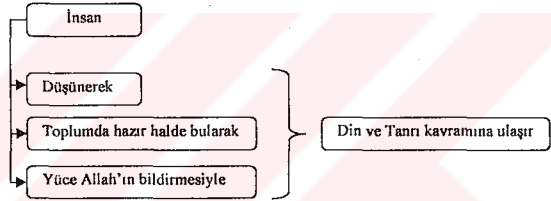
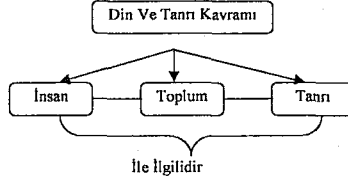

DİN VE İNSANLIK

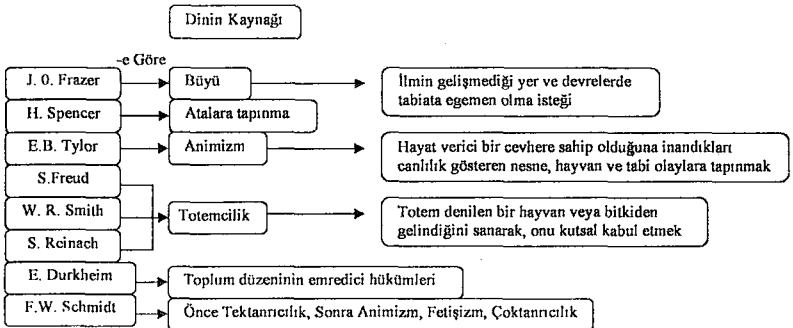

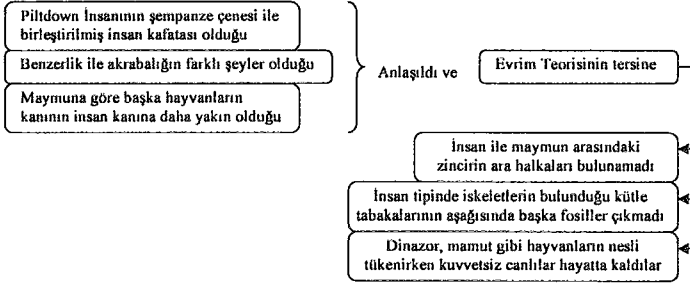
DİN VE TANRI KAVRAMI, ŞU
ÜÇ KAYNAKLA İLGİLİDİR

3. İSLÂM DİNİ AÇISINDAN DİNİN GELİŞMESİ

A. DİNİN KAYNAĞI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

B. İSLÂM'A GÖRE DİNİN KAYNAĞI VE GELİŞMESİ

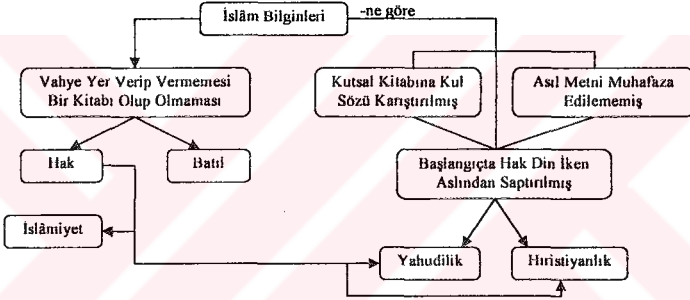
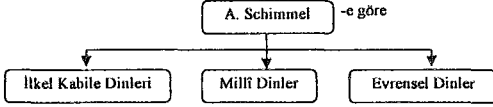
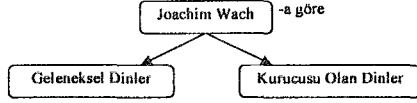

¹ Al-i İmran, 3/19

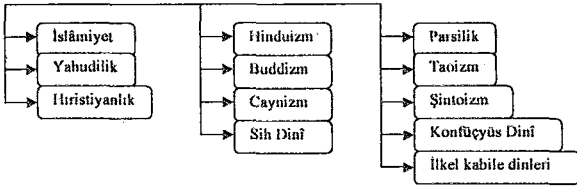
² İsrâ, 17/15

ÜNİTE II

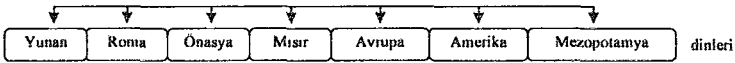
DİNLER VE ÖZELLİKLERİ

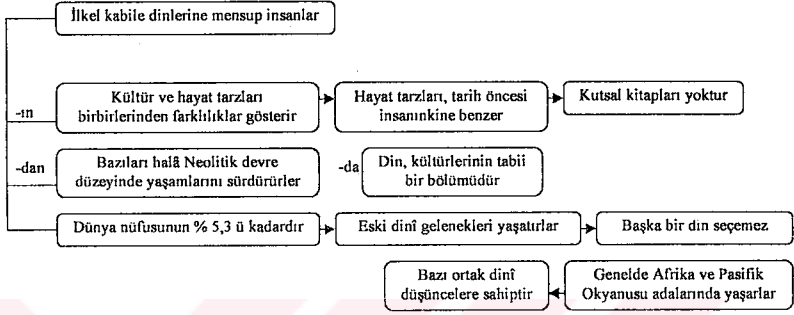
GÜNÜMÜZDE YAŞAYAN BELLİ BAŞLI DİNLER

MENSUBU KALMAMIŞ DİNLER

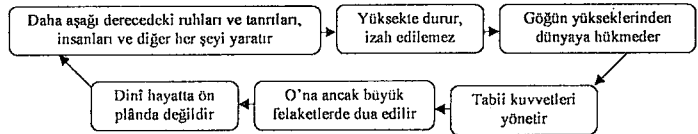
1. İLKEL DİNLER

A. MANA

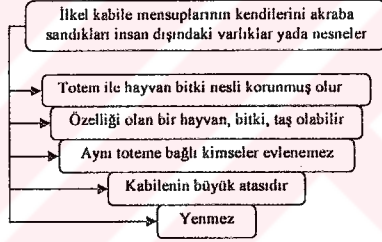
B. YÜCE TANRI

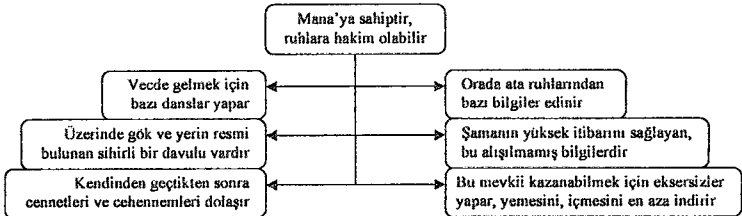
C. TABU

D. TOTEM

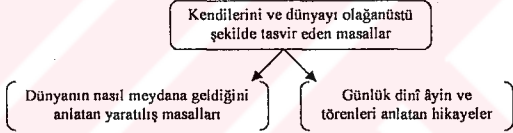
E. ŞAMAN

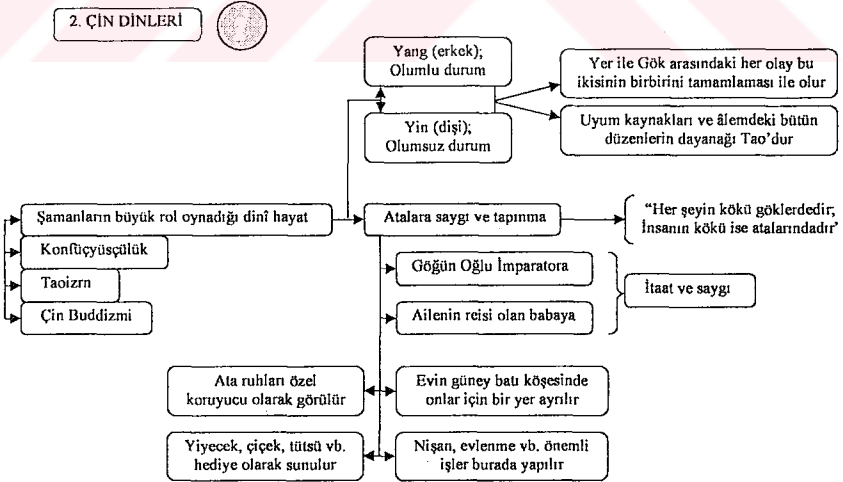
F. BÜYÜ

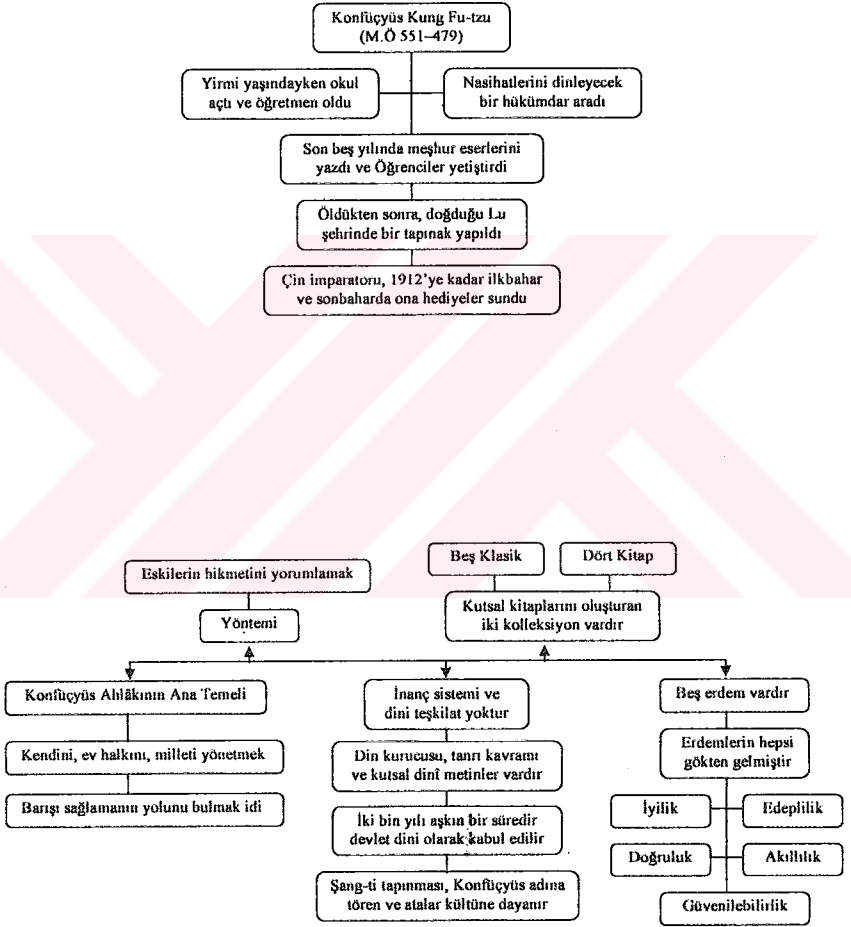
G. EFSANELER

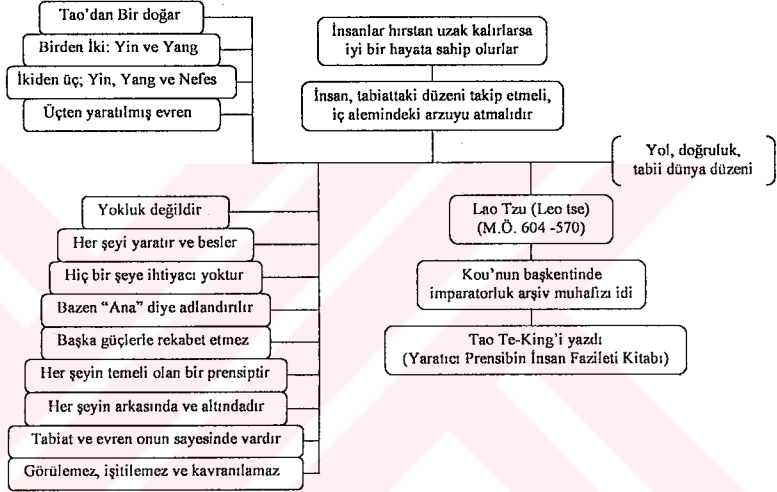
2. ÇİN DİNLERİ

KONFÜÇYÜŞÇÜLÜK

TAOİZM

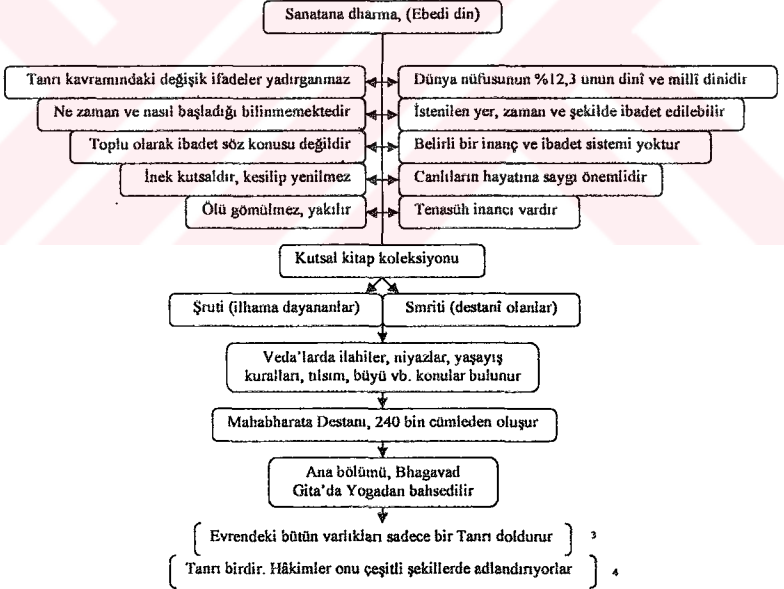
3. HİNT DİNLERİ

Hindistan'da

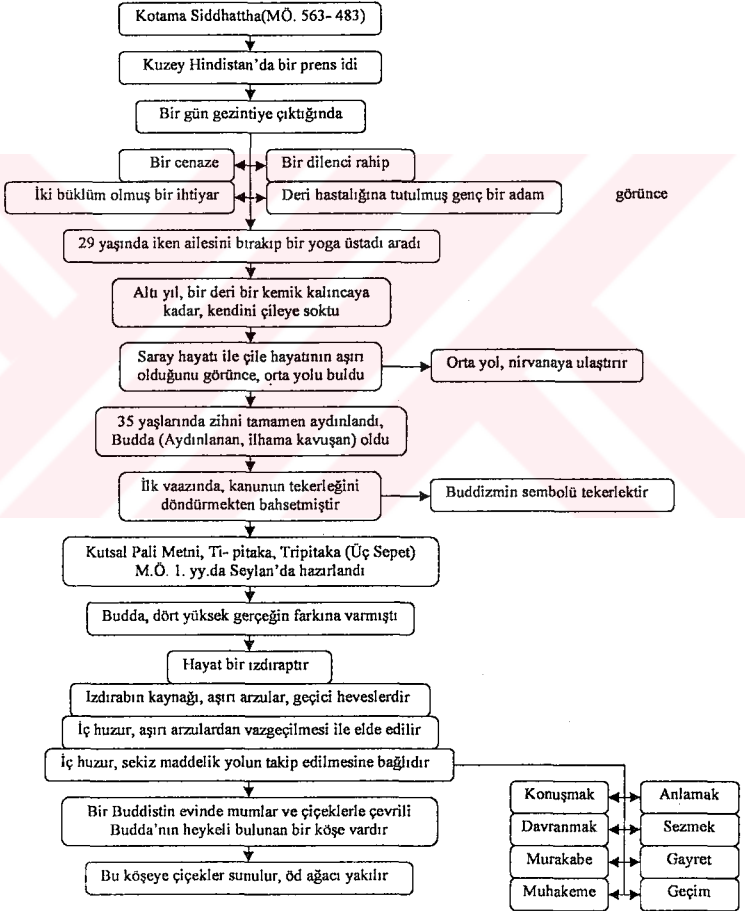
A. HİNDUİZM

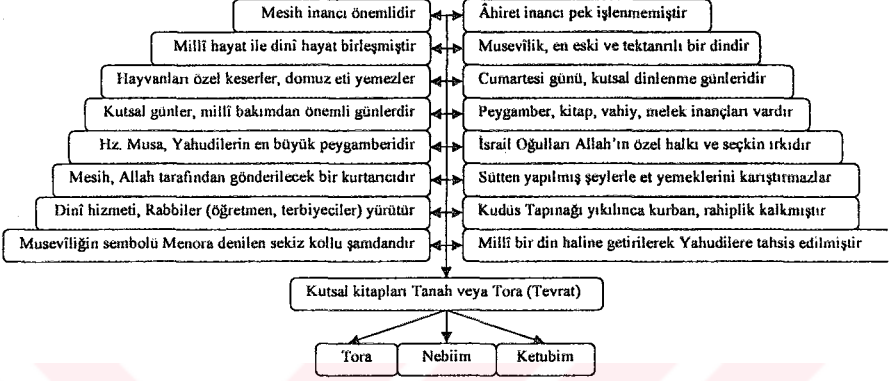
³ Hint Atasözü

⁴ Rig-Veda cümlesi

B. BUDDİZM

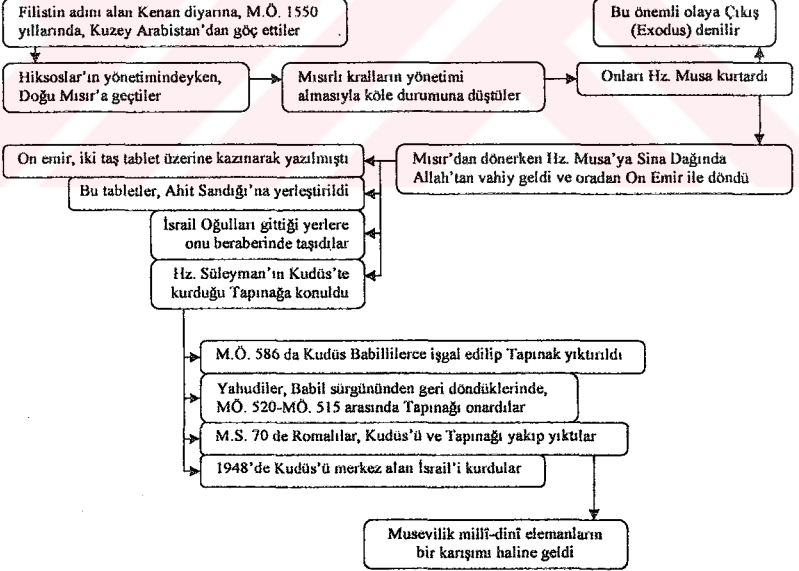
4. MUSEVİLİK

A. MUSEVİLİĞİN TARİHÇESİ

İbraniler

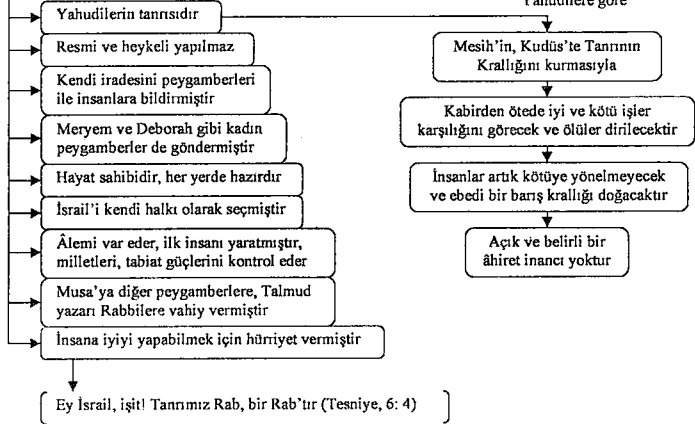
B. ON EMİR

C. İNANÇ VE İBADET

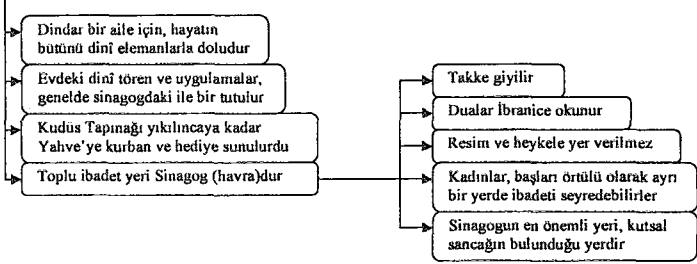
Allah, Yahve, Yehova,
Elohim, Adonay (Rab)

D. MUSEVİLİKTE İBADET

Musevilik'te

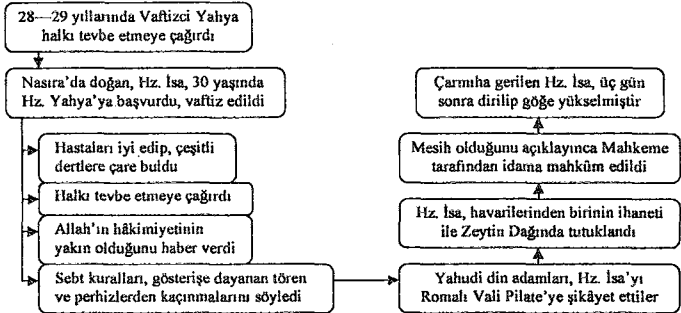
5. HİRİSTİYANLIK

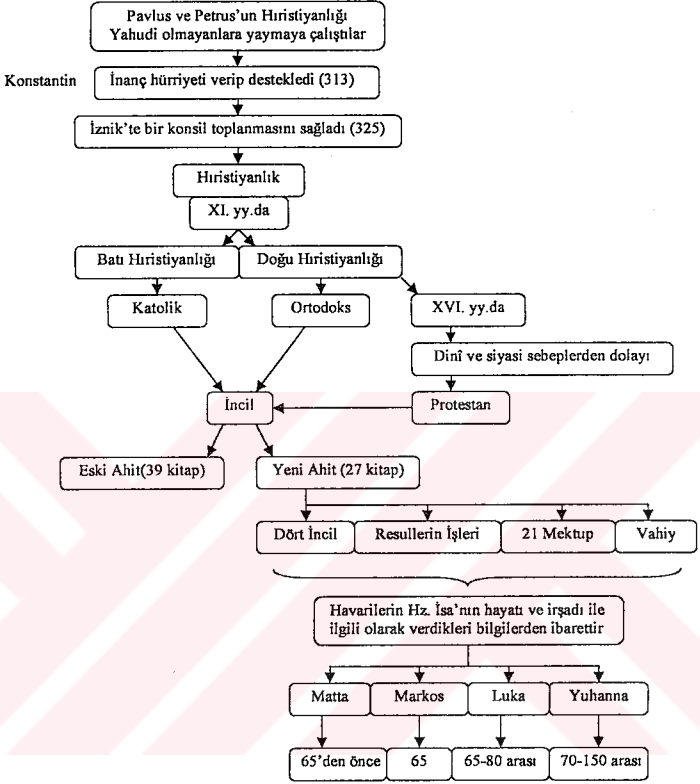

Hıristiyanlık

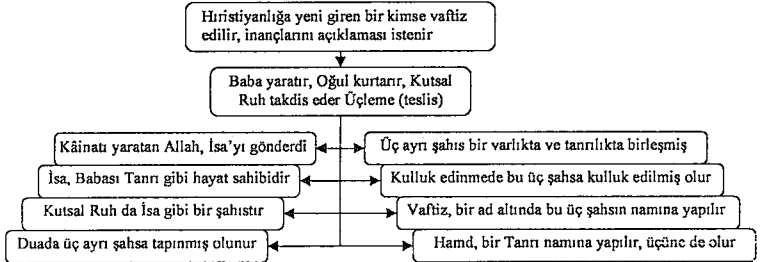

A. HZ. İSA VE HİRİSTİYANLIK

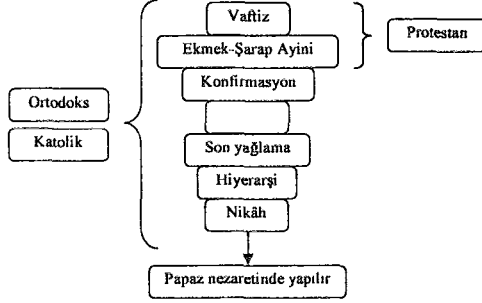

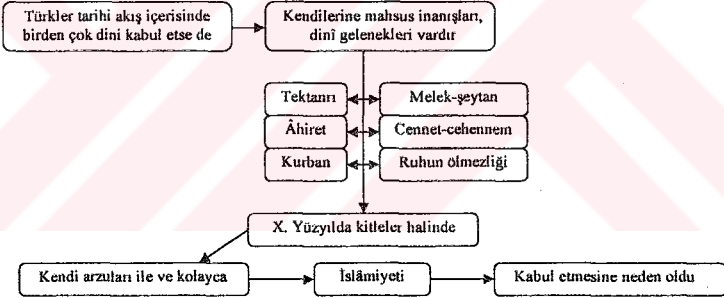
B. HIRİSTİYAN İNANÇLARI

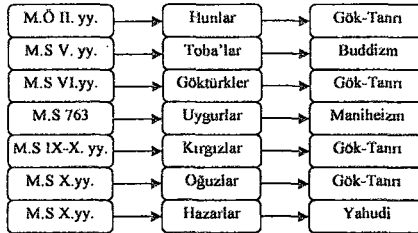
**C. HIRİSTİYAN DİNİ
TÖRENLERİ (SAKRAMENTLER)**

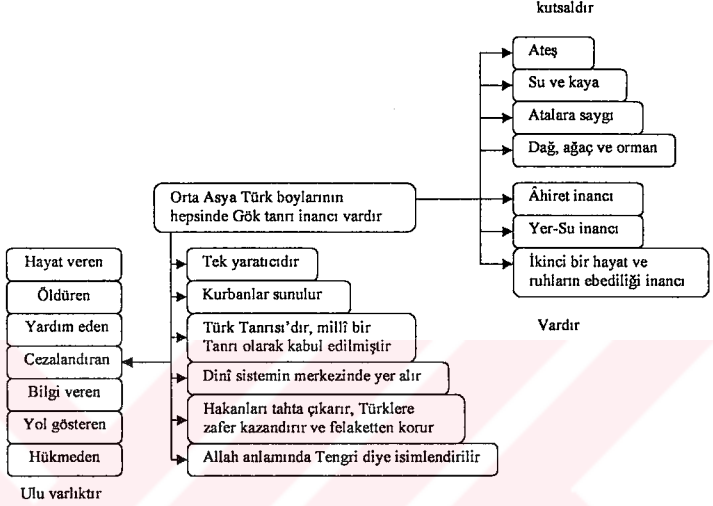
**6. TÜRKLERİN İSLÂMDAN
ÖNCEKİ DİNSEL İNANÇLARI**

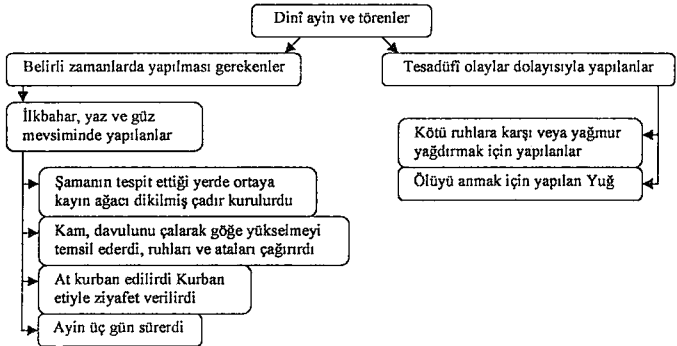
**A. TÜRKLERİN İSLÂMDAN
ÖNCEKİ DİNİ TARİHÇESİ**

B. ESKİ TÜRK DİNİ İNANÇLARI

C. DİNİ TÖRENLER

D. KAM (ŞAMAN)

Kam

Kaşgarlı Mahmut, Arapçaya
kâhin olarak çevirmiştir

Yetenekli, seçkin,
hekim ve şihirbaz

Tanrılarla İnsanlar
arasında aracılık yapan

Büyük tanrılar ve kötü
ruhlar için ayinler yapan

Geniş hayalli, mistik ve şair
tabiatı, zeki, din adamlarıdır

Kam'ın ayin için cübbesi, külahı ve
ebekuşağı resmi olan davulu bulunurdu

Hiç kimse kam olmak istemedi

Ancak ata ruhunun zorlaması ile,
kam olmaya mecbur kaldırdı

Kam mesleği, soydan gelirdi;
öğrenmekle elde edilmezdi

Aday, ihtiyar bir kam'ın
eğitimine verilir ve yetiştirilirdi

İnsanlar

Tanrıların tayin ettiğine

Emrinde ruhların bulunduğuna

Tabiattaki bazı sırları bildiğine

Ruhunun göklere yükseldiğine
veya yeraltına indiğine

Ebekuşağı şekline girerek
başını, vücudunu doldurduğuna

Kamlık kudretinin başı
üzerine bulut olarak geldiğine

7. SON DİN MÜSLÜMANLIK

Hız. Muhammed'in kulluk ve peygamberlik özelliği vardır

Evrensellik ve tüm insanlığa hitap vardır

Herkes yaptığının karşılığını görecektir

Asli yapıyı koruma hakimdir

Tektarıtlı din inancı vardır

Kolaylaştırma vardır

İnanç esasları ve dini kavramlar, sade ve kesindir

Allah katında gerçeklik ve makbüllük vardır

Allah'ın sıfatları, güzel isimleri vardır

Dünya-âhiret dengesi vardır

Çalışma ve kazanç övülür

{ Din kolaylıktır }⁵

{ Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz,
müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz }⁶

{ Biz, seni ancak bütün insanlara
müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik }⁷

{ Her doğan, İslâm yaratılışı üzerine temiz, suçsuz doğar }

{ Kimse başkasının suçunu yüklenmez. Sorumluluk ferdidir }⁸

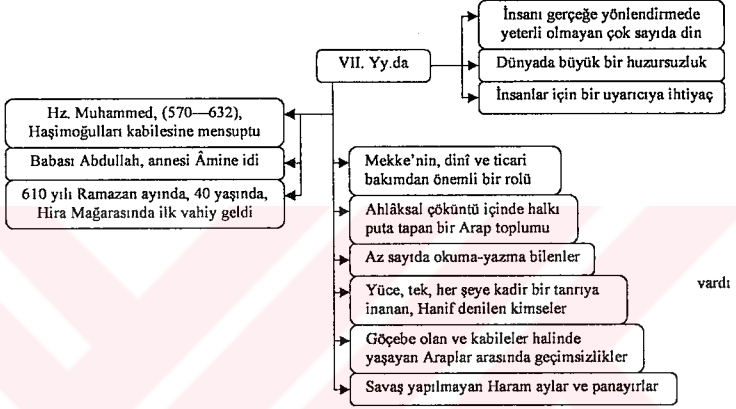
⁵ Miras, Kamil, Tecrid Tercemesi, c.1. 47.

⁶ Miras, Kamil, Tecrid Tercemesi, c.1. 77.

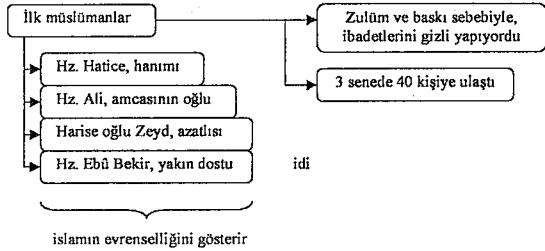
⁷ Sebe, 34/28

⁸ Zümer, 39/7

A. DOĞUŞU VE DOĞDUĞU
ÇEVREDEKİ İNANÇLAR

B. İLK MÜSLÜMANLAR

C. HZ. PEYGAMBER'İN AİLE ÇEVRESİ (EHLİ BEYT)

Hz. Muhammed

- Hz. Hatice ile 25 yıl beraber yaşamış, 51 yaşından sonra, diğer evliliklerini yapmıştır
- Üçü oğlan dördü kız, yedi çocuğu oldu
- Hz. Fatıma, Hz. Ali ile evlendi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin doğdu
- Hz. Peygamber'in diğer eş ve çocukları da Ehl-i Beyt'tendir

- Dördüncü halifedir
- Şehidlik mertebesine ulaşmıştır
- Âlim, cesur, dürüst ve adaletlidir
- Hicrette Hz. Peygamber'in yatağında yatıp her şeyi göze almıştır
- Harplerde daima kılıcı elinde olmuştur
- Peygamberin amcasının oğlu ve damadadır

{ Ey Ehl-i Beyt Allah sizden kırı gidirmek ve sizi tertemiz yapmak istiyor }⁹
 { Allah'ım! Bunlar, benim Ehl-i Beyt'imdir, hanedanımın hastalarıdır. Onları günahlardan uzak tut ve temiz kıl }¹⁰

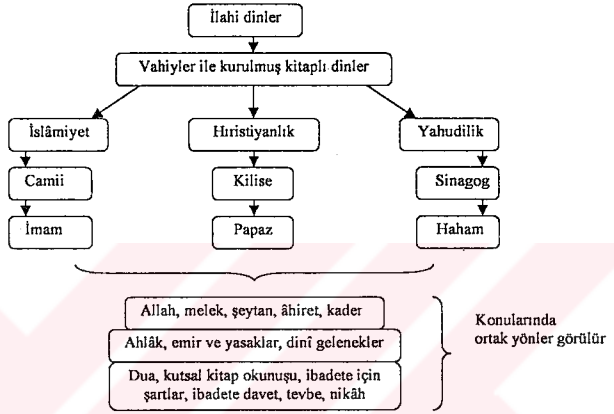
D. TÜRKLERDE EHL-İ BEYT SEVGİSİ

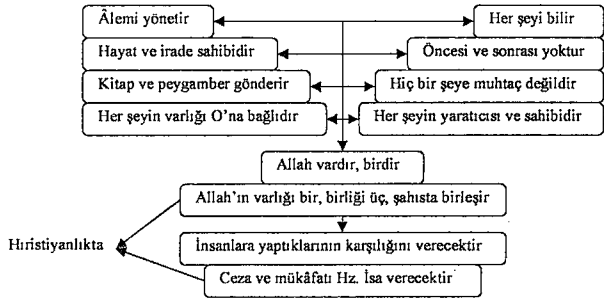
⁹ Ahzab, 33/33

¹⁰ et-Tirmizî, Menakıb, 3870.

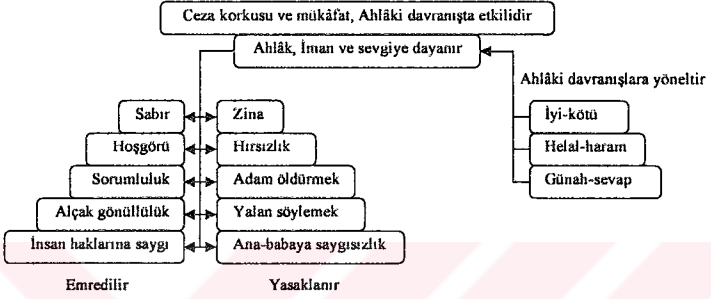
8. İLAHİ DİNLERDEKİ ORTAK YÖNLER

A. ALLAH İNANCI AÇISINDAN

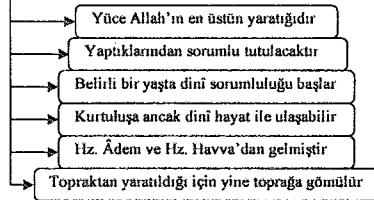
B. AHLÂK AÇISINDAN

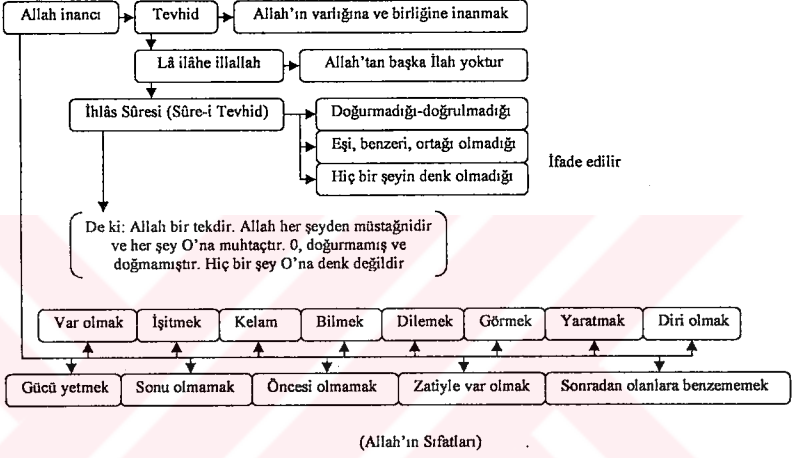
C. İNSAN ANLAYIŞI AÇISINDAN

İnsan

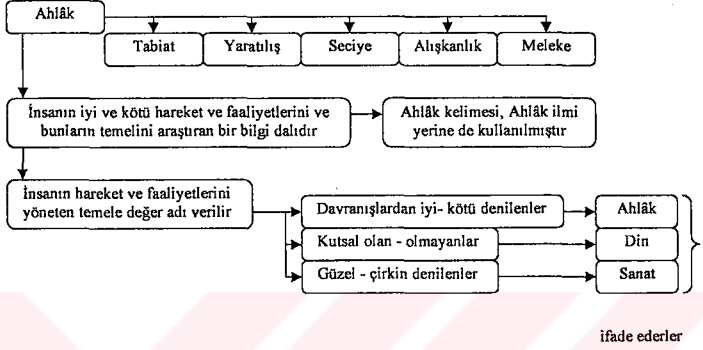
9. İSLÂMİN ALLAH İNANCI

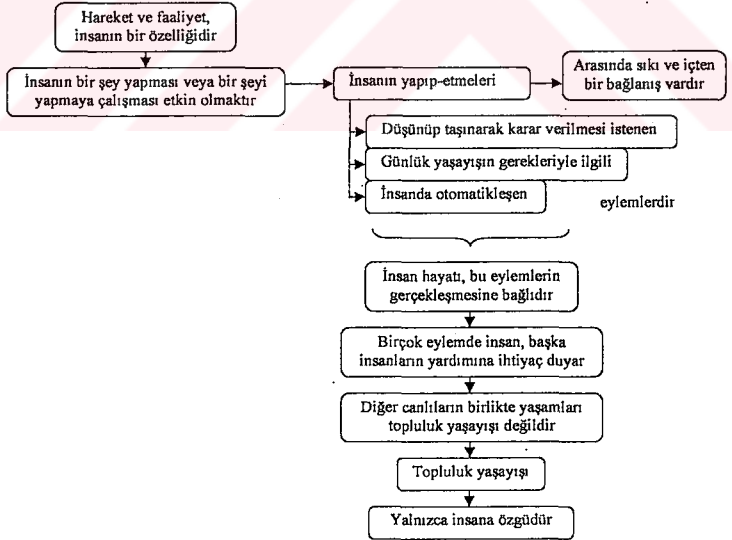
ÜNİTE III

DİN
VE
AHLÂK

AHLAK HAKKINDA GENEL BİLGİ

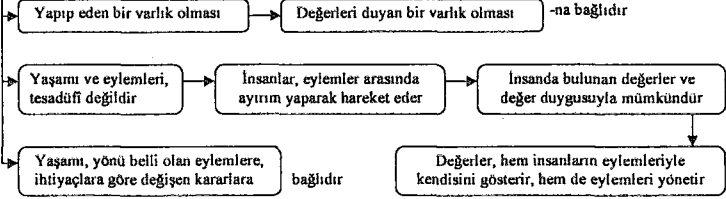
A. YAPIP—EDEN BİR VARLIK OLARAK İNSAN

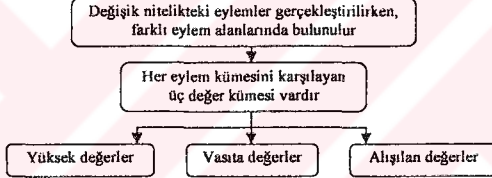
B. DEĞERLERİ DUYUP YAŞAYAN BİR VARLIK OLARAK İNSAN

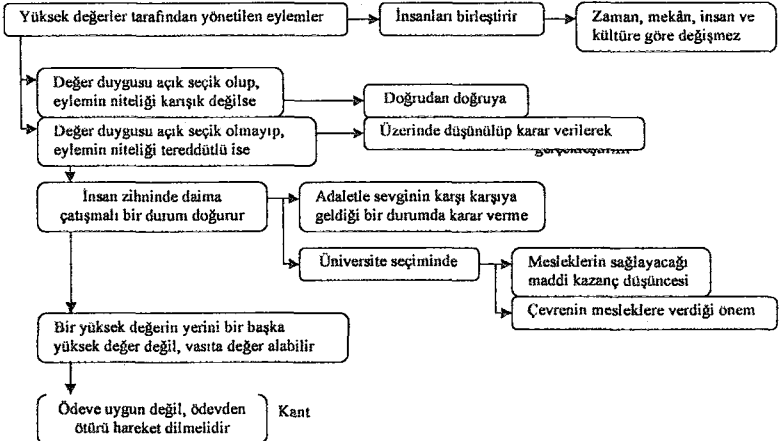
İnsanın,

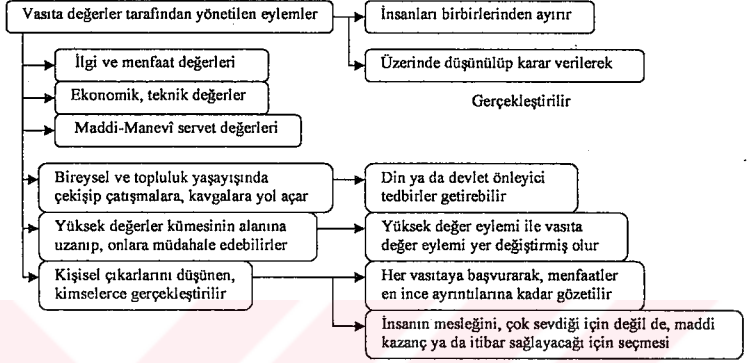
C. DEĞER ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1. YÜKSEK DEĞERLER

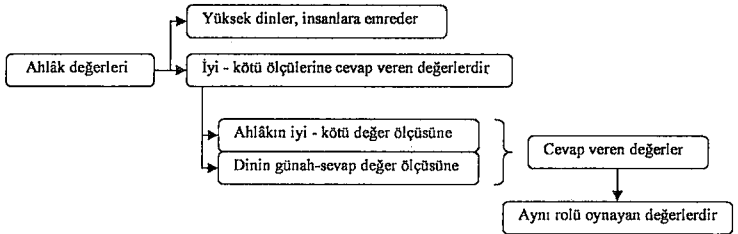

2. VASITA DEĞERLER

3. ALIŞILAN DEĞERLER

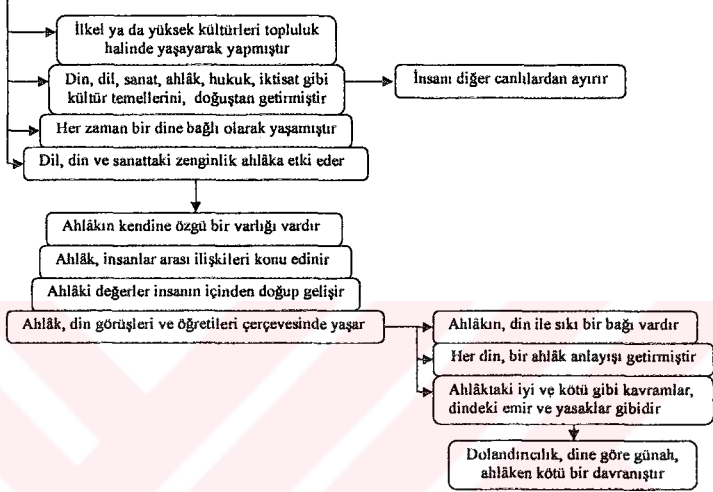
İnsan

1. AHLÂKIN DİN İLE İLİŞKİSİ

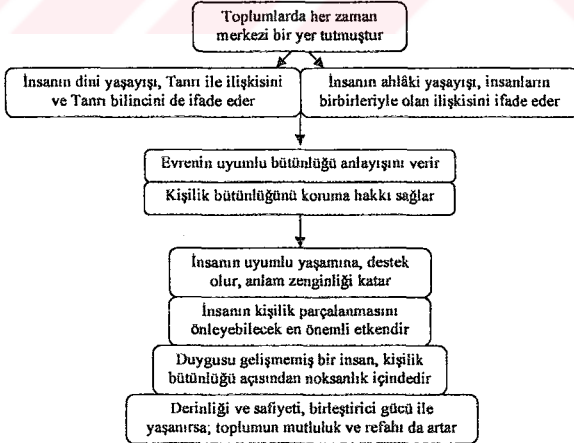
İnsan

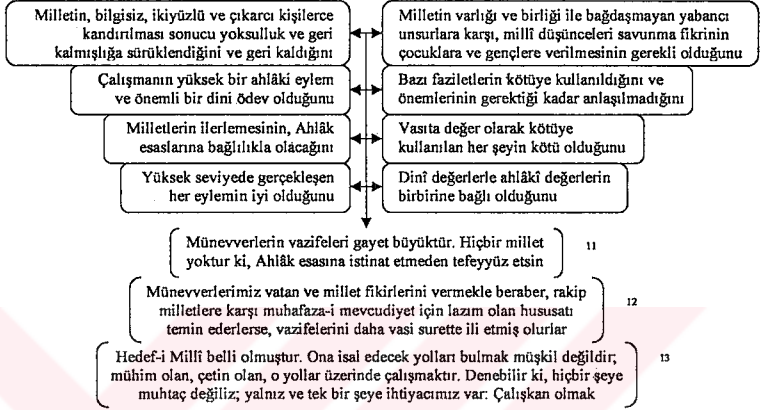
2. TOPLUMSAL HAYATTA DİN VE AHLÂK BÜTÜNLEŞMESİ

Din ve Ahlâk

3. ATATÜRK'ÜN AHLÂKA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

4. ÖRF VE ÂDETLERİN AHLÂKLA İLİŞKİLERİ

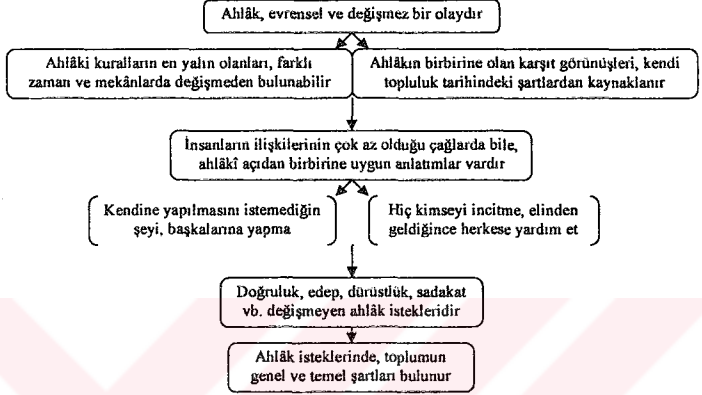

¹¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, s. 4

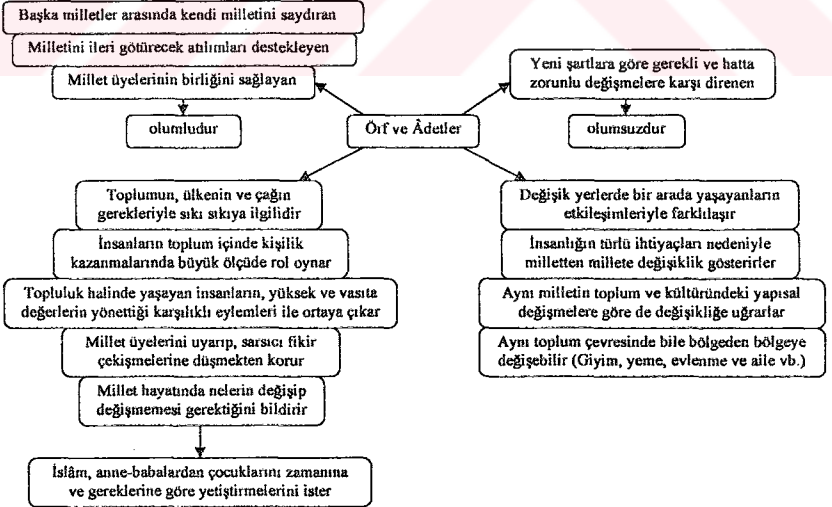
¹² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, s. 4.

¹³ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, s. 91, 128

5. AHLÂKIN DEĞİŞMEZLİĞİ

6. ÖRF VE ÂDETLERİN MİLLET HAYATINDAKİ YERİ

7. TAASSUBUN ZARARLARI

8. DEVLETİN TAASSUBU ETKİSİZ HALE GETİRMESİ

¹⁴ Nebe, 78/11

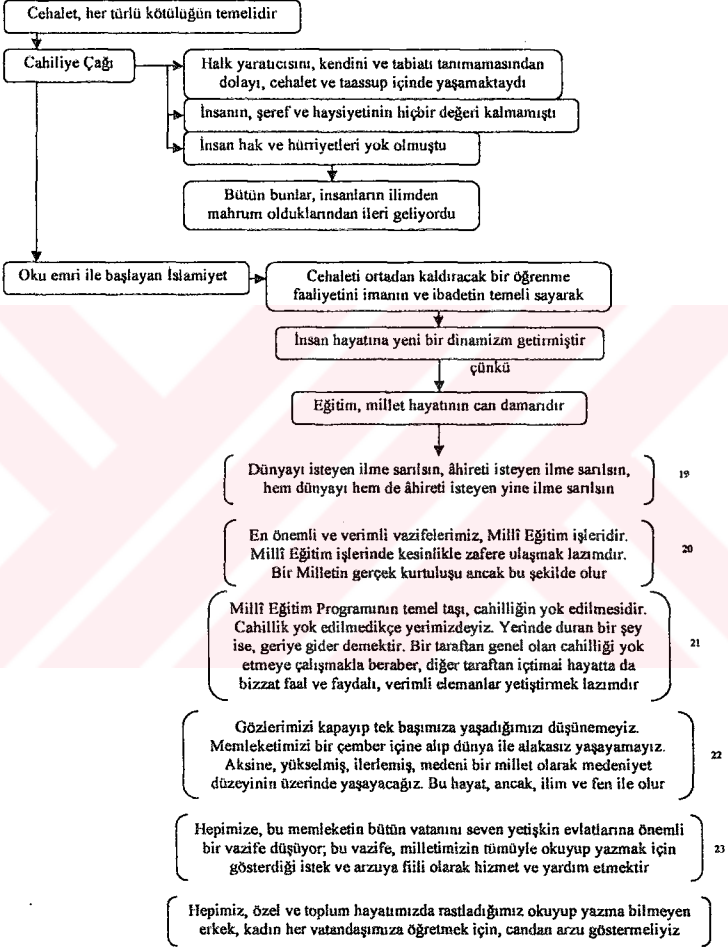
¹⁵ Maide, 5/8

¹⁶ Mü'min, 40/43

¹⁷ Hud, 11/12

¹⁸ Bakara, 2/256

9. CEHALETEN KAÇINMA

¹⁹ et-Tac'ul-Camiu lil'usul fi Ehadis er-Rasul, c.I. s.22.

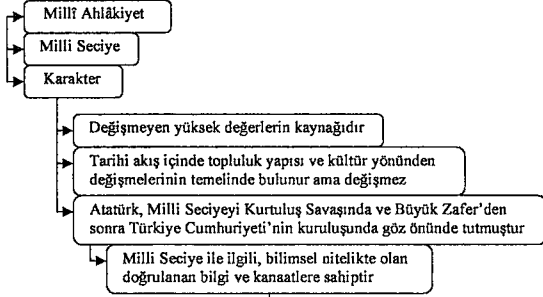
²⁰ Atatürkçülük, Üçüncü Kitap, s.139.

²¹ Atatürkçülük, Üçüncü Kitap, s.139.

²² Atatürkçülük, Üçüncü Kitap, s.139.

²³ Atatürkçülük, Üçüncü Kitap, s.137.

10. MİLLİ SECİYE KAVRAMI VE ATATÜRK

[Türk milletinin karakteri yüksektir]

(Çağdaş olmak için) Türk milletinin büyük millet olduğunu bütün medeni âleme tanıtmak için, Millet varlığını öteki milletler arasında ve ileri düzeyde saydınıp koruyabilmek için Millî seciye'yi tanımak ve ondan kuvvet almak gerekir 24

Müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fenle olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ferd-i millet'in kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur 25

Millî Ahlâkiyet gerektirmelerinin millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdani, hissi bir şekilde yapılması yüksek ahlâk değerlerinin eylemleri olarak doğrudan doğruya gerçekleştirilmesinden başka bir şey değildir 26

Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin, milletimizin tarihi tedenniyatında en mühim bir amil olduğu kanaatindeyim. Onun için bir millî terbiye programından bahsederken, eski devrin hurafatından ve evsaf-ı fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlerden şarktan ve garptan gelen bilcümle tesirlerden tamamen uzak, millî ve tarihi secivemizle mütenevvis bir kültür kastedivorum 27

Her hususta ahlâka, gayret, nefsin feragatini ve icabettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlâkiyet icapları, o millet efradı tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdan, hissi bir şekilde yapılır. En büyük millî heyecan işte budur 28

Milletimizin muttasıf olduğu kuvvetli seciye, sarsılmaz irade, ateşin milliyetperverlik, iktisadi muvaffakiyetten nebean edecek feyizlerle de layık olduğu derecede takviye olunmak zoruridir. Asır mübarazesinde milletimizi muvaffak edecek bir iktisadi hayat teminini istihdaf eden umumî maarif ve terbiye sistemlerimiz, her gün daha çok esaslaşacak ve elbette muvaffak olacaktır 29

²⁴ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.44.

²⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.44.

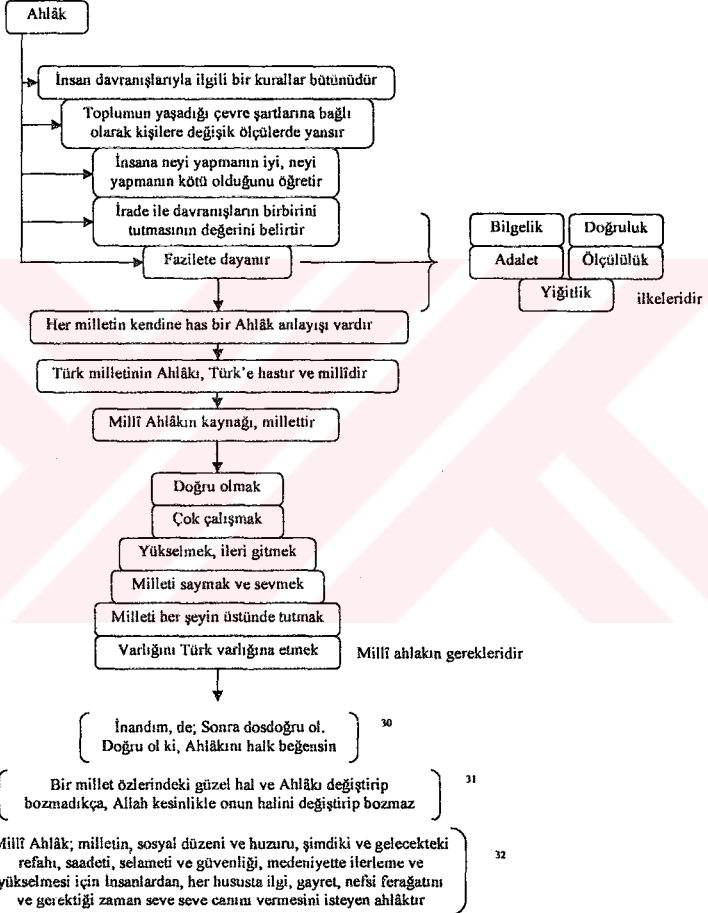
²⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.44.

²⁷ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.16-18.

²⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.184.

²⁹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II. s.184.

11. MİLLİ AHLAKA UYGUN HAREKET
MİLLİ BİRLİĞİ SAĞLAR

³⁰ Müslim, İman 62, 38.

³¹ Ra'd, 13/11

³² Atatürkçülük, Üçüncü Kitap, s.34.

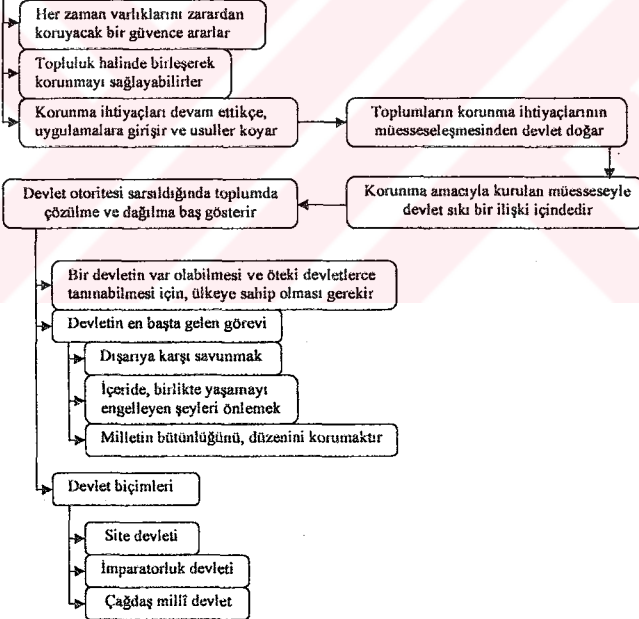
ÜNİTE IV

DEVLETE KARŞI GÖREVLERİMİZ

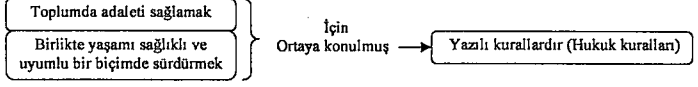
İnsanlar

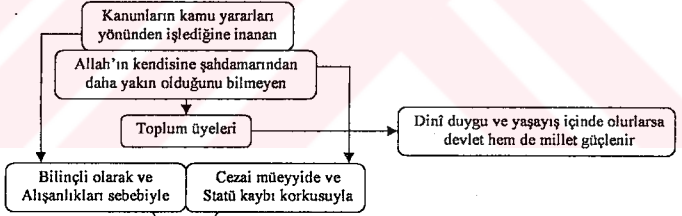
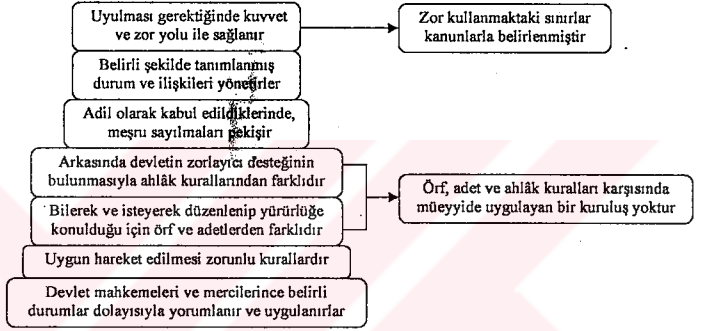
1. KANUNLARA SAYGI

Kanun

Kanunlar

Kanunlara uygun hareket ederler
çünkü

{ Her nerede bulunursanız }³³
bulununuz, O sizinledir

{ Muhakkak ki, yerde ve gökte olan }³⁴
hiçbir şey Allah'a gizli değildir

{ Doğrusu, Rabbin hep gözetlemededir }³⁵

{ And olsun ki, İnsanı Biz yarattık; nefsinin kendisine }³⁶ Ayetlerini bilirler
fışıldadıklarını biliriz; Biz ona şahdamarından daha yakınız

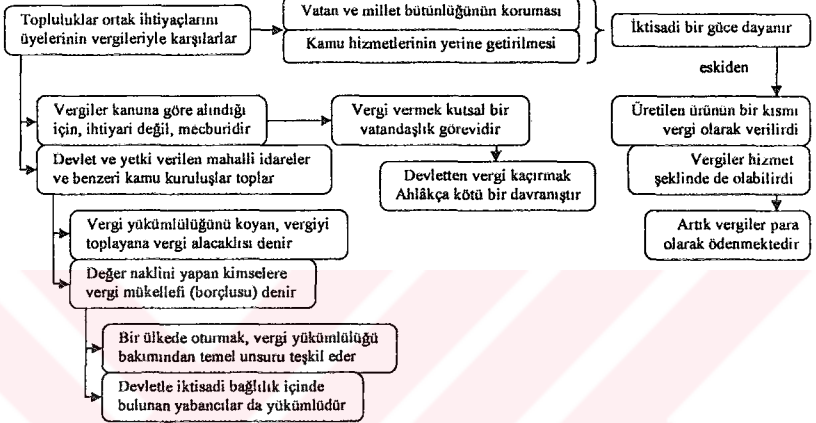
³³ Hadid, 57/4

³⁴ Al-i İmran, 3/5

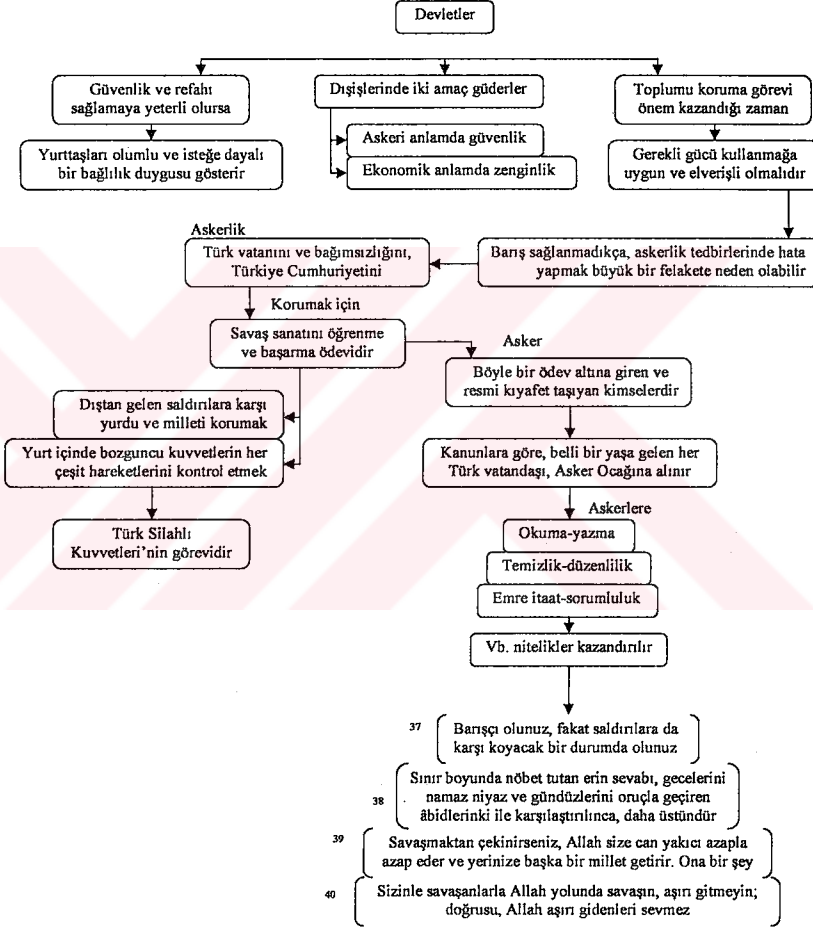
³⁵ Fecr, 89/14

³⁶ Kaf, 50/16

2. VERGİ VERMEK VE KUTSALLIĞI

3. ASKERE GİTMEK

³⁷ en-Nevevî, Riyâz'us-Salihîn, c. II. s. 429.

³⁸ en-Nevevî, Riyâz'us-Salihîn, c. II. s. 400.

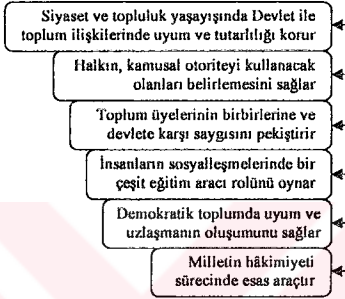
³⁹ Bakara, 2/190

⁴⁰ Tevbe, 9/39

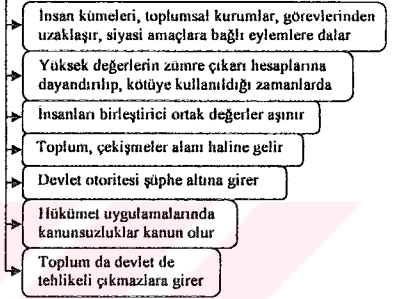
4. SEÇİMLERE KATILMAK

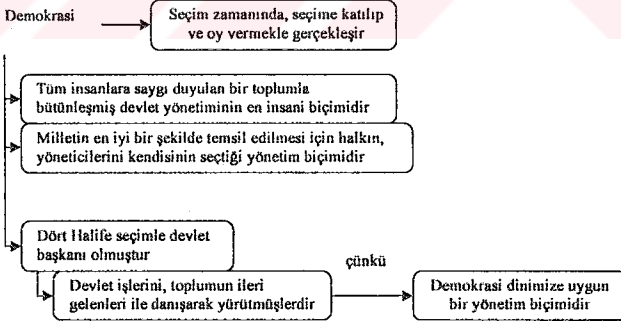
Seçim ve oy vermek

Dürüst olmayan seçim ile

Demokrasi

5. ATATÜRK'ÜN KONU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Demokrasi, vatandaşın hâkimiyete, İnsan sıfatıyla iştirak etmesidir ve müsavatperverdir 41

Devleti ve hükümeti kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve mazhariyettir. Türk milleti, bu neticeye Cumhuriyetle varmış ve her sene bunun artan semelerini görmüş ve göstermiştir 42

Biz bütün Türk Milletinin hadimiyiz. Bu hadisenin, bizim devlet idaresinde kabul ettiğimiz, Kuvvet birdir ve o millettir 43

Ordumuz Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatansenverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir. Ordumuz, Türk topraklarının ve Türkiye idealini tahakkuk ettirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız teminatıdır 44

6. KONU İLE İLGİLİ ÂYET VE HADİSLER

Allah yolunda sarf edin, kendinizi kendi elinizle tehlikeye atmayın, işlerinizi iyi yapın. Şüphesiz, Allah iyi iş yapanları sever 45

Ey inananlar! Allah'a itaat edin; Peygambere ve sizden buyruk sahibî olanlara (ulül-emr'e) uyun 46

Siz, düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyiniz; karşılaştığınız zaman da, sabir ve mukavemet ediniz 47

Sabahleyin veya akşamleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda bir kere yürüyüş, hiç şüphesiz dünyadan ve dünyadaki şeylerin hepsinden hayırlıdır 48

Bir gün ve bir gece hudut boyunda nöbet tutmak, gündüzleri oruçla, geceleri de ibadetle geçirilen bir aydan daha hayırlıdır 49

41 Afet, İnan, M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım, İstanbul, 1971, s. 57-67.

42 Atatürk, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. I, Ankara, 1961, s. 386, 2. bs.

43 Atatürk, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. I, Ankara, 1961, s. 386.

44 Atatürk, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. I, s. 402.

45 Bakara, 2/195

46 Nisa, 4/59

47 en-Nevevî, Riyâz'us-Salihîn, c. II, s. 429.

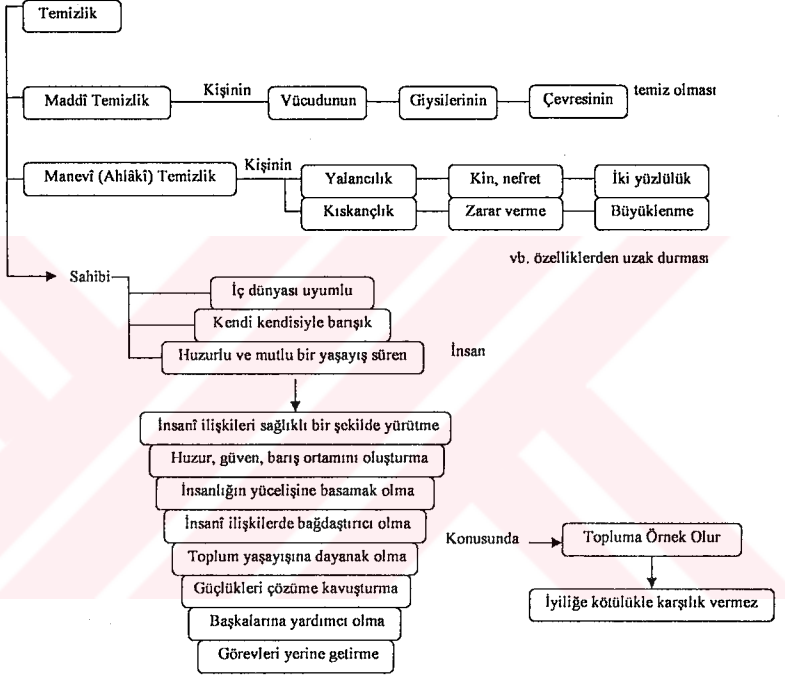
48 el-İleysemî, Mecmuu'z-Zevaid, c.I. s.653.

49 en-Nevevî, Riyâz'us-Salihîn, c. II, s. 400.

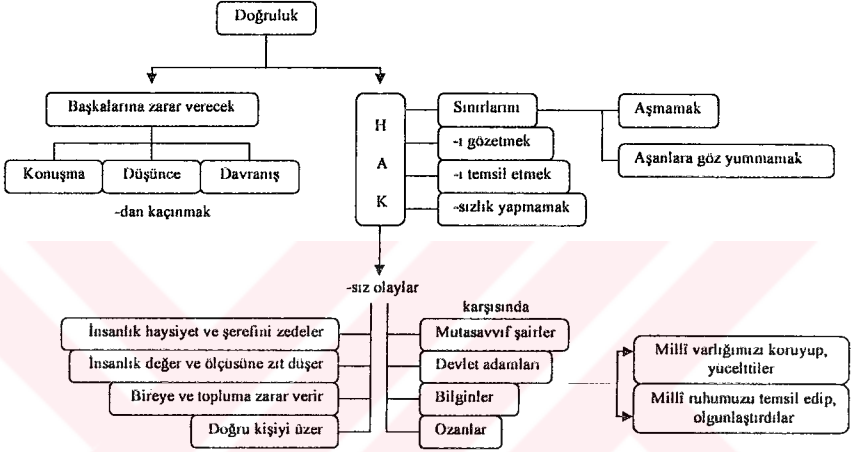
ÜNİTE V

TEMİZLİK VE DOĞRULUK

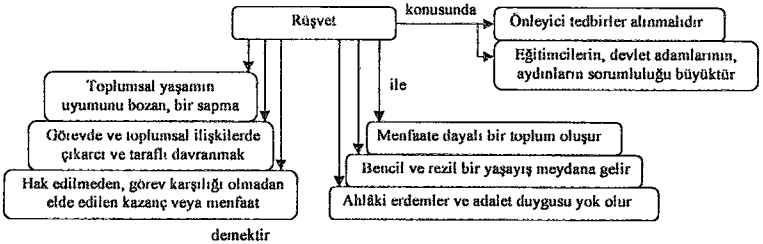
1. TEMİZ OLMANIN BİREY VE TOPLUM AÇISINDAN YARARLARI

2. DOĞRULUK

3. RÜŞVET VE RÜŞVETİN TOPLUMSAL HAYATA OLUMSUZ ETKİLERİ

4. KONU İLE İLGİLİ ÂYET VE HADİSLER

- 50 İnanıp, yararlı iş işleyenleri, and olsun, iyilerin arasına koyarız
- 51 Ey inananlar! Allah'tan korkunuz ve doğrularla beraber olunuz
- 52 Ey örtüye bürünen! Kalk da uyar. Rabbini yücelt. Giydiklerini temiz tut
- 53 De ki: Doğrusu, Allah, dileyeni saptırır ve Kendisine yöneleni doğru yola eriştirir
- 54 İnsanlara zulmedenlere, yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşı durulmalıdır
- 55 Ey Âdemoğulları! Her mescide güzel elbiselerinizi giyinerek gidin; yiğin için, fakat israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez
- 56 İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez
- 57 Doğrusu, «Rabbimiz Allah'tır» deyip, sonra dosdoğru gidenlere korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir
- 58 Doğru sözlülük iyiliğe götürür; iyilik de cennete götürür. Yalan söylemek kötülüğe kötülük de cehenneme götürür

⁵⁰ Ankebût, 29/9

⁵¹ Tevbe, 9/119

⁵² Müddessir, 74/1- 4

⁵³ Ra'd, 13/27

⁵⁴ Şûra, 42/42

⁵⁵ A'râf, 7/31

⁵⁶ Lokman, 31/18

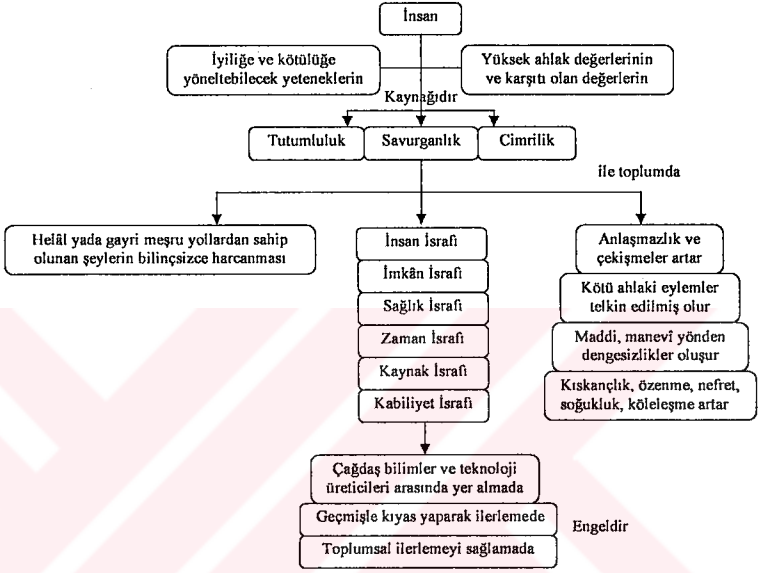
⁵⁷ Ahkâf, 46/13

⁵⁸ en-Nevevî, Riyâz'us-Salihîn, c. I. s. 86.

ÜNİTE VI

SAVURGANLIK

1. SAVURGANLIK

2. KONUYLA İLGİLİ AYET VE HADİSLERDEN SEÇMELER

{ İktisada riayet eden fakir olmaz } ⁵⁹

{ Yiyin, için, fakat israf etmeyin;
çünkü Allah savurganları sevmez. } ⁶⁰

{ Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme, büsbütün de açıp tutumsuz olma; yoksa pişman olur, açta kalırsın. } ⁶¹

⁵⁹ A. H. Berki. 239 Hadis DİB yayını, Ankara, 1968, s. 171

⁶⁰ A'raf, 7/31

⁶¹ İsrâ, 17/29

BÖLÜM II

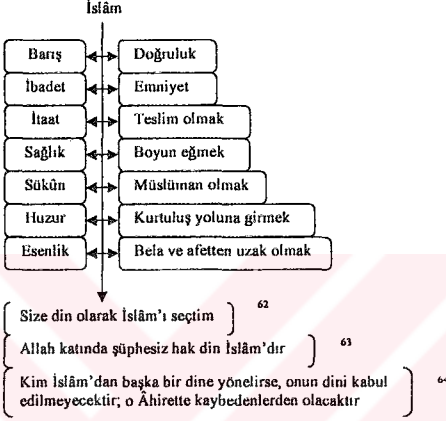
ORTAÖĞRETİM 10.SINIF

ÜNİTE I

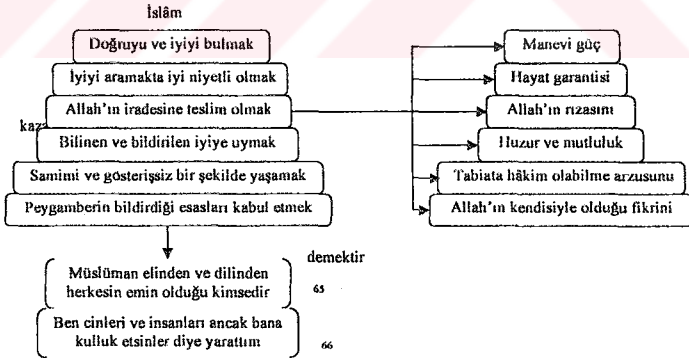
İSLÂM
GÜZEL AHLÂKTIR

1. İSLÂM KAVRAMI

A. KELİME OLARAK İSLÂM

B. TERİM OLARAK İSLÂM

⁶² Maide, 5/3

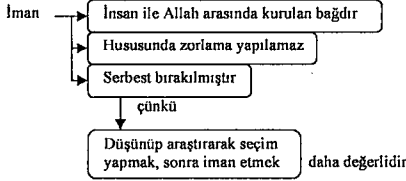
⁶³ Âl-i İmran, 3/19

⁶⁴ Âl-i İmran, 3/85

⁶⁵ et-Tirmizi, İman 12, 2629.

⁶⁶ Zâriyat, 51/56

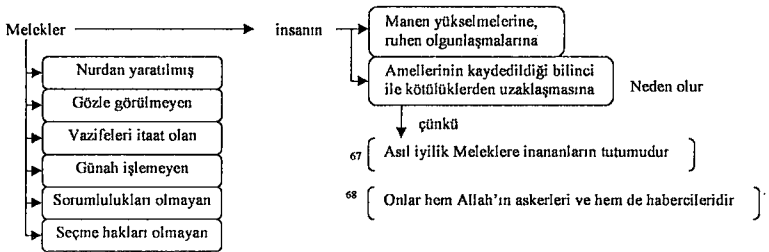
2. İSLÂMDA İNANÇ ESASLARI

A. ALLAH İNANCI

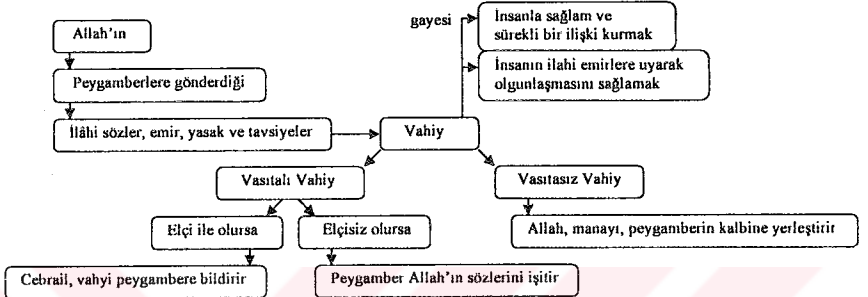
5. MELEK İNANCI

⁶⁷ Bakara, 2/177

⁶⁸ Tevbe, 9/26

C. KİTAP İNANCI

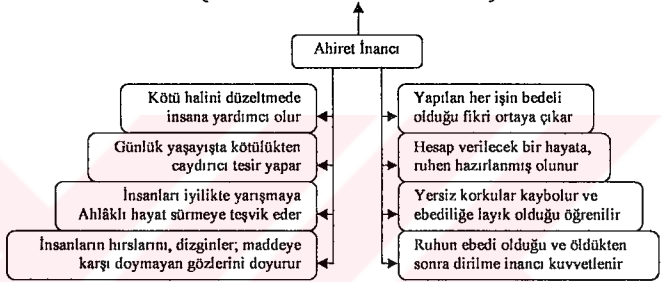
D. PEYGAMBER İNANCI

E. AHİRET İNANCI

{ Hanginizin daha iyi amel işlediği hususunda sizi
imtihan etmek için hayatı ve ölümü yaratık }⁶⁹
{ Yoktan var eden de, tekrar diriltlen de O'dur }⁷⁰
{ Allah, ceza ve mükâfat gününün sahibidir }⁷¹
{ İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor? }⁷²

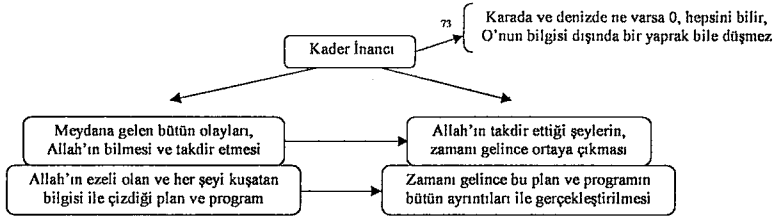

F. KADER İNANCI

I. KAZA VE KADER NE DEMEKTİR?

كَلِمَاتُ
عَرَبِيَّةٌ
مَعْنَاهَا
الْقَدَرُ

⁶⁹ Hud, 11/7

⁷⁰ Buruc, 85/13

⁷¹ Fatiha, 1/3

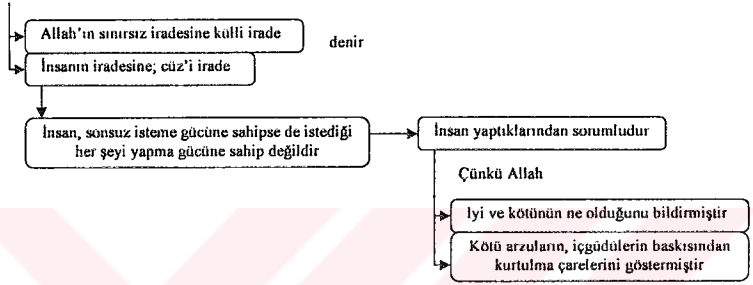
⁷² Kıyamet, 65/36

⁷³ En'am, 6/59

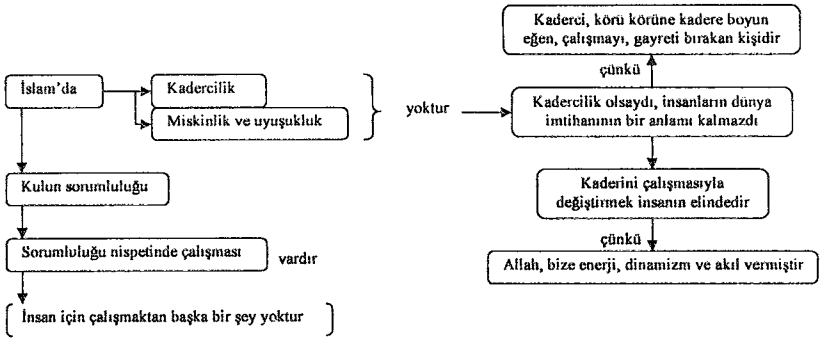
2. İNSANIN GÜCÜ NELERE YETER?

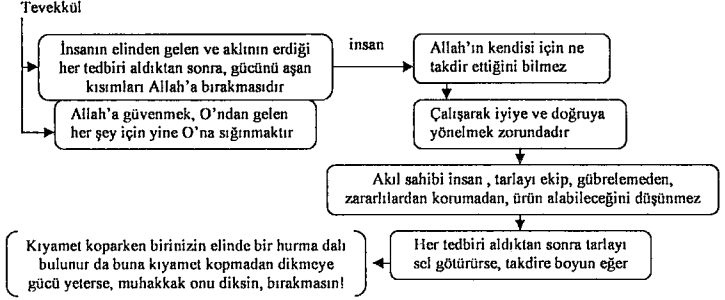
İrade

3. İSLÂM KADERCİ BİR DİN MİDİR?

4. TEVEKKÜL NE DEMEKTİR?

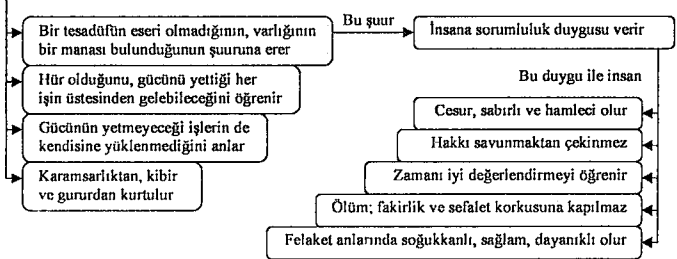
5. HAYIR VE ŞER ALLAH'TANDIR

6. KADER İNANCININ FAYDALARI

Kader inancı ile insan

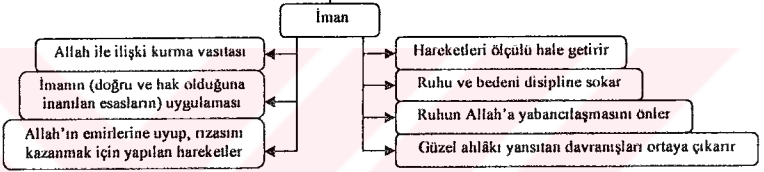

3. İSLÂM'DA İBADET ANLAYIŞI

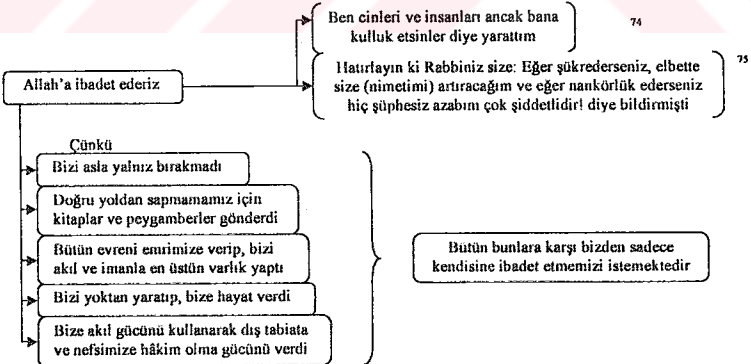
A. KELİME VE TERİM OLARAK İBADET

{ İbadeti olmayan iman, hafif bir esintide sönmüveren mum gibidir } Kökü iman olan islâm ağacının, meyveleri ibadet, iyi işler ve ahlaklardır { İman, kalpte parıldayan bir mum ise, ibadet imanı koruyan cam fanus gibidir }

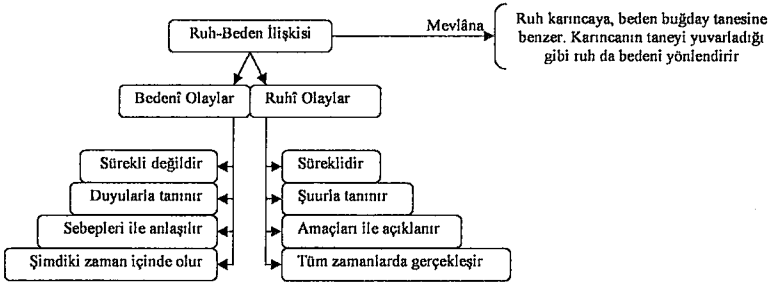
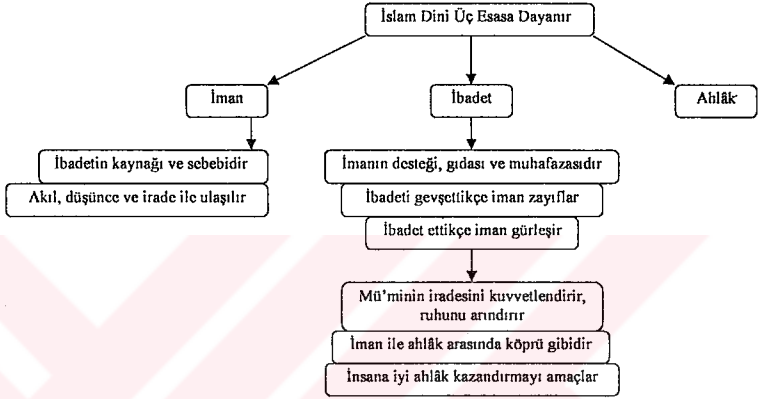

B. NEDEN İBADET EDERİZ?

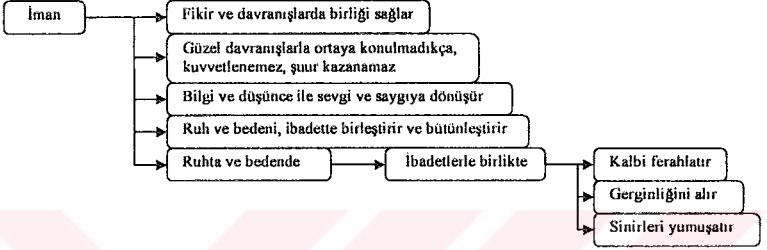
⁷⁴ Zâriyat, 51/56

⁷⁵ İbrahim, 14/7

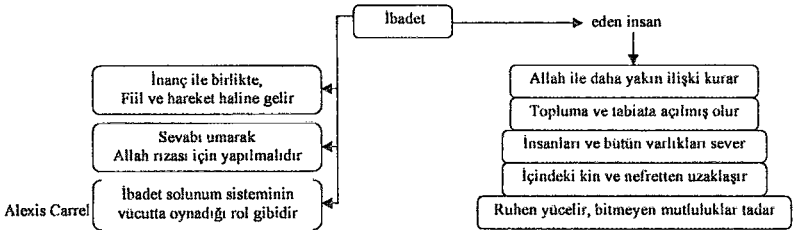
D. İMANIN İBADETE ETKİLERİ

فوق
الدين
بالحق
الدين

E. İBADETİN İMANA ETKİLERİ

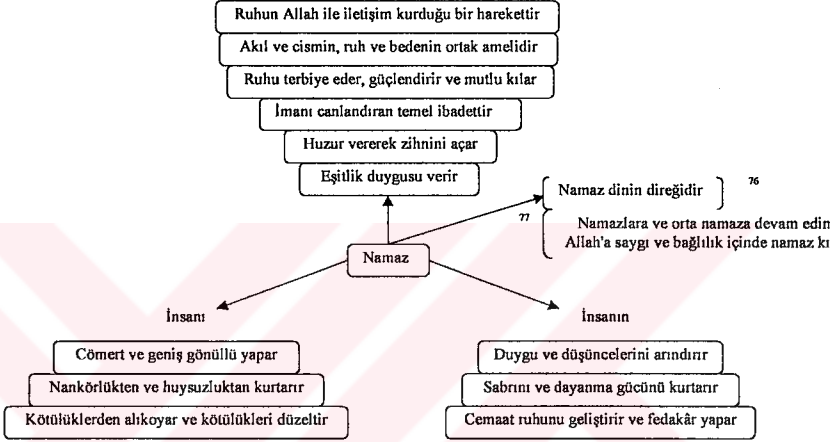
فوق
الدين
بالحق
الدين

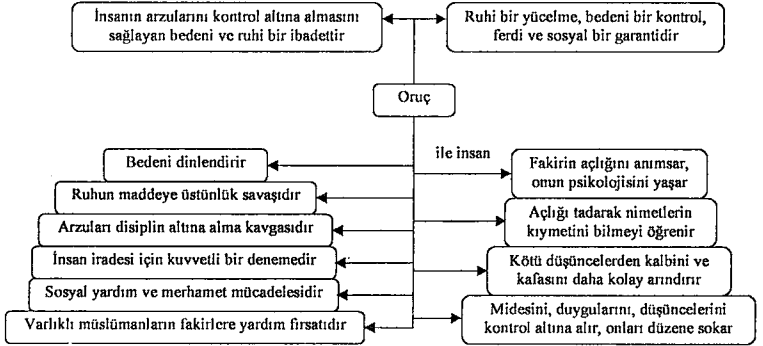
Alexis Carrel

F. İBADETLERİN RUHİ VE BEDENİ FAYDALARI

1. NAMAZ

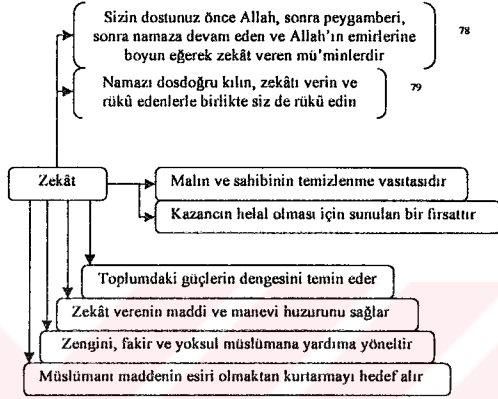
2. ORUÇ

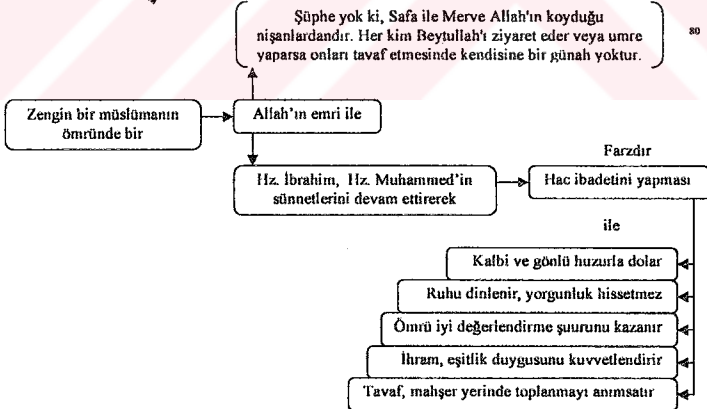
⁷⁶ Tirmizi, İman 8, 2619.

⁷⁷ Bakara, 2/238

3. ZEKÂT

4. HACC

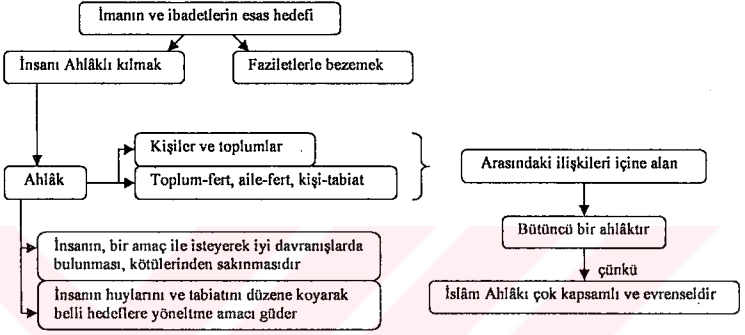
⁷⁸ Maide, 5/55

⁷⁹ Bakara, 2/43

⁸⁰ Bakara, 2/158

4. İSLÂM'IN AHLÂKA VERDİĞİ ÖNEM

A. İSLÂM VE AHLÂK KAVRAMLARI

1. İSLÂM'IN AHLÂKA VERDİĞİ ÖNEM

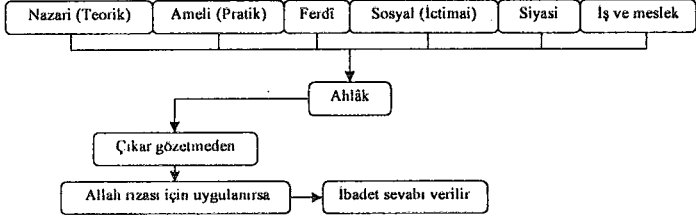

⁸¹ et-Tirmizî, Fiten 76, 2264.

⁸² et-Tirmizî, İman 12, 2629.

⁸³ el-Buhârî, İman 6; Müslim, İman 71, 45.

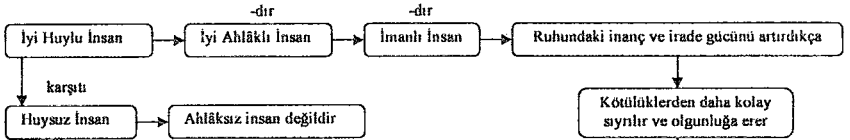
2. AHLAK ÇEŞİTLERİ

3. AHLAKIN VE DİNİN ORTAK HEDEFLERİ

A. İYİ HUYLU OLMAK

84

Dört huy vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse münafık olur. Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde yerine getirmez, ahdini bozar, münakaşa ve mücadele ettiği zaman Haktan ayrılr, ileri gider

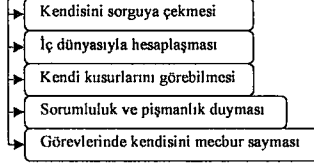
⁸⁴ Müslim, İman, 106.

B. AHLAK - VİCDAN İLİŞKİSİ

1. KAVRAM OLARAK VİCDAN

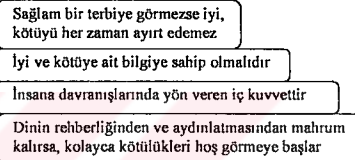
İnsanın

Toplum vicdana her zaman doğruyu gösteremez

İyi ve kötünün bilgisi, vicdandan gelmez

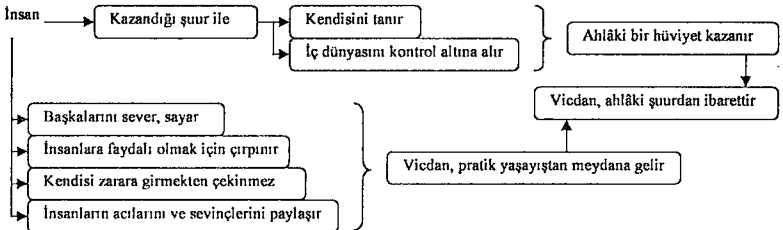
Vicdan

2. DİNİN YAPTIRICI GÜCÜ VE KAYNAĞI

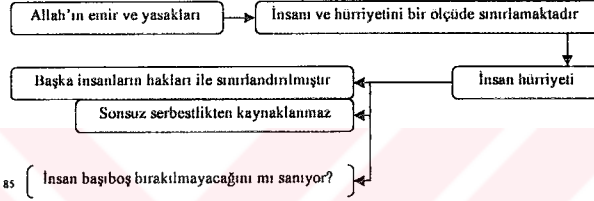

3. VİCDAN - ŞUUR İLİŞKİSİ

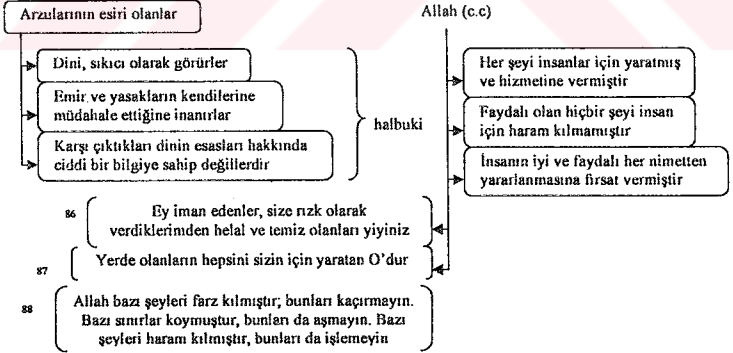

5. İSLÂM'DA EMİR VE YASAKLAR

A. İNSAN HÜRRİYETİ VE SINIRLARI

B. ALLAH'IN KOYDUĞU SINIR: HARAMLAR, YASAKLAR SAHAŞI

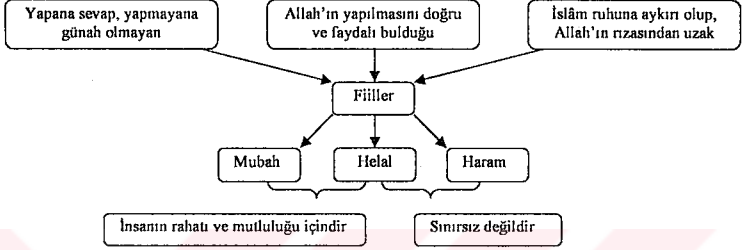
⁸⁵ Kıyamet, 75/36

⁸⁶ Bakara, 2/168

⁸⁷ Casiye, 45/13

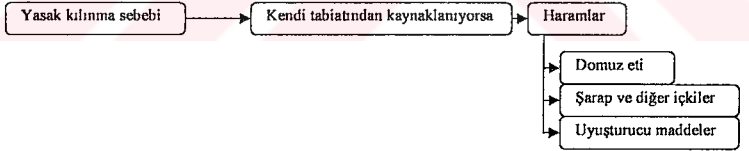
⁸⁸ ed-Dârakatüñ, Sünen, Radâ, 4, 184.

E. İNSANLARIN KORULUĞU: EMİRLER, HELÂLLER VE MUBAHLAR SAHASI

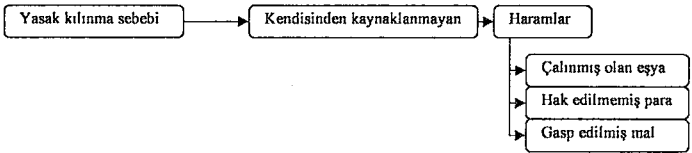

D. HARAM VE YASAKLARIN ÇEŞİTLERİ

1. ASLÎ HARAM

2. ARIZÎ HARAM

ÇEŞİTLİ DURUMLARA
GÖRE HARAMLAR

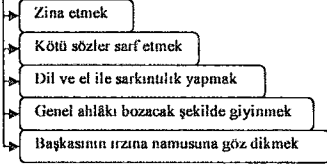
ب
ا
ع
ق
ك
ح
ج
د
ر
ز
س
ش
ص
ض
ط
ظ
ف
ق
ك
ح
ج
د
ر
ز
س
ش
ص
ض
ط
ظ
ف

Yiyecek, içecek, giyim-kuşam
yoluyla gelen haramlar

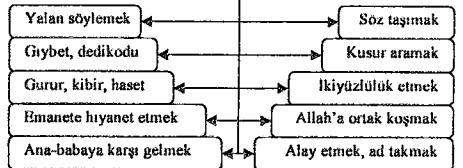
Hissi haramlar

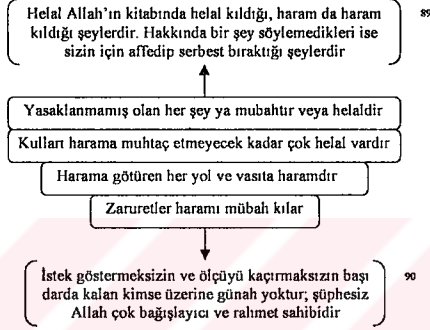
Hukuki haramlar

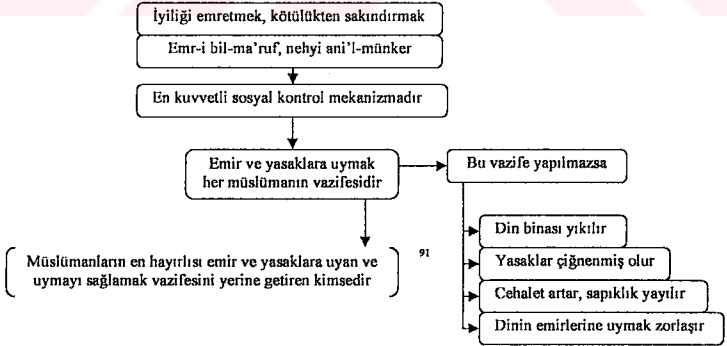
Ruhi ve ahlâki haramlar

E. HARAMLAR İÇİN GEÇERLİ ÖLÇÜ VE KAİDELER

F. EMİR VE YASAKLARIN SOSYAL GARANTİSİ

⁸⁹ et-Tirmizi, Libas, 6, 1726; İbn Mâce, Et'ime 60, 3367.

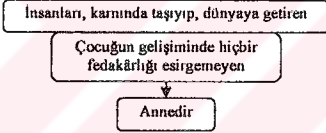
⁹⁰ Bakara, 2/173

⁹¹ Al-i İmran, 3/110

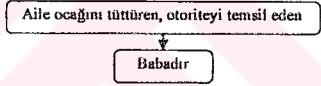
6. AİLE DÜZENİ

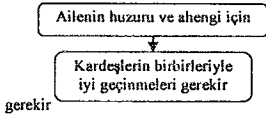
A. ANA HAKKI

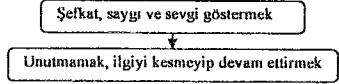
B. BABA HAKKI

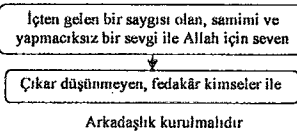
C. KARDEŞ HAKKI

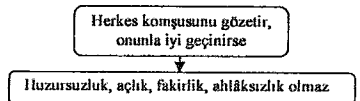
D. AKRABA HAKKI

E. ARKADAŞ HAKKI

F. KOMŞU HAKKI

7-KONUyla İLGİLİ AYET VE HADİSLER

AYETLER

{ Kim güzel davranarak özünü Allah'a teslim ederse o en sağlam ipe sarılmıştır. İşlerin sonu Allah'a döner } 92

{ Lokman, oğluna öğüt vererek demiştir ki: Yavrum, Allah'a ortak koşma, çünkü ortak koşmak büyük bir zulümdür } 93

{ Biz insana ana - babasını tavsiye ettik, anası onu zayıflık üstüne zayıflık çekerek (karnında taşımıştır) Onun memeden kesilmesi de iki yıl içinde olmuştur. (Bu güçlüklerden dolayı bana ve anana - babana şükret, dönüşü banadır, diye öğüt verdik } 94

{ Andolsun Allah'ı ve Âhireti arzu eden, Allah'ı çok ananlar için, Allah'ın elçisinde (Hz. Muhammed'de) en güzel örnek vardır } 95

{ Rabbin, yalnız kendisine tapmanızı ve anneye babaya iyilik etmenizi emretti. İkisinden birisi yahut her ikisi yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara Öf deme, onları azarlama; onlara tatlı söz söyle. Acıyarak tevazu kanadını ger ve ey Rabbin bunlar beni nasıl yetiştirdilerse, sen de onlara öyle acı } 96

{ Yavrum, namazını kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçir, başına gelene sabret. Çünkü bunlar (Allah'ın yapmamı emrettiği kesin işlerdendi) insanlara yavaşını bükme (kibirlenme) ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah kendini beğenip övünen kimseyi sevmez } 97

{ Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir ortak koşmayın; anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşaya, yolcuya ve elinizin altında bulunan kimselere iyilik ediniz } 98

HADİSLER

{ Yolun hakkını verin. Yolun hakkı, haram şeylere bakmamak, geçene ceza vermemek, selam almak, iyiliği emr, kötülükten sakındırmaktır } 99

{ Kimin elinin altında bir kardeşi bulunuyorsa, ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin. Onlara kaldıramayacakları işleri yüklemesin, eğer yüklerseniz kendilerine yardım edin } 100

{ Komşusu aç olduğu halde kendisi tok yatan bizden değildir } 101

{ Sizden biriniz kendisi için arzu ettiğini kardeşi için de arzu etmedikçe tam iman etmiş olmaz } 102

92 Lokman, 31/22

93 Lokman, 31/13

94 Lokman, 31/14-15

95 Ahzab, 33/21

96 İsrâ, 17/23-24

97 Lokman, 31/17-19

98 Nisa, 4/36

99 Müslim, Libas, 114.

100 el-Buhârî, İman, 22; Müslim, Eyman 40,166.1.

101 el-İcseyemî, Mecmuu'z-Zevaid, c.VIII. s.167.

102 el-Buhârî, İman, 6; Müslim İman 71,45.

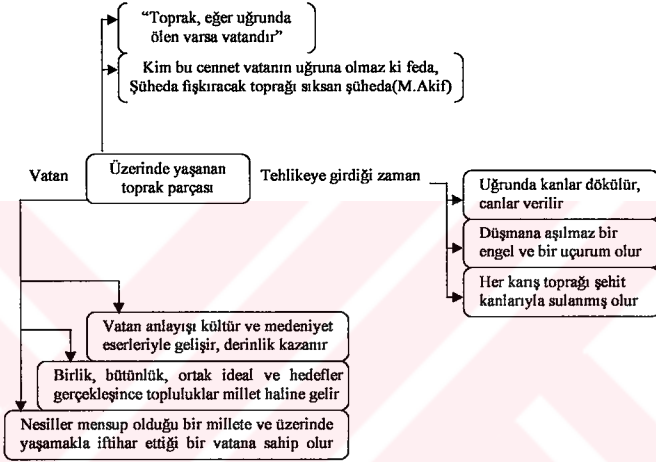
ÜNİTE II

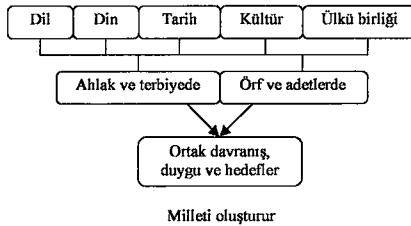
MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİK

I. VATANIN BÖLÜNMEZLİĞİ

A. VATAN ANLAYIŞI

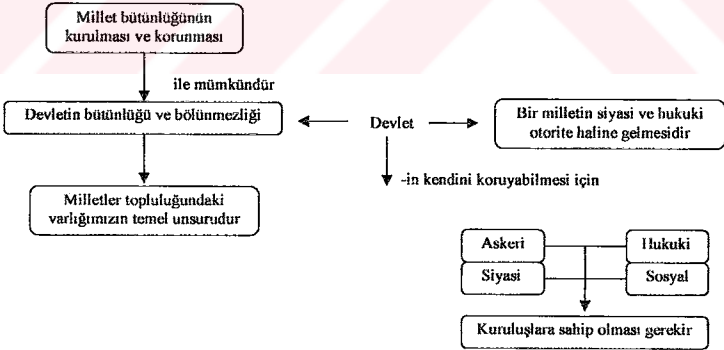
B. VATANIN BÖLÜNMEZLİĞİ

Vatan Bölünmez

2. DEVLET VE BÖLÜNMEZLİĞİ

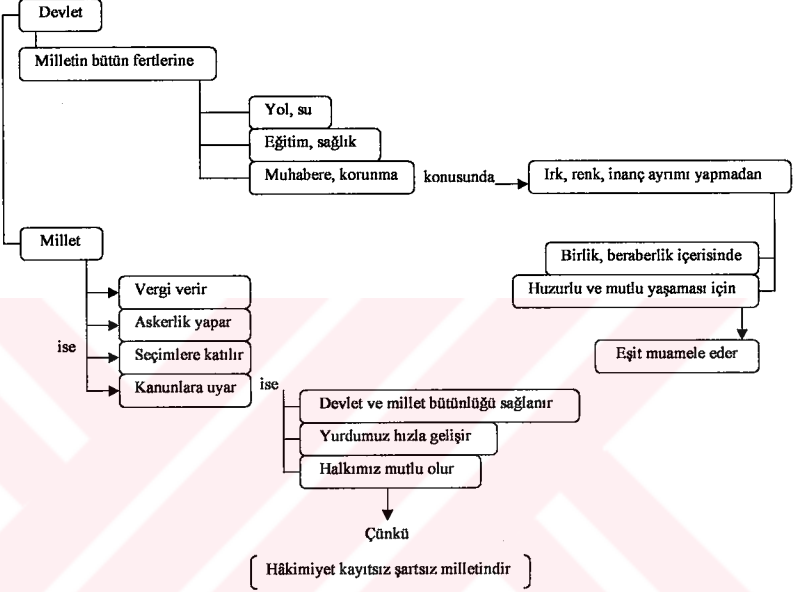

¹⁰³ Bakara, 2/190 – 191

¹⁰⁴ et-Tirmizi, Fedâilul-Cihâd 7, 1632.

¹⁰⁵ Müslim, Cihâd, 6814.

3. DEVLET VE MİLLET BÜTÜNLEŞMESİ

4. KONU İLE İLGİLİ AYET VE HADİSLER

- { Cennet kılıçların gölgesi altındadır } ¹⁰⁶
- { Bir millet kendisinde bulunan güzel meziyetleri değiştirmedikçe, Allah onlara verdiği nimetini değiştirmez } ¹⁰⁷
- { Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin çeşit çeşit olması, onun varlığının delillerindedir } ¹⁰⁸
- { Ey insanlar! Doğrusu sizi bir erkek ile bir dişiden yaratık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz Allah katında en değerliniz ona karşı gelmekten en çok sakınanlardır } ¹⁰⁹
- { Düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar - Allah'ın bilip sizin bilmediğinizi yıldırma üzere - kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarf ettiğiniz her şey size haksızlık yapılmadan tamamen ödenecektir } ¹¹⁰

¹⁰⁶ el-Buhârî, Cihâd 156, 22, 32,112, Temennâ 8; Müslim, Cihâd 20, 1742.

¹⁰⁷ Enfâl, 8/33

¹⁰⁸ Rum, 30/22

¹⁰⁹ Hucûrat, 49/13

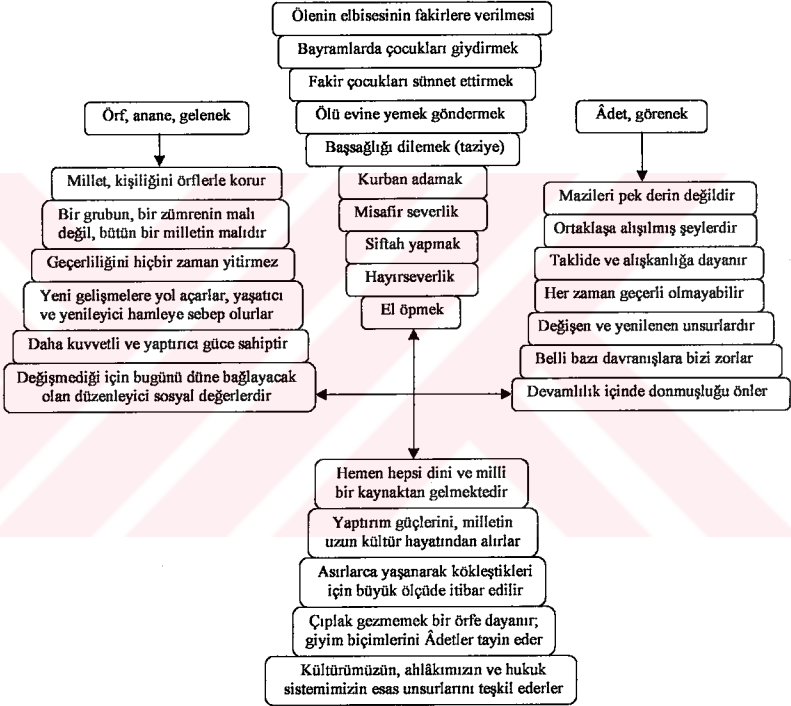
¹¹⁰ Enfâl, 8/60

ÜNİTE III

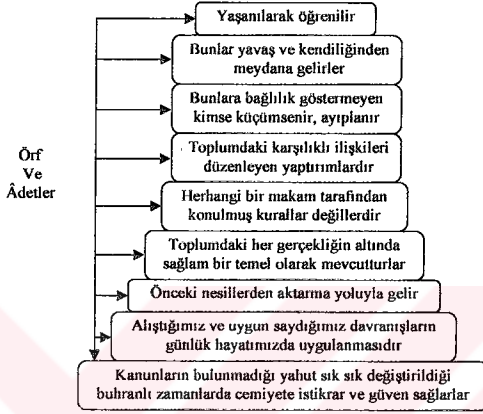

ÖRF-ÂDET

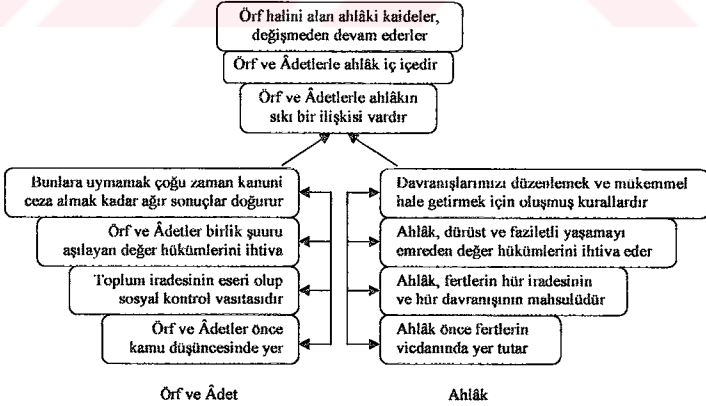
1. ÖRF VE ÂDET KAVRAMLARI

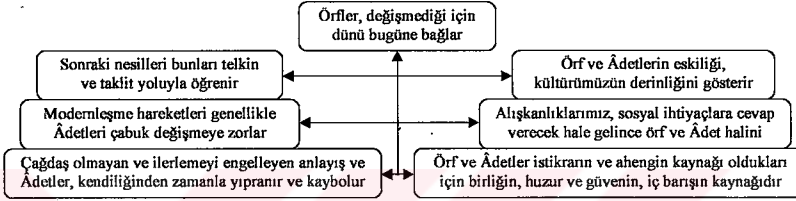
2. ÖRF VE ÂDETLERE BAĞLILIK

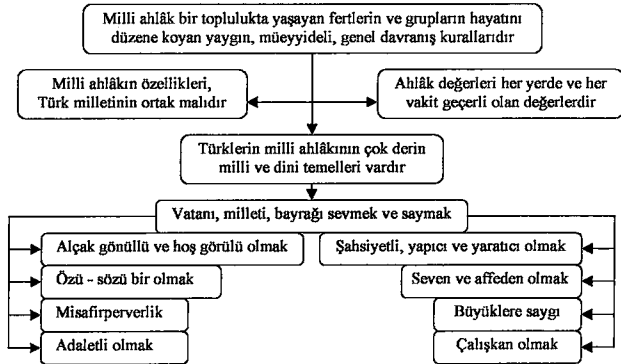
3. ÖRF VE ÂDETLERİN AHLÂKLA İLİŞKİSİ

4. ÖRF VE ÂDETLERİN MİLLET HAYATINDAKİ YERİ

5. MİLLİ AHLÂK VE MİLLİ TERBİYE

6. FAZİLETLİ VE HOŞGÖRÜLÜ OLMAK

7. ATATÜRK'ÜN KONU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

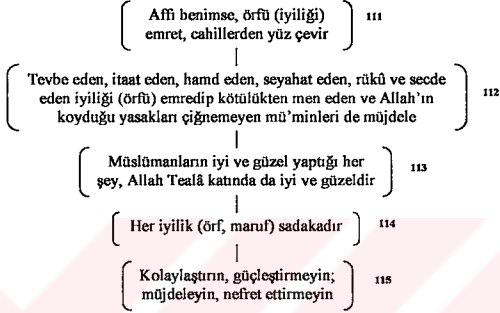

“Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, evvela biz, kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen bütün fiiller ve hareketimizle göstereyim. Bilelim ki, milli benliğini anlamayan milletler, başka milletlerin avıdır.”

“Her milletin kendine ait örf ve Âdetleri, kendine göre milli hususiyetleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne de kendi milliyeti içinde kalabilir.”

8. KONU İLE İLGİLİ AYET VE HADİSLER

¹¹¹ A'raf: 7/199

¹¹² Tevbe: 9/71

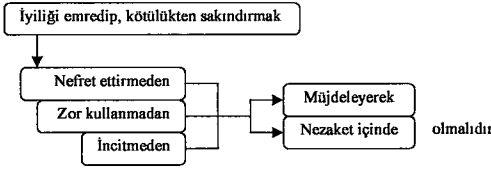
¹¹³ Ahmed bin. Hanbel, Müsned, c.I. s.379

¹¹⁴ el-Buhârî, Edeb 33; Müslim, Zekât 52, 1005.

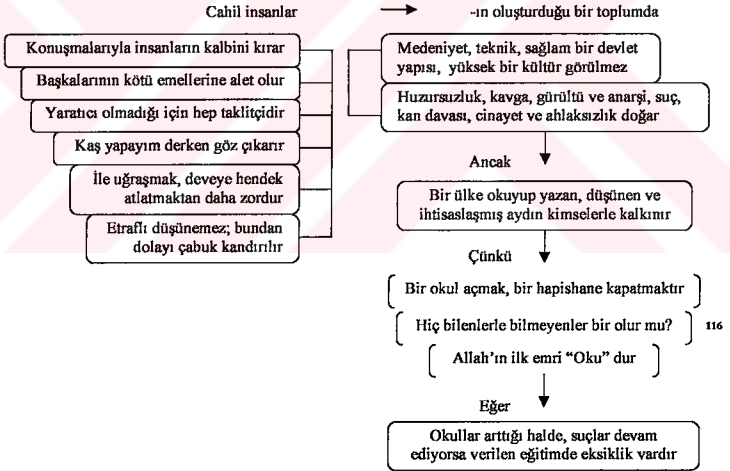
¹¹⁵ Müslim, Cihâd, 1732.

ÜNİTE IV

KÖTÜLÜKLERDEN KAÇINMA VE KÖTÜLÜKLERİ ÖNLEME

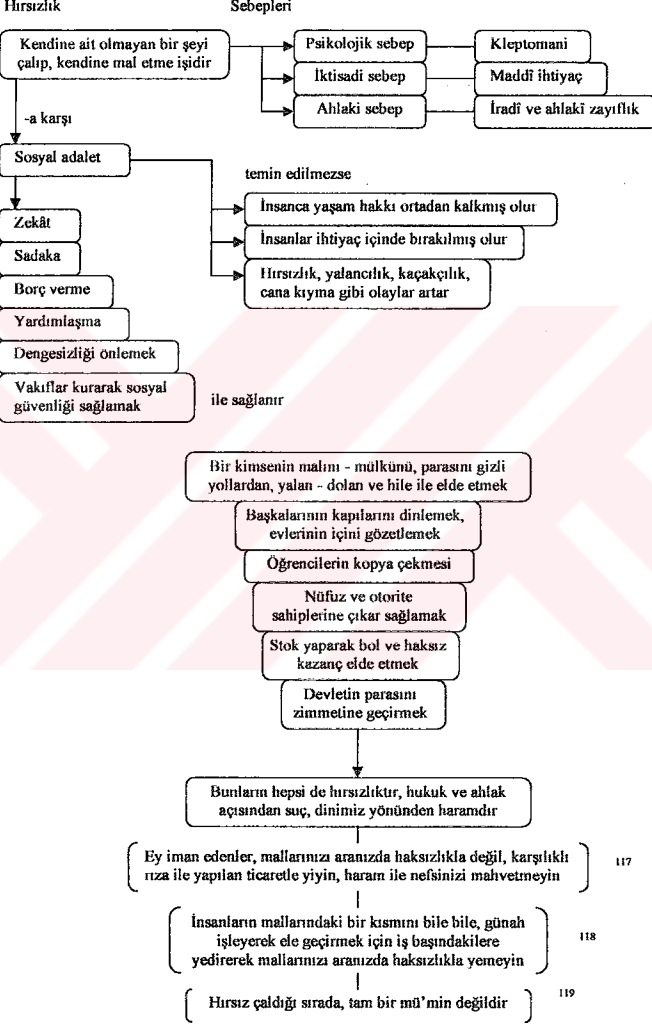

1. CEHALETTEN KAÇINMA

¹¹⁶ Zümer, 39/9

2. HIRSIZLIK

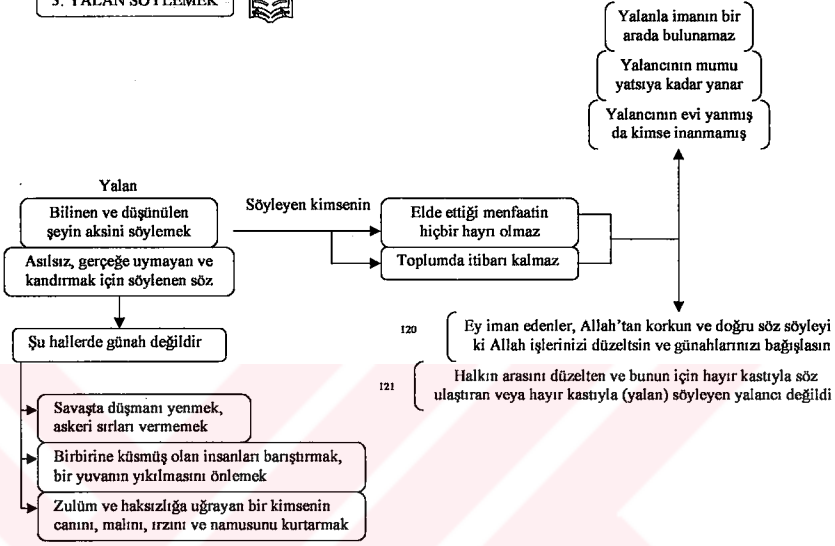

¹¹⁷ Nisa, 4/29

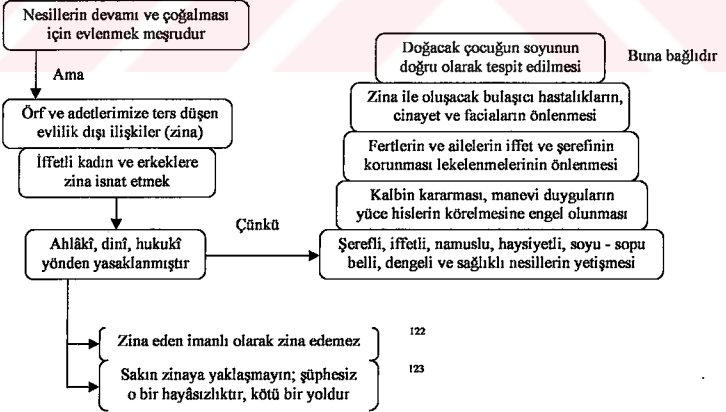
¹¹⁸ Bakara, 2/188

¹¹⁹ el-Buhârî, Mezalim 30, Müslim, İman 100, 57.

3. YALAN SÖYLEMEK

4. ZİNA ETMEK

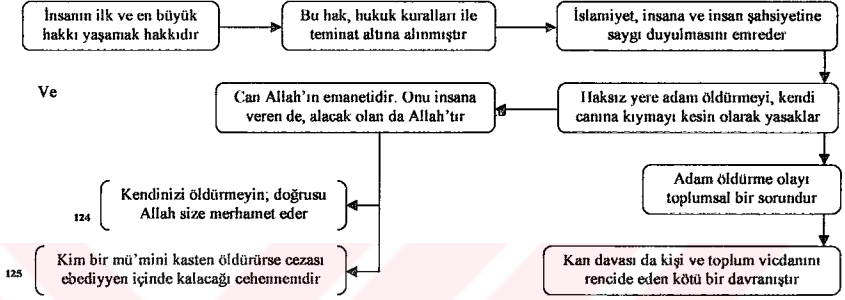
¹²⁰ Ahzab, 33/70 – 71

¹²¹ el-Buhârî, Sulh 2; Müslim, Birr 101, 2605.

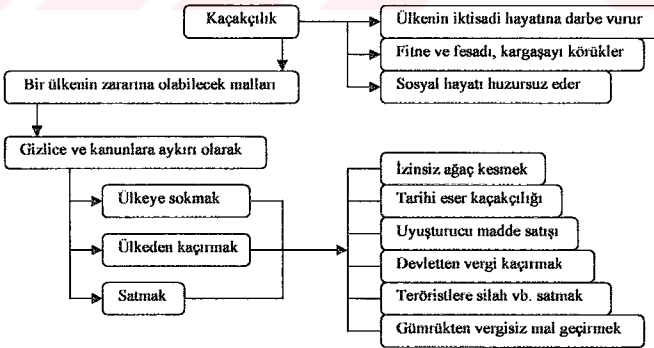
¹²² el-Buhârî, Mezalim 30, Müslim, İman 100, 57.

¹²³ İsrâ, 17/32

5. CANA KIYMAK

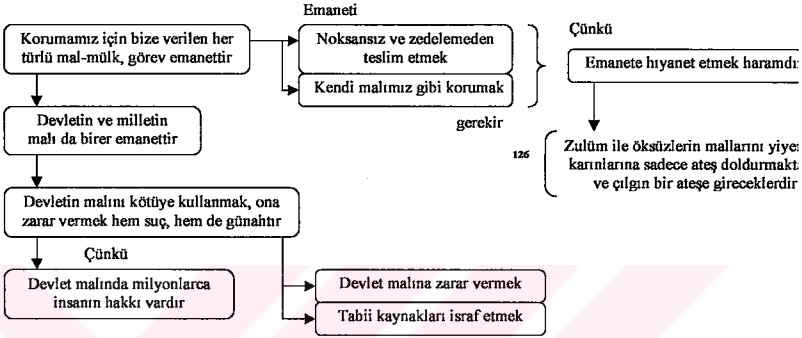
6. KAÇAKÇILIK YAPMAK

¹²⁴Nisâ, 4/29

¹²⁵Nisâ, 4/93

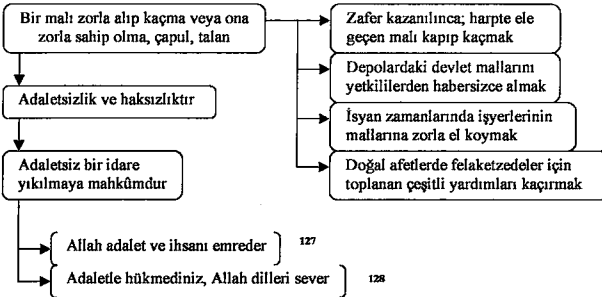
7. DEVLET MALINI KÖTÜYE KULLANMAK

8. YAĞMACILIK VE ADALETSİZLİK

Yağmacılık

¹²⁶ Nisâ, 4/2 – 6

¹²⁷ Nahl, 16/90

¹²⁸ Hucûrat, 49/9

Alkol

Kumar

¹²⁹ el-Buhârî, Eşribe 4, Vudü 71; Müslim, Eşribe 67-68, 2001.

¹³⁰ Maide, 5/ 90- 91

10. KONU İLE İLGİLİ AYET VE HADİSLER

- { İsrâf etmeyin, Allah israf edenleri sevmez } 131
|
{ Şüphesiz Allah zalimleri doğru yola iletmez } 132
|
{ Söylediğiniz zamanda, akrabanız da olsa, adaletten ayrılmayın ve Allah'a verdiğiniz sözü tutun } 133
|
{ Hiç şüphesiz Allah size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder } 134
|
{ Ey inananlar! Adaleti tam yerine getirerek Allah için şahitlik yapın.. Kendinizin, ana - babanızın ve yakınlarınızın aleyhinde bile olsa, şahitlik yaptığınız kimseler zengin veya fakir de olsalar, adaletten ayrılmayın. Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. Öyle ise keyfinize uyarak doğruluktan ayrılmayın. Şahitlik ederken dilinizi eğip бүkerseniz, doğruyu söylemezseniz, gerçekten Allah yaptıklarınızı bilir } 135
↕
{ Sizden evvelkilerin yok olma sebebi şudur: Onlar içlerinden şerefi bir kimse çalınca, onu bırakır, güçsüz bir kimse çalınca, kanunu tatbik eder, onu cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık etse ona da emredilen cezayı uygulardım } 136
|
{ Cennette olan hâkim, hakkı bilip hak ile hükmeden kimsedir. Hakkı bildiği halde haktan sapan yahut bilmeden insanlar arasında hükmeden kimse ateştedir } 137

131 En'am, 6/14

132 Maide, 5/51

133 En'am, 6/152

134 Nisâ, 4/58

135 Nisâ, 4/135

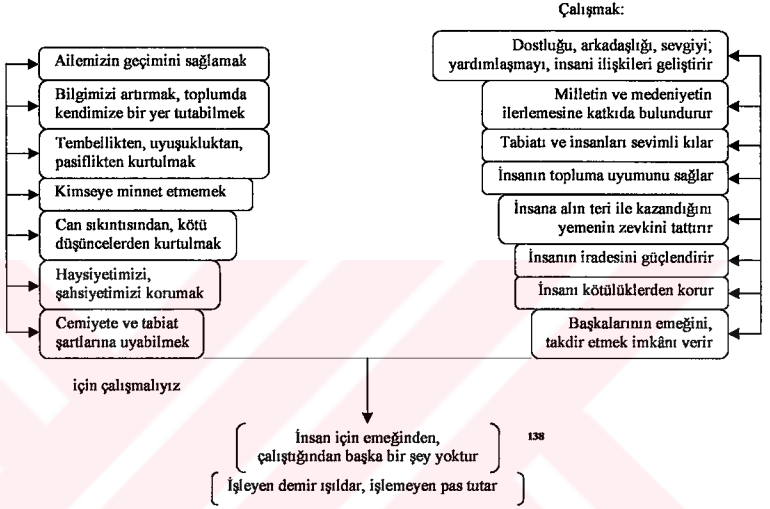
136 el-Buhârî, Hudud 11, 12, 14, Şehâdat 8, Enbiyâ 50.

137 en-Neysaburî, Müstedrek, c.IV. s.101.

ÜNİTE V

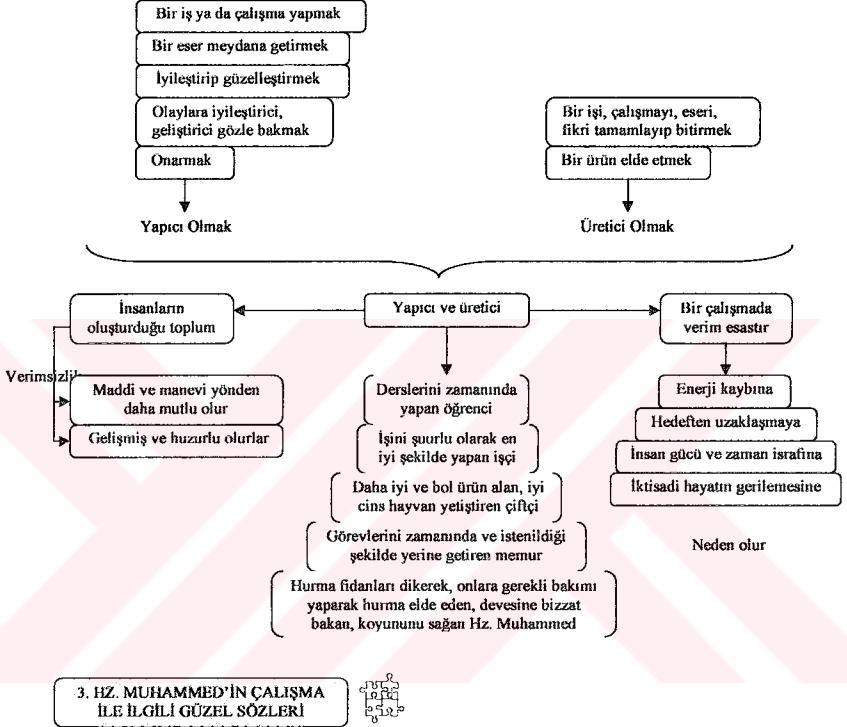
ÇALIŞMAK VE ÜRETİCİ OLMAK

1. ÇALIŞMANIN YARARLARI

¹³⁸ Neom: 53/39

2. YAPICI VE ÜRETİCİ OLMANIN YARARLARI

Herhangi birinizin, sabah gidip Odun toplayıp sırtında taşımaya, onu satarak ondan harcamaya, dolayısıyla insanlara muhtaç olmaktan kurtulması, başkalarına el açmaktan, kendisi için elbet daha hayırlıdır

139

Bir işi tutup çalıştırdıktan sonra ücretini vermeyen Allah'ı karşısında bulacaktır

140

İnsan, elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir

141

İşçiye alınmış teri kurmadan ücretini ödeyiniz

142

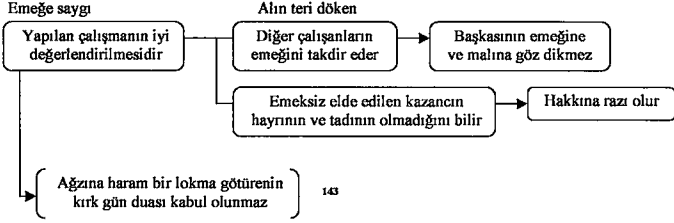
¹³⁹ el-Buhârî, Zekât 50, Büyü' 15.

¹⁴⁰ el-Buhârî, Büyü' 106.

¹⁴¹ el-Buhârî, Büyü' 15.

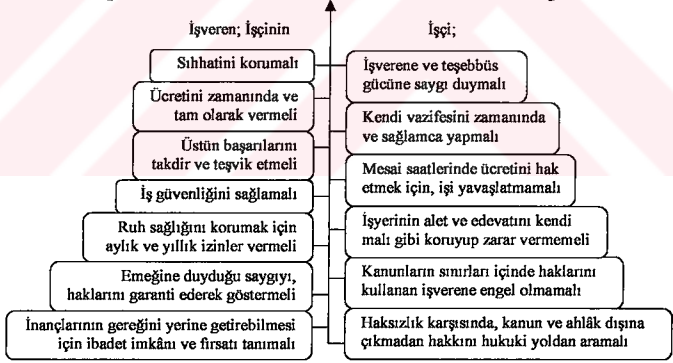
¹⁴² el-Heysemî, Mecmuu'z-Zevaid, c.IV. s.98.

4. BAŞKALARININ EMEĞİNE SAYGI DUYMAK

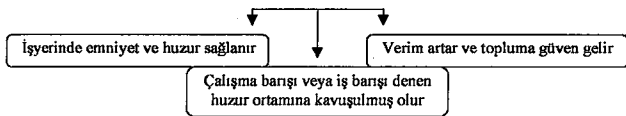

İşçileriniz sizin kardeşlerinizdir; onlara yediğinizden yediriniz, içtiğinizden içiriniz, onlara kaldıramayacakları yükleri yüklemeyiniz, eğer yüklerseniz kendilerine yardım ediniz

144

Bu Şartlar Yerine Getirilirse

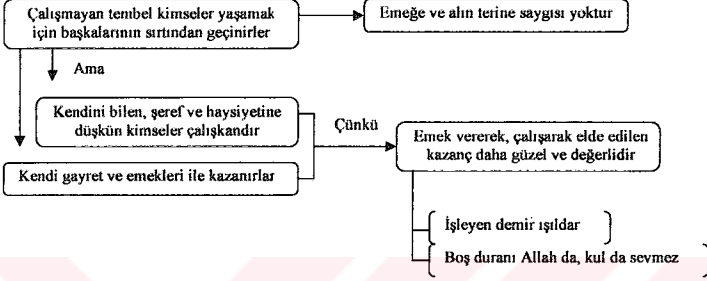
¹⁴³ el-Buhârî, Büyü' 7, 23; en-Nesâî, Büyü' 2, 7, 243.

¹⁴⁴ Abdürrezzak b. Hemmam, Musannef, c.IX. s.440.

5. BAŞKALARININ SIRTINDAN GEÇİNMEK

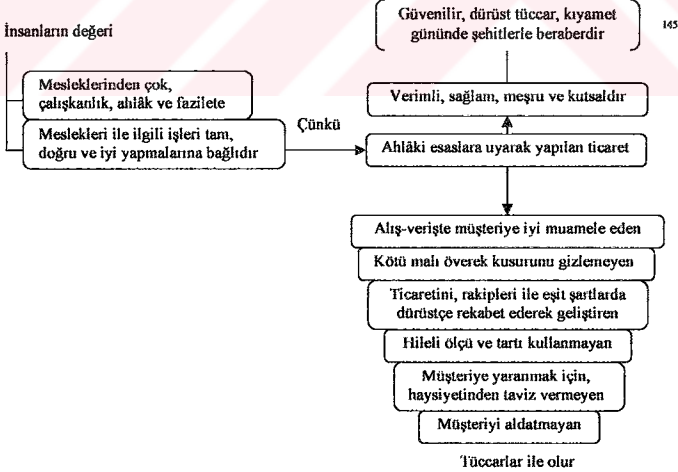
Bu kimselerin

6. TÜRK GELENEĞİNDE İŞ VE TİCARET AHLAKI

İnsanların değeri

¹⁴⁵ İbn Mâce, Ticarat, 1, 2139.

7. ATATÜRK'ÜN ÇALIŞMAKLA
İLGİLİ GÜZEL SÖZLERİ

{ Türk ögün, çalış, güven }

{ En çok muhtaç olduğumuz
şey: Çok çalışmaktır }

{ Çalışırken ferdi ve bencil
olmamalı, iş bölümü yapmalı }

{ Muvaffakiyetlerde gururu yenmek, felaketlerde
ümitsizliğe mukavemet etmek lazımdır }

{ Neticesiz çalışmak, çalışma sayılmaz. Hiçbir şey
yapmamak ve yahut neticesiz, manasız şeyler
yapmak, çalışma kanununa karşı büyük kabahattir }

{ Çalışma, insanların cismini kuvvetlerini geliştirir ve
hayat için gerekli olan şeyleri temin eder. Çalışmaksızın,
fikri gelişme ve ahfaki olgunlaşma da mümkün değildir }

{ Bir insan milyoner olur, fakat bir gün bütün servetini kaybedebilir,
düşebilir. Ancak o adamın içinde cevher varsa, çalışma kudreti,
çalışma aşkı yaşıyorsa, gene kazanıp eski servetini elde edebilir }

8. KONUYLA İLGİLİ AYET VE HADİSLER

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- { İste onların kazandıklarından alacakları bir pay vardır. Allah hesabı çabuk görendir } 146
- |
- { Ey inananlar! Cuma günü namaz için çağrıldığınız zaman, Allah'ı anmaya koşun, alış-veriş bırakın. Eğer bilerseniz, bu, sizin için daha hayırlıdır } 147
- |
- { Rab'leri onlara karşılık verdi: Ben sizden, kadın-erkek hiçbir çalışanın emeğini zayi etmeyeceğim. Hep birbirinizdensiniz } 148
- |
- { Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline! Onlar insanlardan bir şey ölçüp aldıkları zaman ölçüyü tam yaparlar. Kendileri onlara bir şey ölçtükleri ve tarttıkları zaman ölçü ve tartıyı eksik yaparlar. Onlar tekrar diriltileceklerini sanıyorlar mı? } 149
- |
- { Bir malt alıyor görünerek kıymetini artırmayınız } 150
- |
- { İktisat yaşamının yarısı, güzel huy da dinin yarısıdır } 151
- |
- { Korkak tüccar kazanamaz, cesur tacir kazanır ve rızıklanır } 152
- |
- { Allah Tealâ kulumu hefal kazanç aramakta yorgun görmeyi sever } 153
- |
- { Zenginlik mal çokluğu ile değildir. Zenginlik ancak ruh ve gönül zenginliğidir } 154
- |
- { Gerçeği gizleyerek, yalan söyleyerek yapılan alış-verişin bereketini Allah Tealâ yok eder } 155

146 Bakara: 2/202

147 Cuma: 62/9

148 Ali İmran: 3/195

149 Mutaaffifin: 83/ 1- 4

150 el-Buhârî, Büyü' 58, 70, 71, Şurut 8, 11; Müslim, Nikâh 38, 39, 51, 52, 1408-1413.

151 Abdurrauf el-Münavî, Feyz'ul-Kadir, c.III. s.181.

152 Abdurrauf el-Münavî, Feyz'ul-Kadir, c.III. s.279.

153 Abdurrauf el-Münavî, Feyz'ul-Kadir, c.II. s.293.

154 el-Buhârî, Rikak 15; Müslim, Zekât 120, 1051.

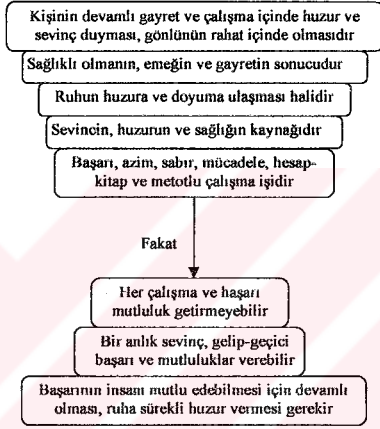
155 el-Buhârî, Büyü' 19, 22, 42, 44, 46; Müslim, Büyü' 47, 1532.

ÜNİTE VI

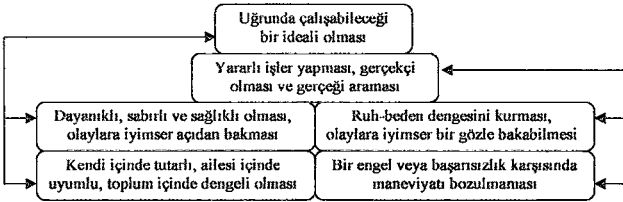
MUTLULUK

Mutluluk

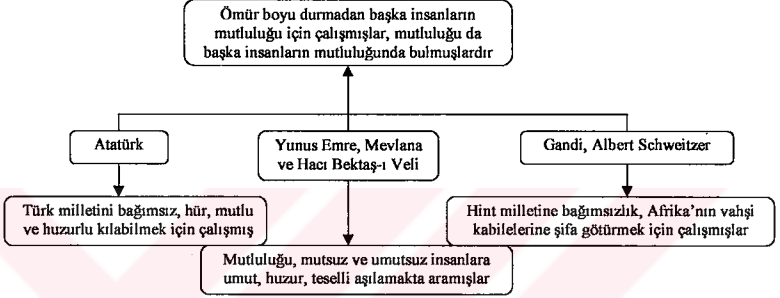

Kişinin Mutlu Olabilmesi İçin

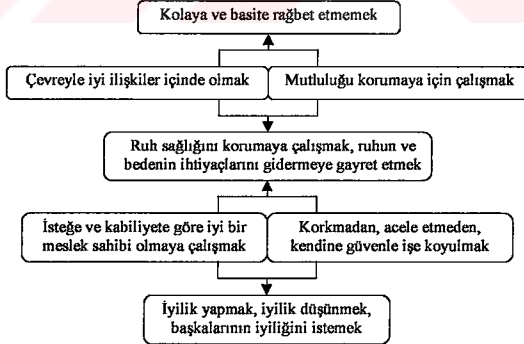

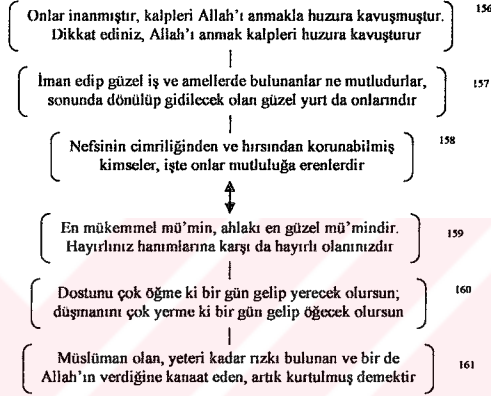
Gerekir

2. MUTLULUĞA NASIL ULAŞILIR?

Mutluluğa Ulaşmak İçin

¹⁵⁶ Ra'd: 13/18

¹⁵⁷ Rad: 13/29

¹⁵⁸ Nasr: 59/9

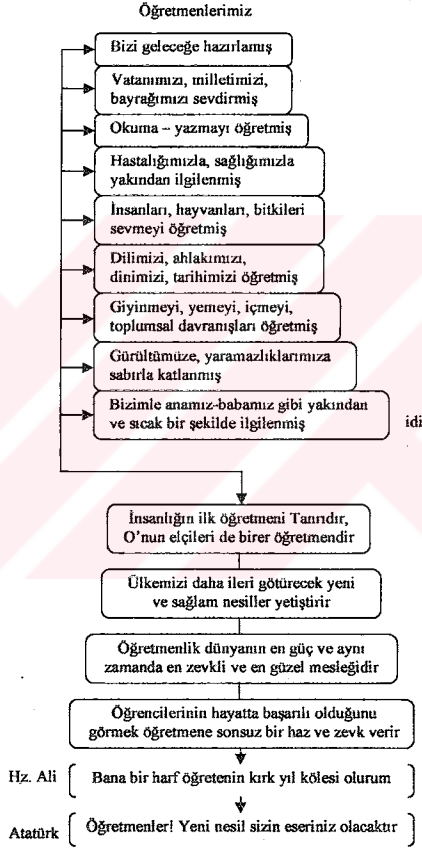
¹⁵⁹ et-Tirmizî, Rad 11, 1162; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4682.

¹⁶⁰ et-Tirmizî, Birr 60, 1998.

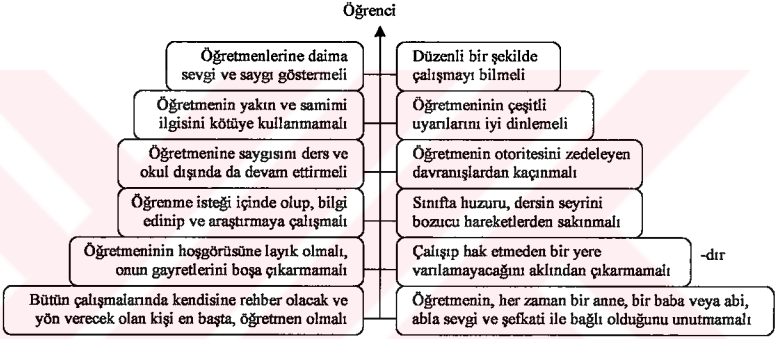
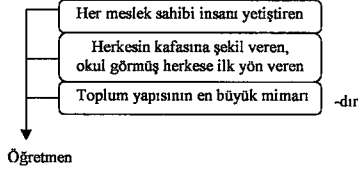
¹⁶¹ el-Buhârî, Zekât 50, Rikâk 20; Müslim, Zekât 124, 1053.

ÜNİTE VII

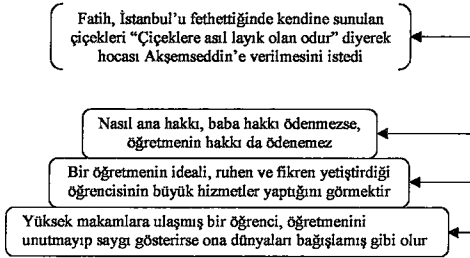
ÖĞRETMENLİK

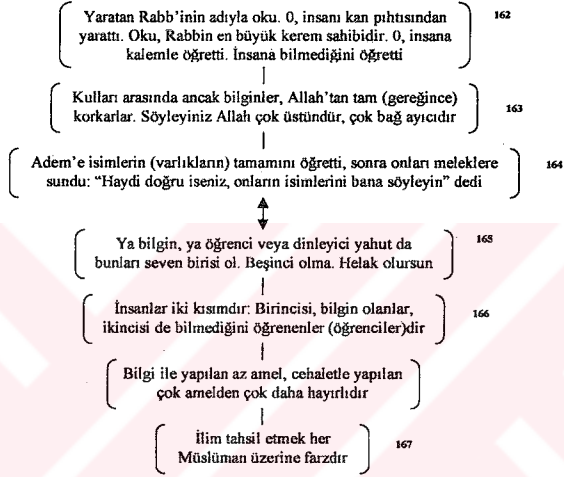
2. ÖĞRETMEN - ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ

3. ÖĞRETMEN HAKKI

4. KONUSU İLE İLGİLİ AYET VE HADİSLER

¹⁶² Alak: 96/1 -5

¹⁶³ Fâtır 35/28

¹⁶⁴ Bakara: 2/31

¹⁶⁵ Acıuni, İsmail b. Muhammed. Keşf'ül-Hafa ve Müzil'ül İlbâs, c.I. s.167.

¹⁶⁶ Abdurrauf el-Münâvî, Feyz'ul-Kadir, c.VI. s.294.

¹⁶⁷ İbn Mâce, Mukaddime, 17.

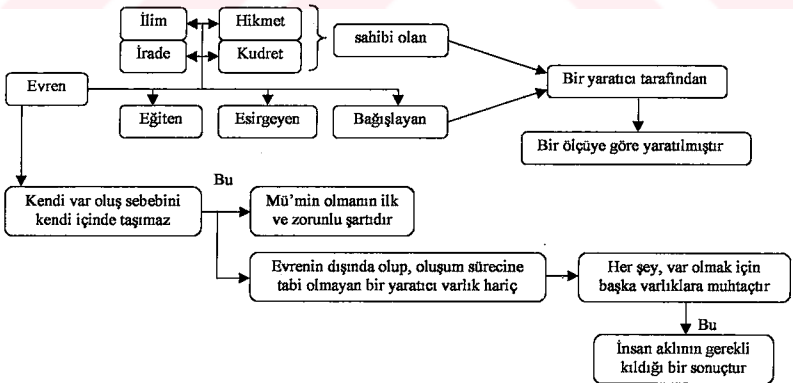
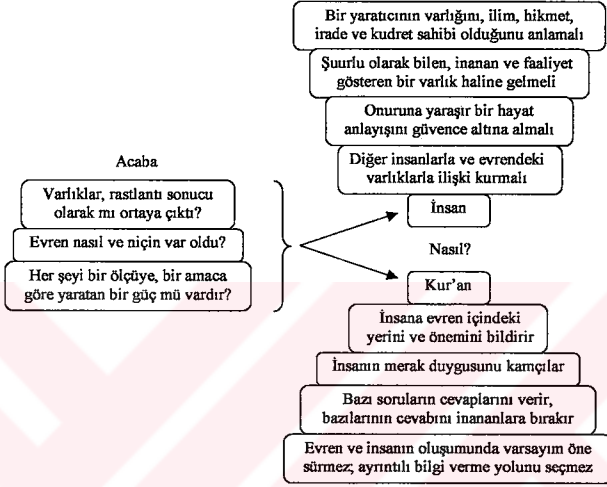
BÖLÜM III

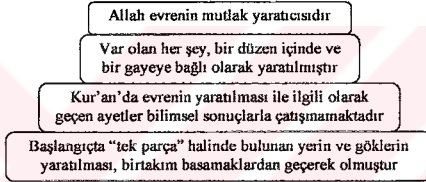
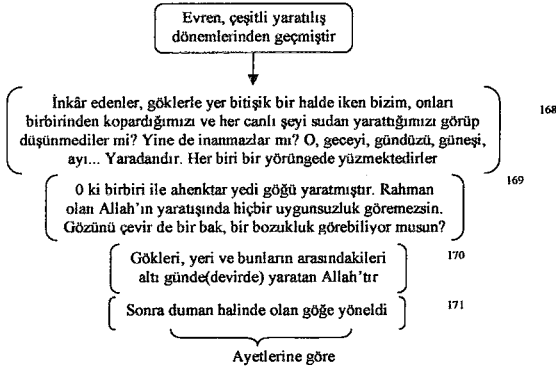
ORTAÖĞRETİM 11.SINIF

ÜNİTE I

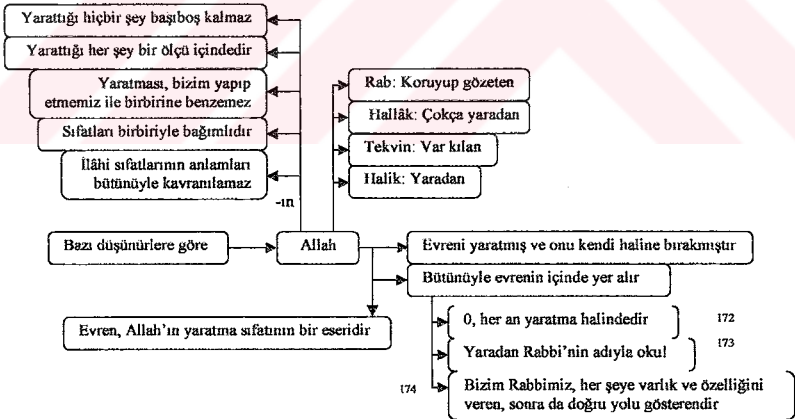
İSLÂM VE EVREN

1. EVRENİN YARATILIŞI

2.A. ALLAH'IN YARATMA SIFATI

168 Enbiya, 21/30-33

169 Mülk, 67/3

170 Secde, 32/4

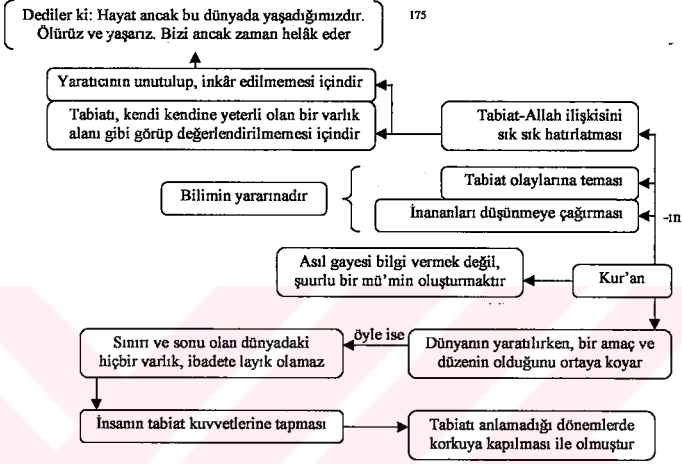
171 Fussilet, 41/11

172 Rahman, 55/29

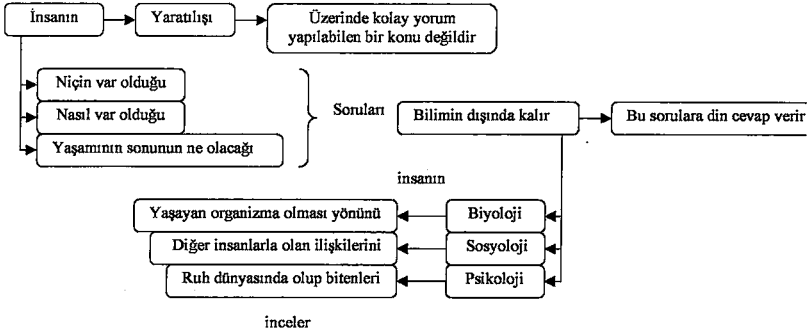
173 Alak, 96/1

174 Ta-ha, 20/50

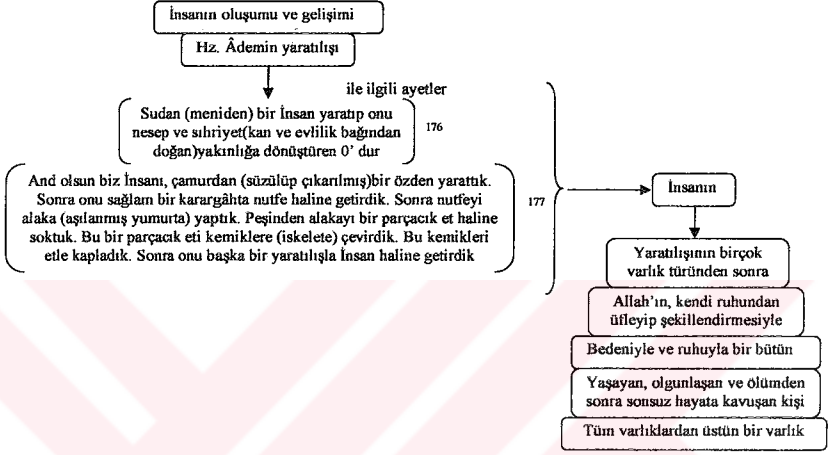
2. B. KUR'AN'A GÖRE DÜNYAMIZ

3. İNSANIN YARATILIŞI

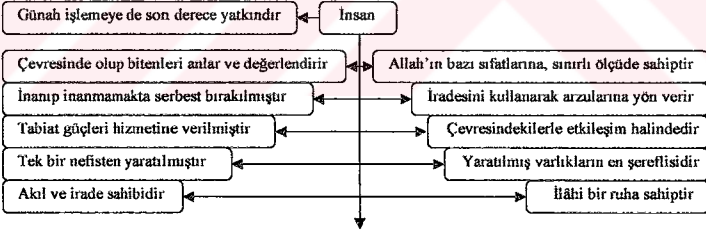
A. İNSAN NASIL YARATILDI?

B. ÜSTÜN VARLIK İNSAN

Olduğunu gösterir

Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık 178

Yaradan, Rabbi'nin adıyla oku! O, insanı bir aşlanmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir 179

Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbihe takdis edip dururken yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun? Dediler. Allah da onlara Sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi. 180

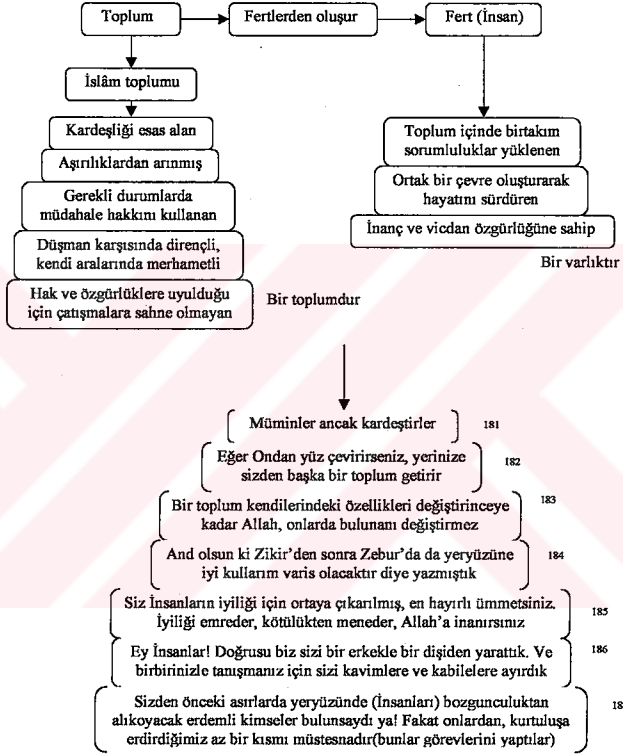
176 Furkan, 25/54

177 Mü'minün, 23/12-14

178 İsrâ, 17/70

179 Alak, 96/1-5

180 Bakara, 2/30-31

181 Hücûrat, 49/10

182 Muhammed, 47/38

183 Ra'd, 13/11

184 Enbiya, 21/105

185 Bakara, 2/143

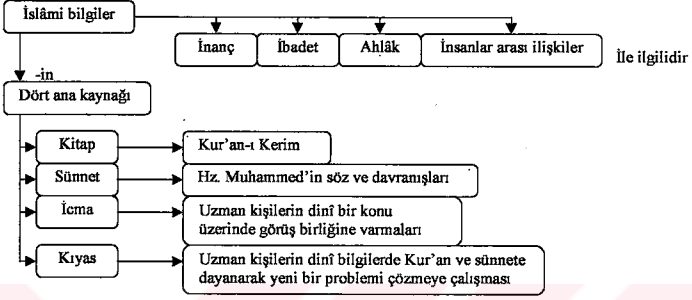
186 Hücûrat, 49/13

187 Hûd, 11/116

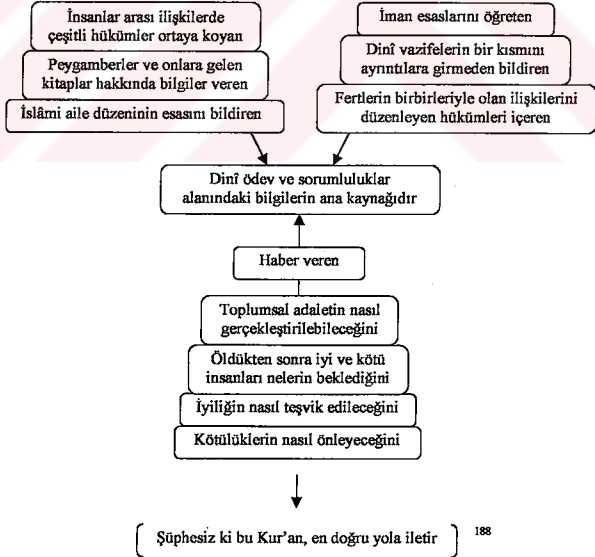
ÜNİTE II

EVRENSEL
BİR DİN OLARAK
İSLÂMLIK

1. İSLÂMÎ BİLGİLERİN DÖRT ANA KAYNAĞI:
KİTAP, SÜNNET, İCMA, KIYAS

KİTAP

¹⁸⁸ İsrâ, 17/9

SÜNNET

189 { Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan idarecilere de itaat edin
190 { Kim Resüle itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur

Peygamberin yediklerinden yemenin, giydiklerinden giymenin sünnetle ilgisi yoktur

Peygamberin her sözü ve hareketi, dinle ilgili olmayabilir

Yırtıcı kuşların etinin yenmesi yasaktır

Yeni hükümler de ortaya koyar

Davranış Gelenek Takip edilen yol Adet

Hız. Muhammed'in söz ve davranışları

Sünnet

Sözlü Sünnet Fıili Sünnet Takriri Sünnet

Peygamberin

Söylemiş olduğu Sözler (Hadis)

Ortaya koyduğu uygulamalar

Gördüğü ve işittiği bir şeyi benimsemesi ve kabul etmesi

{ Ben namazı nasıl kılıyorsam siz de öyle kılın } 191

{ Hac ile ilgili yapacaklarınızı benden öğrenin }

Huzurunda söylenen bir sözü reddetmemiş ise, onaylamış sayılır

Bir araya getirmek Toplamak Görüş birliğine varmak

İcma

Her yeni problemin çözüme kavuşturulması, Müslüman bilginlerin ödevidir

Kaynağı

Bir araya gelerek çalışıp çabalamayı

Danışmayı

Düşünmeyi

Emreden ayet ve hadislerdir

{ Müslümanların güzel gördüğü şey, Allah katında da güzeldir } 193

{ Ümmetim dalalet üzerinde birleşmez } 194

{ Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış, en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a inanırsınız } 195

İCMA

189 Nisâ, 4/59

190 Nisâ, 4/80

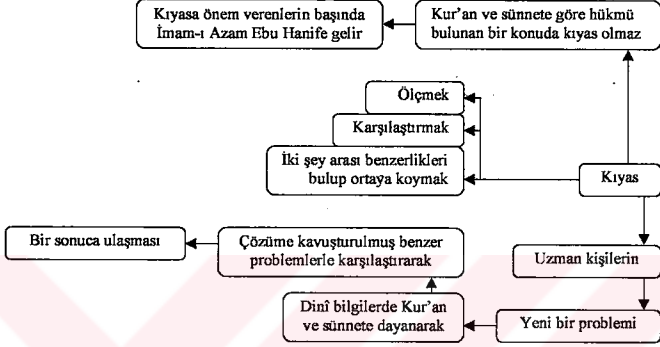
191 el-Buhârî, Ezzan, 18.

192 Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, c.III. s.318.

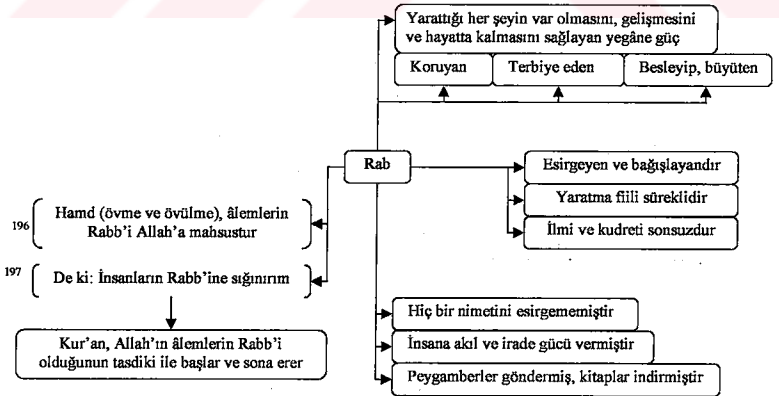
193 Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, c.I. s.379.

194 İbni Mâce, Fiten, 8.

195 Âl-i İmrân, 3/110

2. ALLAH ÂLEMLERİN RABB'İDİR

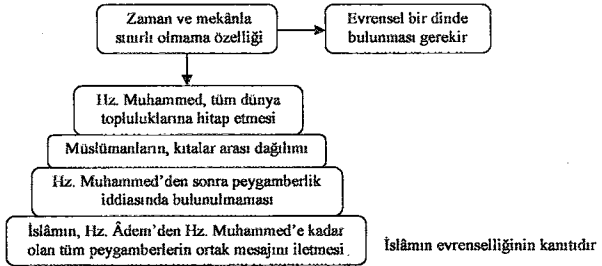
¹⁹⁶ Fâtiha, 1/1

¹⁹⁷ Nas, 114/1

3. HZ. PEYGAMBER BÜTÜN İNSANLIĞA GÖNDERİLMİŞTİR

4. İSLÂM BÜTÜN ZAMAN VE MEKÂNÂ HİTAP EDER

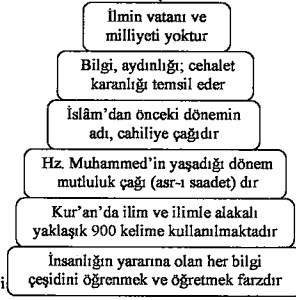

198 Sebe, 34/28

5. İSLÂM AKIL VE İLİM DİNİDİR

İslâm'a göre

İslâm insanları

{ Müşriklere: Allah'ın indirdiğine uyum, denildiği zaman onlar "Hayır! Biz atalarımızın üzerinde bulduğumuz yola uyarız" dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiysele? } 199

{ Allah, sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelere yükseltsin } 200

{ Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan gereğince korkar } 201

{ Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme } 202

{ Akıl etmez misiniz? }
{ Düşünmez misiniz? }
{ Anlamaz mısınız? }

{ Eğer doğru söylüyorsanız siz kesin delillerinizi getirin } 203

{ Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? } 204

{ İlimi arayınız; Çin'de bile olsa } 205

{ On Müslüman çocuğa okuma-yazma öğretiniz, sizi serbest bırakayım } 207

{ Bir saat düşünmek altmış yıl boyunca yapılan nafil ibadetten daha hayırlıdır } 206

{ İlim adamları, peygamberlerin mirasçılarıdır } 208

{ İlerlemeye mani olan şey, bilgisizliktir. Bilgisizliğin giderilmesi bir borçtur, bir farzdır, Allah'ın emridir } 209

{ Bizim dinimiz, en makul ve en tabii dindir. Ve ancak bundan dolaydır ki, son din olmuştur. Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun düşmesi gerekir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygun düşer } 210

{ Biz cahil dediğimiz vakit mutlaka mektepte okunamamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikati bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okuma bilmeyenlerden de hakikati gören hakiki âlimler çıkar } 211

199 Bakara, 2/170

200 Mücadele, 58/11

201 Fatur, 35/28

202 İsrâ, 17/36

203 Neml, 27/64

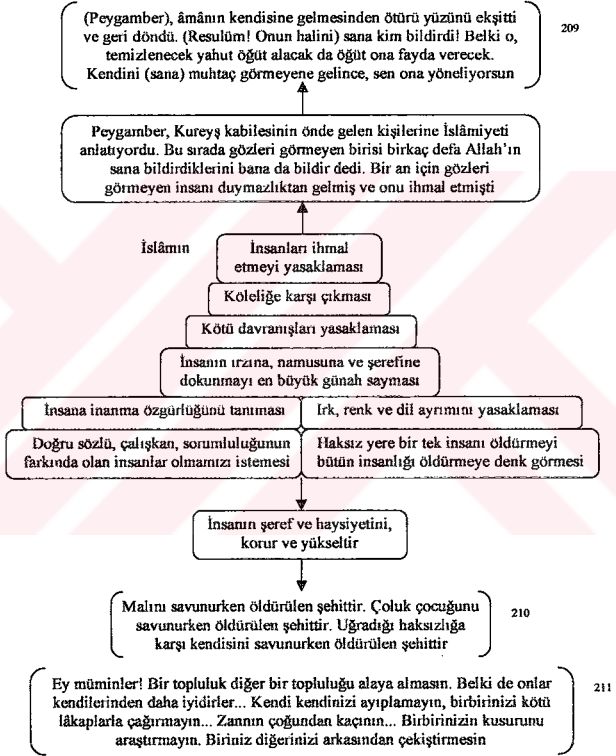
204 Zümer, 39/9

205 Acluni, İsmail b. Muhammed, Keşf'ül-Hafa ve Müzil'ül İlbâs, I. s. 138, Hadis no: 397.

206 Acluni, İsmail b. Muhammed, Keşf'ül-Hafa ve Müzil'ül İlbâs, I. s. 310, Hadis no:1004.

207 Çelebi, Ahmet, İslâm'da Eğitim Öğretim Tarihi, Çev. Ali Yardım, İstanbul, 1983, s. 35.

208 Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, c.V. s. 196.

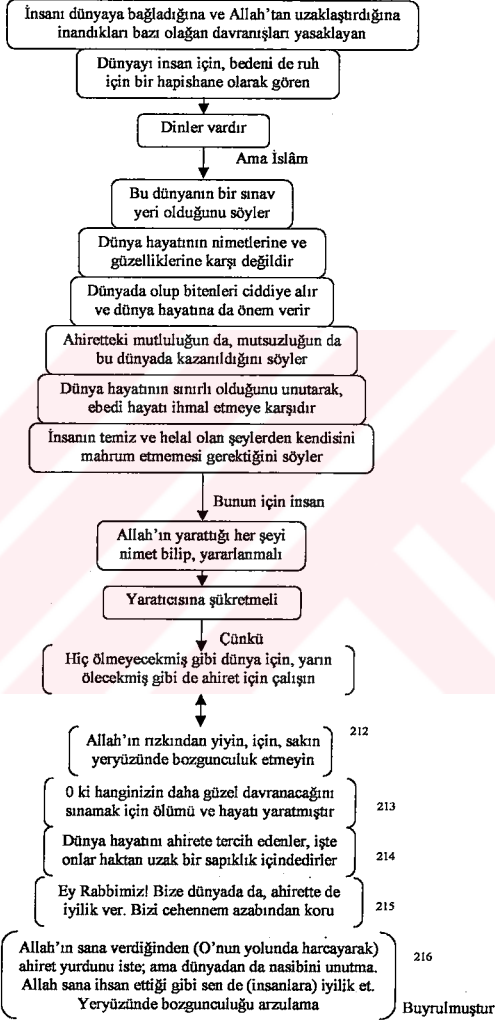

²⁰⁹ Abese, 80/1-10

²¹⁰ et-Tirmizî, Diyet, 21.

²¹¹ Hücûrat, 49/11-12

7. İSLÂM DÜNYA VE AHİRET DİNİDİR

²¹² Bakara, 2/60

²¹³ Mülk, 67/2

²¹⁴ İbrahim, 14/3

²¹⁵ Bakara, 2/201

²¹⁶ Kasas, 28/77

8. İSLÂM DÜŞÜNCE VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KORUR

Düşünce ve Vicdan Özgürlüğü

Başkalarının özgürlüğüne riayet ederek düşünülen şeyin ortaya konulması

Düşünülen ve inanılan şeyin, sözlü veya yazılı olarak dile getirilmesi

dir

İman, bilerek, isteyerek bağlanma ve teslim olmadır

İnsanları zorlayarak inanmalarını sağlamanın hiçbir dini değeri yoktur

Zorla inanma tiksinti doğurur

Zorlama, insanı münafık yapar

Fatih'in İstanbul'u fethettiği gün Rum Ortodoks Kilisesine verdiği hakların bugün de devam etmesi

Süryani ve Ermeni Hristiyanlar, Kilise Konseyince dinsiz sayılıp, Bizans İmparatorluğuna girmeleri yasaklandığı halde

Hız. Muhammed'in dine çağırma yönteminin, ikna etmek ve inandırmak olması

Diğer peygamber ve kitaplara iman etme zorunluluğu

Damışma, Kıyas ve İctihad

İslâmın düşünce ve vicdan özgürlüğüne verdiği önemin göstergesidir

çünkü

Özgürce düşünülüp söylenmeyen fikir ve inanışlar, yasal olmayan yollarla varlıklarını sürdürür

{ Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır } 217

{ Ve de ki: Hak Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin } 218

{ Resulüm sen, Rabbi'nin yoluna hikmet ve güzel öğütü çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! } 219

{ Ya Muhammed! Onları doğru yola iletmek sana ait değildir. Lakin Allah dilemediğini doğru yola iletir } 220

{ De ki: Biz, Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak ve Ya'kub ve Ya'kub oğullarına indirilenlere, Musa, İsa ve (diğer) peygamberlere Rableri tarafından verilenlere iman ettik. Onları birbirinden ayırt etmeyiz. Biz ancak O'na teslim oluruz } 221

{ Her ferdin istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasi bir fikre sahip olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yerine getirmek veya getirmemek hak ve hürriyeti vardır. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz Vicdan hürriyeti mutlak ve dokunulmazdır } 222

{ Efendiler, hiçbir millet milletimizden ziyade cenebi unsurların (yabancıların) inançlarına ve âdetlerine riayet etmemiştir. Hatta denebilir ki, başka dinlere mensup olanların dinine ve milletine riayetkâr (saygılı) olan yegane millet, bizim milletimizdir } 223

²¹⁷ Bakara, 2/256

²¹⁸ Kehf, 18/29

²¹⁹ Nahl, 16/125

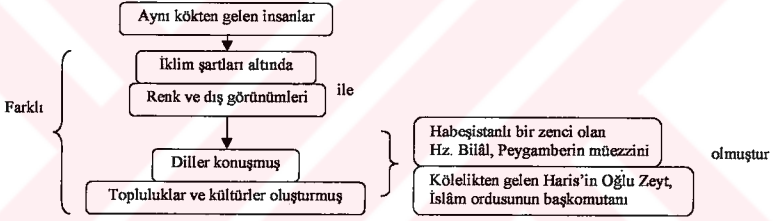
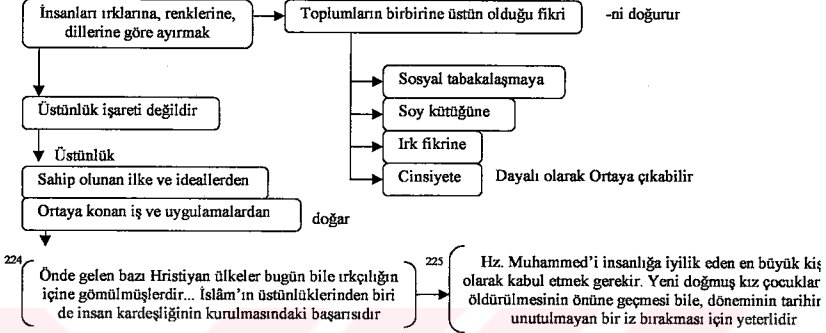
²²⁰ Bakara, 2/272

²²¹ Âl-i İmran, 3/184

²²² Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1982, s.44.

²²³ Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963, c. III. s. 1183.

9. İSLÂM'DA SINIF VE İRK AYRIMI YOKTUR

[İnsanlar bir tek ümmet idi] 226

{ Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar kendilerinden daha iyidirler } 227

{ Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yaratık. Ve birbirlerinize tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır } 228

{ Ey insanlar! Rabb'iniz birdir, babanız da birdir, hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktır. Allah yanında en kıymetli olanınız, ona en çok saygı göstereninizdir. Arabın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur } 229

{ Onlardan birine kız müjdelendiği zaman öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu, aşâğılık duygusu içinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün! Bakın ki, verdikleri hüküm ne kadar kötüdür! } 230

224 Watt, W.M., Modern Dünyada İslâm Vahyi, Ankara, 1982, s.173.

225 Montet, E., İslâm inancı ve İnsan Hakları (İngilizce aslından) Beyrut, 1972, s.211 -212.

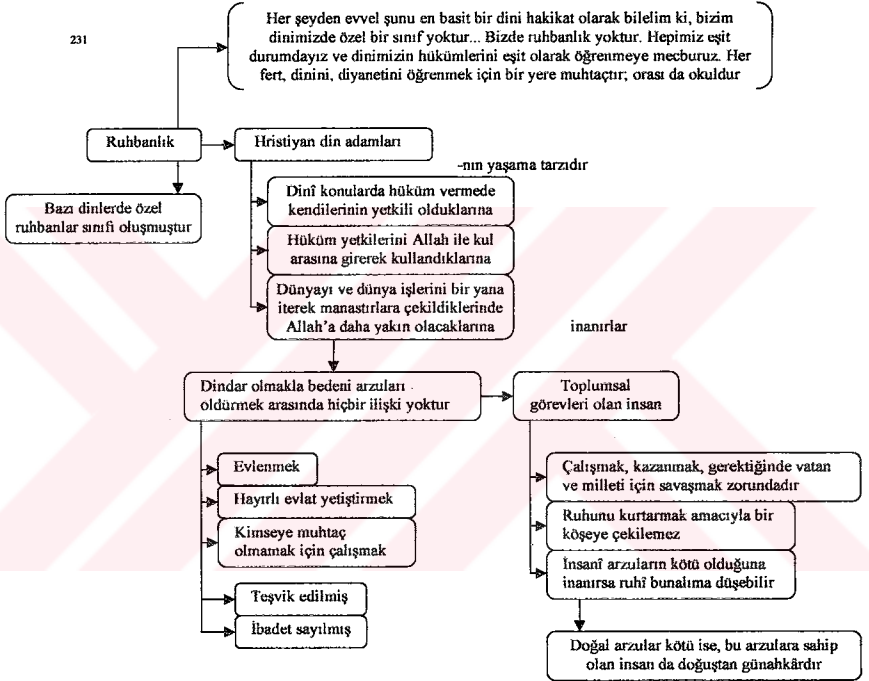
226 Bakara, 2/213

227 Hücûrat, 49/11

228 Hücûrat, 49/13

229 Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, c.V. s.411.

230 Nahl, 16/58-59

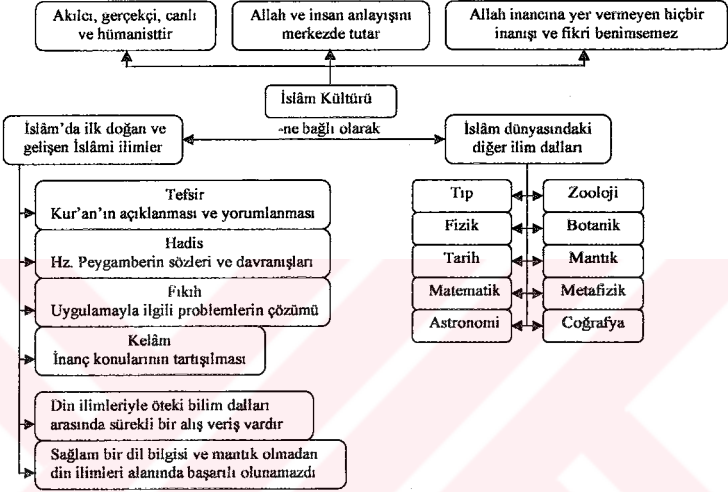

²³¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1959, II. s. 90.

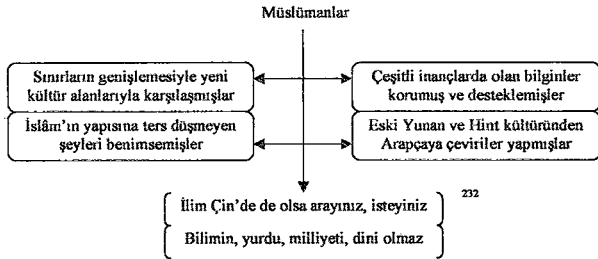
ÜNİTE III

TÜRK-İSLÂM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

1. İSLÂM'DA DOĞAN VE GELİŞEN BİLİM DALLARI

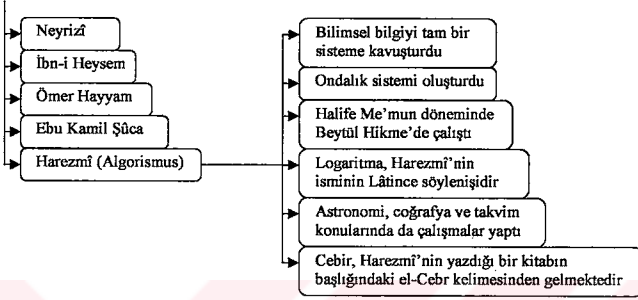
2. MÜSLÜMANLARIN POZİTİF BİLİM ALANINDAKİ HİZMETLERİ VE BULUŞLARI

²³² es-Süyûtî, el-Cami'us-Sağîr, Kahire, 1954. IV. baskı, c.I. s. 72, Hadis no: 1111.

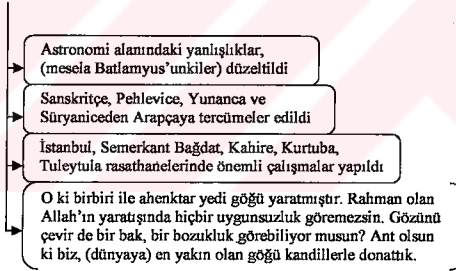
MATEMATİK

Müslüman Matematikçiler

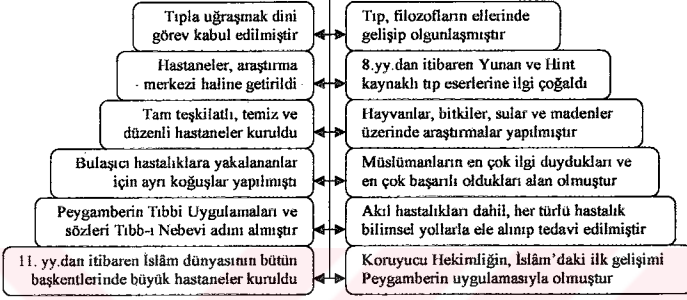

ASTRONOMİ

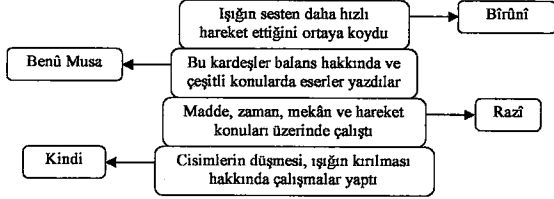
Astronomi alanında

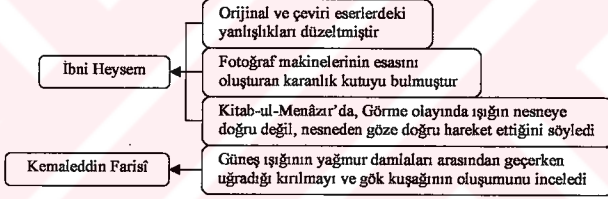
Tıpa alâkalı olarak

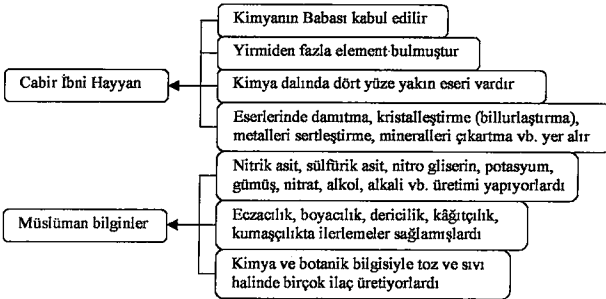
FİZİK

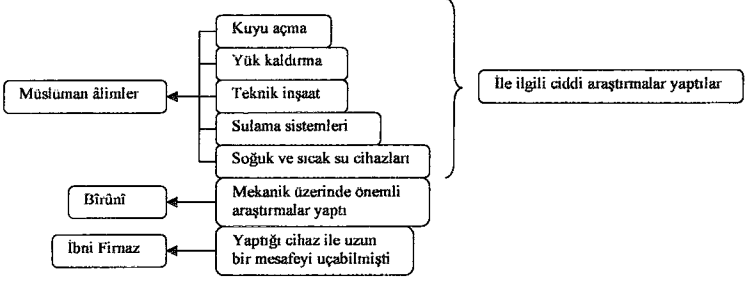
OPTİK

KİMYA

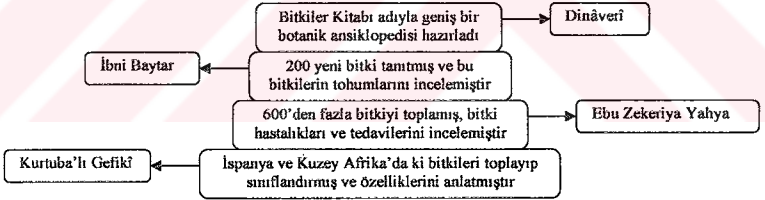
MEKANİK

TEKİ BAZI BİLİM DALLARI

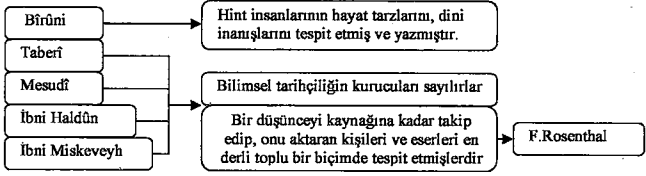
BOTANİK

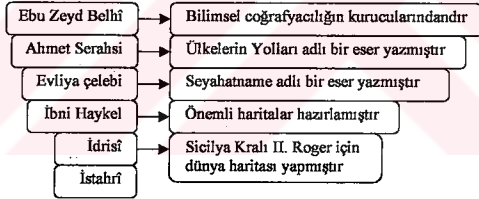
ZOOLOJİ

TARİH

COĞRAFYA

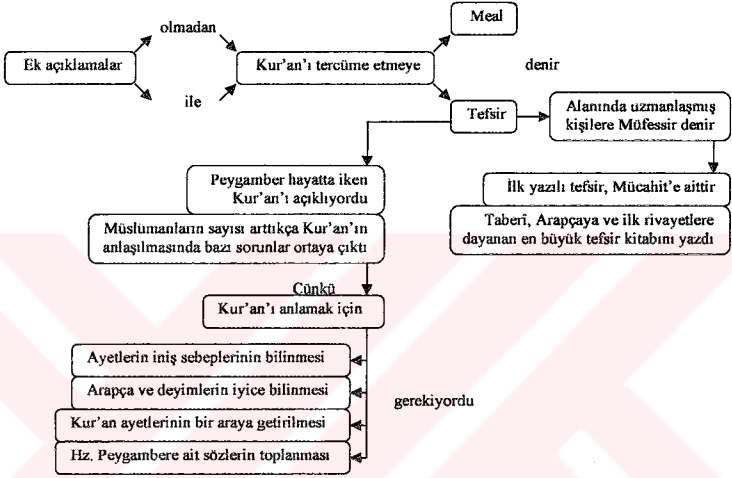

3. İSLÂM'DA DİN BİLİMLERİ VE TÜRK BİLGİNLERİ

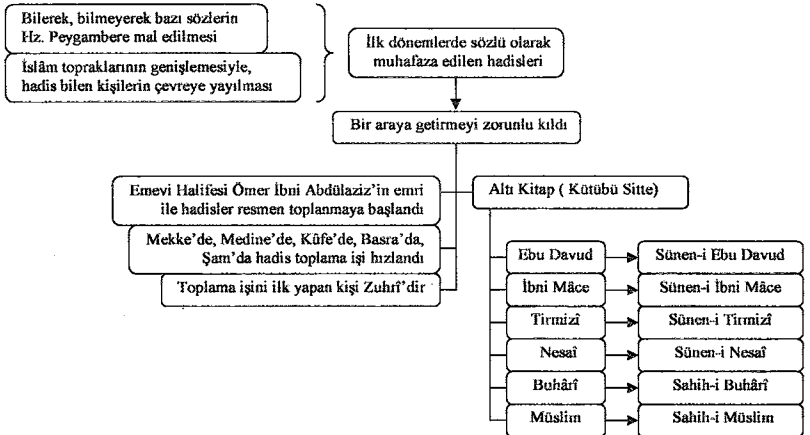

A) İSLÂM'DA DİN BİLİMLERİ

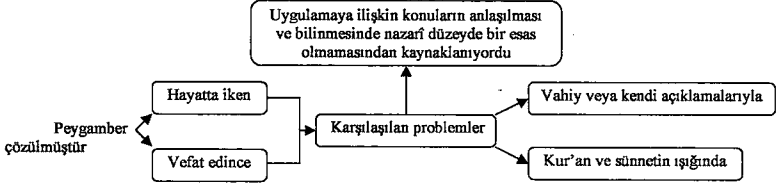
TEFSİR

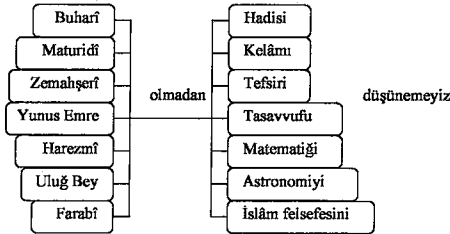
HADİS

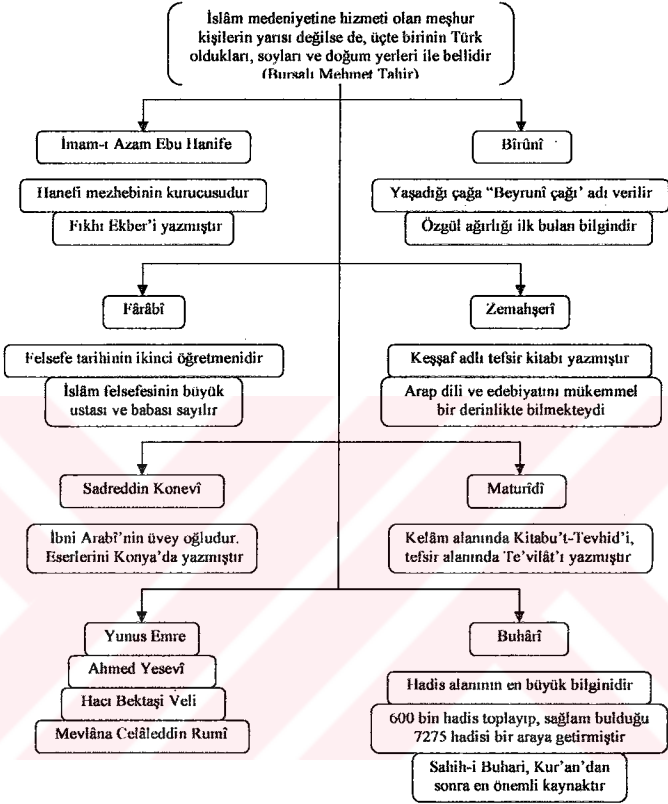

FIKİH

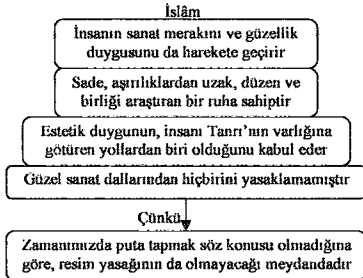

B. TÜRK BİLGİNLERİ

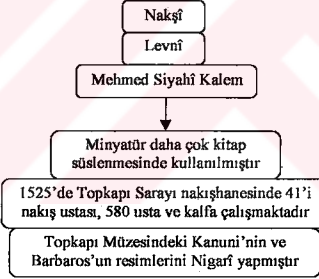
4. MÜSLÜMAN TÜRKLERDE SANAT VE EDEBİYAT

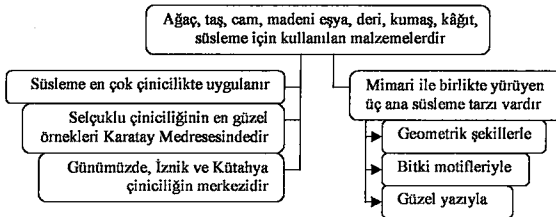
MİMARİ

MİNYATÜR

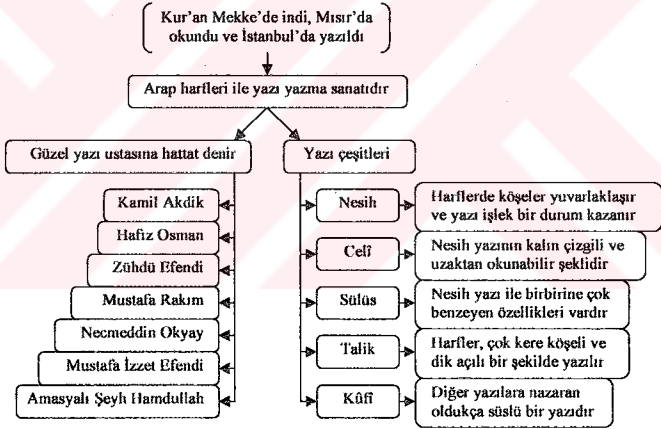
SÜSLEME (TEZYİNAT)

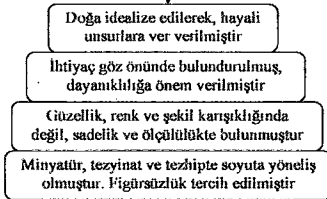
TEZHİP

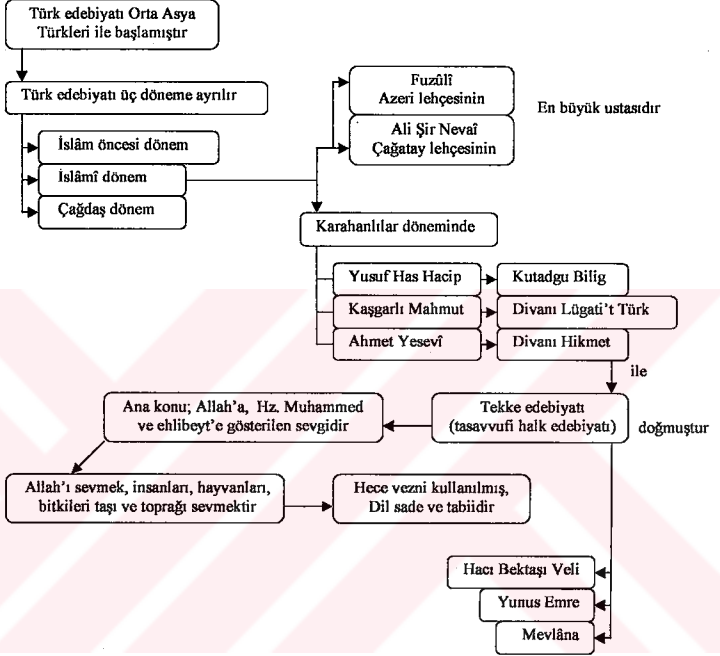
GÜZEL YAZI (HÜSNÜ HAT)

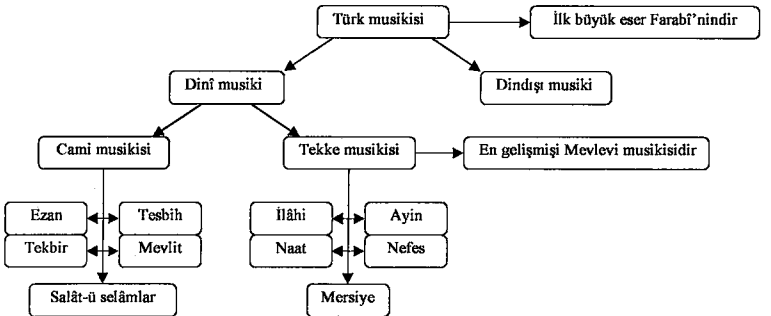
Türk San'atı'n'da

EDEBİYAT

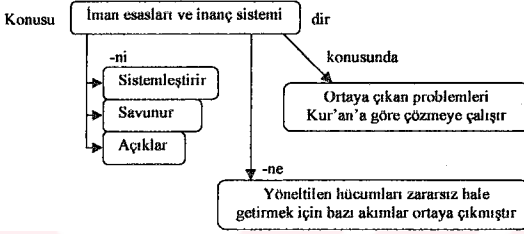
MUSİKİ

5. İSLÂM DÜŞÜNCESİ VE TASAVVUF

KELÂM

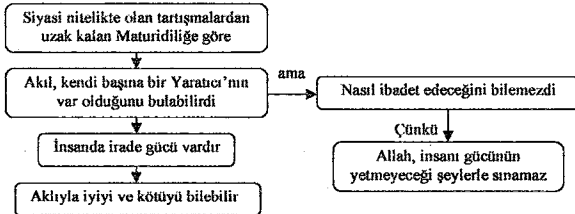
MUTEZİLE

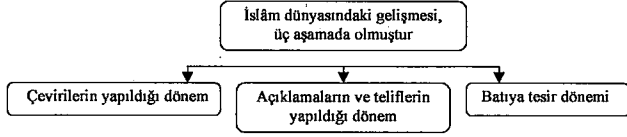
EŞ'ARİ

MATURİDİLİK

FELSEFE

ÇEVİRİLERİN YAPILDIĞI DÖNEM

8.yy.dan itibaren felsefi ve ilmi eserler Yunancadan Arapçaya aktarılmıştır

→ böylece

Arapça, her türlü felsefi ve ilmi konuları ifade edebilecek güce kavuştu

BATIYA TESİR DÖNEMİ

İslâm felsefesinin Lâtin dünyasına geçmesiyle batıda ciddi bir felsefi hareket başlamıştır

AlFârâbüs veya Avennasâr adıyla tanıdığı Fârâbî'nin üzerinde durduğu konular

İslâm felsefesinin üzerinde durduğu ana konular olmuştur

- Allah-evren arasındaki ilişki
- İnsan
- Felsefe-din ilişkisi

AÇIKLAMALARIN VE TELİFLERİN YAPILDIĞI DÖNEM

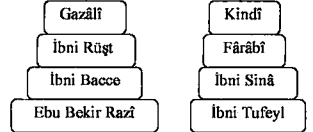

Tercüme edilen eserler, dikkatlice incelendi

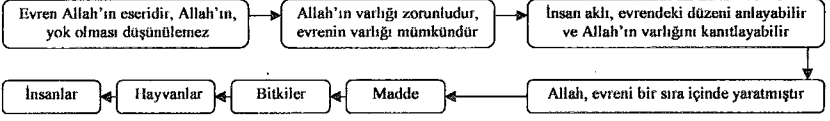
→ Bu eserlere geniş açıklamalar (şerhler) yazıldı

Birçok filozof yetiştirdi

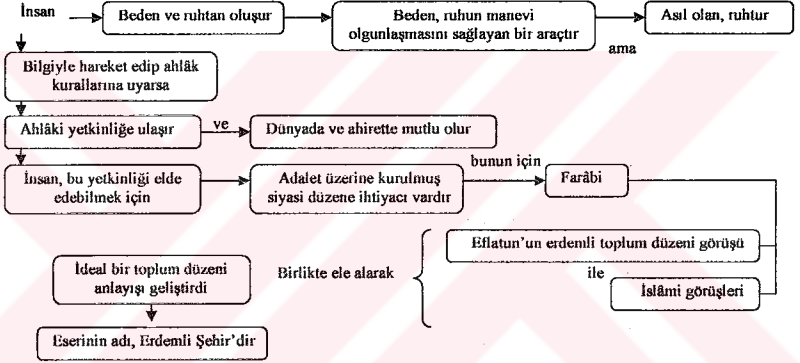
→ Orijinal yazılar yazılmaya başlandı

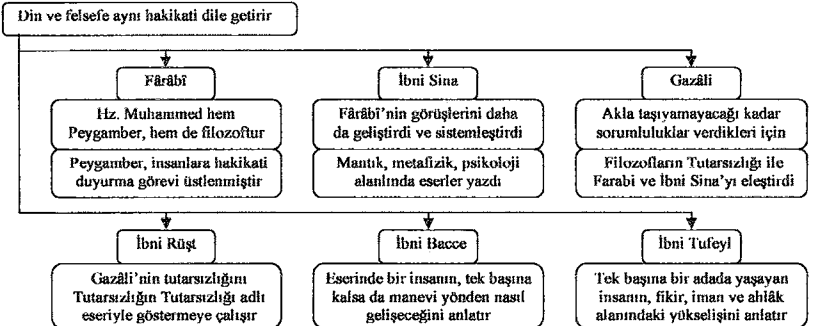
ALLAH İLE EVREN ARASINDAKİ İLİŞKİYİ ELE ALAN KONULAR

İNSANLA İLGİLİ KONULAR

FELSEFE-DİN İLİŞKİSİYLE İLGİLİ KONULAR

TASAVVUF

Tasavvufun kaynağı, Kur'an ve sünnettir

Tasavvuf yolunda giden insana mutasavvıf veya süfi denir

Gazâlî'ye göre dini hayatı üç basamaktan oluşur

Taklit

Yakın çevresinden gördüklerine inanır ve gördüklerini yapar

Bilgi

Din konusunda bilgi sahibidir, ama derin bir din hayatı yaşamaz

Bilerek yaşama

Dini hakikatleri bilir ve bu hakikatlere göre yaşar

Tasavvuf, böyle bir dini yaşantıyı anlatır ve öğretir

İslâmın ilk (sade dindarlık veya zühî) dönemlerinde

Hasan Basrî
Rabia Adeviye

İbadete

Kalp temizliğine

İnsanlarla olan ilişkilere

Haramdan uzak durmaya

Felsefi tasavvufa bu sıralarda rastlanmaz

Son derece önem verirdi

9.yy.da Tasavvufi teşkilatlanmanın başlangıcı

Dini sohbet ve ibadet için bir araya gelen Müslümanların oluşturduğu gruplar ile olmuştur

ile

Bazı Emevi yöneticiler işleri

Dini ve ahlâkî açıdan değil

Menfaat ve siyaset açısından

ele alınca

Hassas Müslümanlar

Toplumdan uzaklaşmaya dünya hayatını hor görmeye

İslâm'da olmayan düşünce ve uygulamalar tasavvufa sızmaya

başladı

Hicri 3.yy.da Zunnûn Mısırî, Bayezit Bistamî gibi süffiler

Tasavvuf düşünce ve uygulamasını

Terimleri

Teorisi

Yöntemi

Olan bir sistem

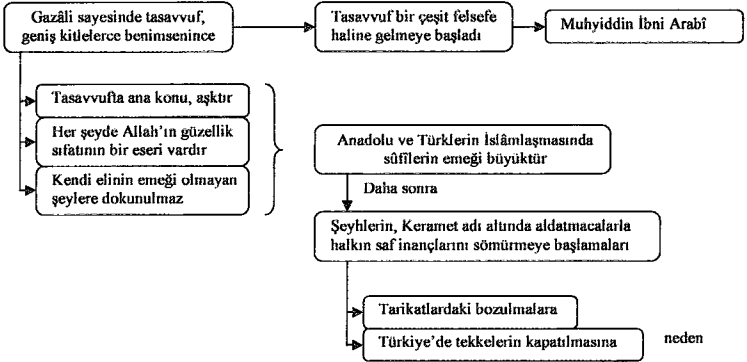
Aklı ihmal edip, hayatı duyguya teslim edince

Din anlayışına ters düşüştüğü kabul edilen bazı sözler söyleyince

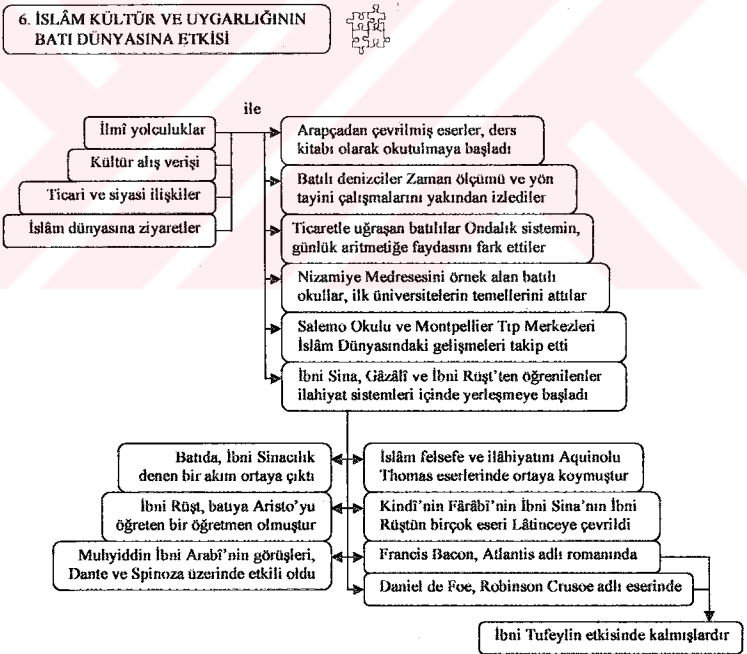
İlahî aşktan sarhoş olduklarını, kendilerinden geçtiklerini söyleyince

İslâm düşüncesi bir çıkmaza girmeye başladı

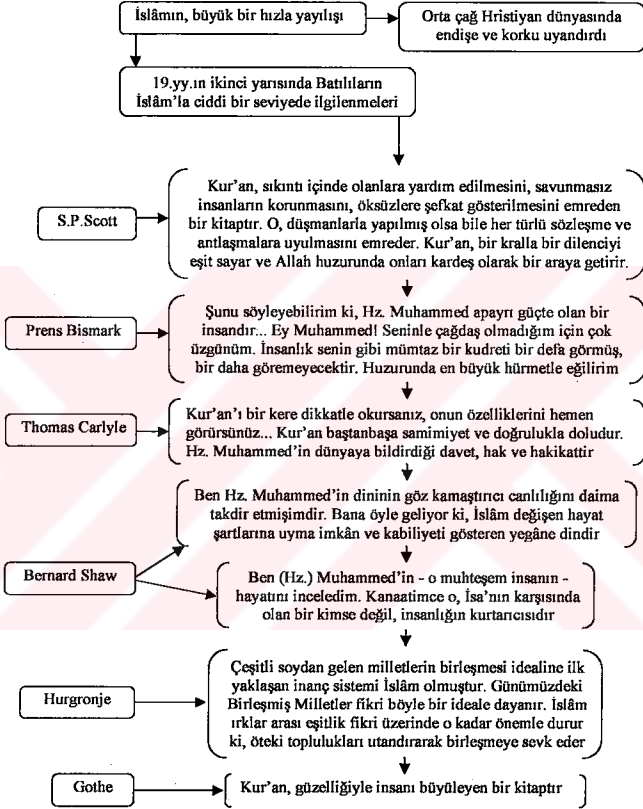
Haline getirmek için çaba harcadılar

6. İSLÂM KÜLTÜR VE UYGARLIĞININ BATI DÜNYASINA ETKİSİ

7. BATILI BİLGİNLERİN İSLÂM'A BAKIŞI

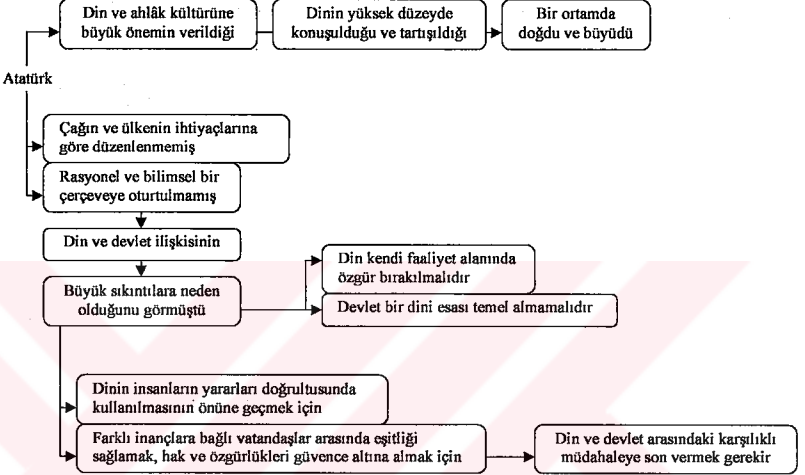

demişlerdir

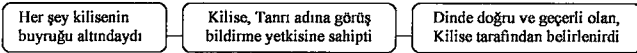
ÜNİTE IV

ATATÜRK VE İSLÂM DİNİ

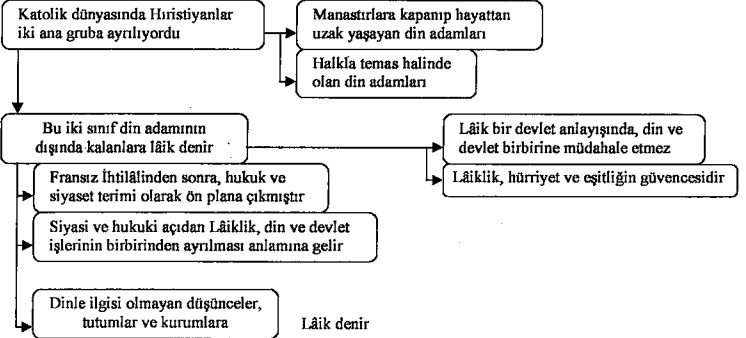
1. ATATÜRK'ÜN İSLÂM DİNİ VE LÂİKLİKLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

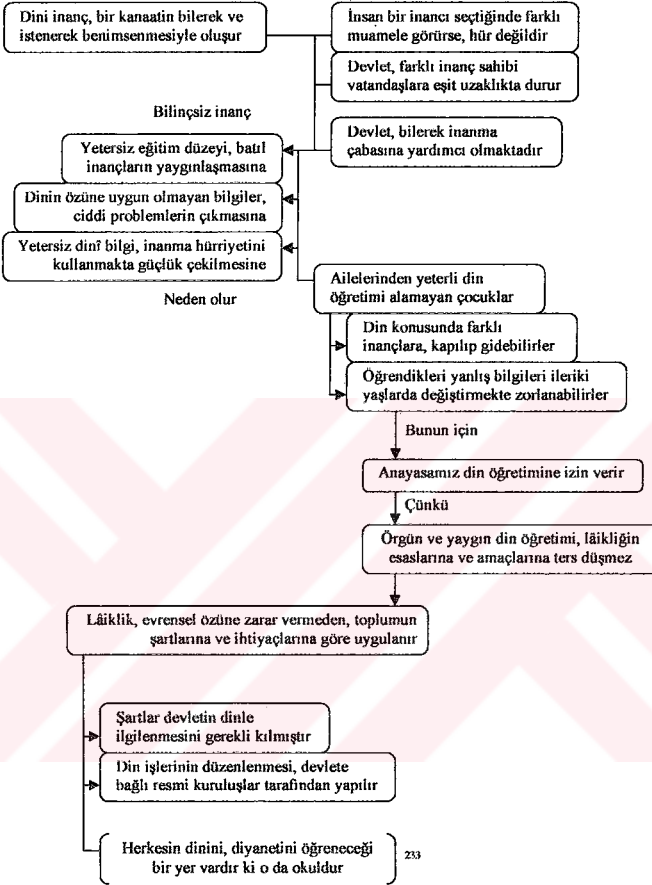

2. LÂİKLİK NEDİR?

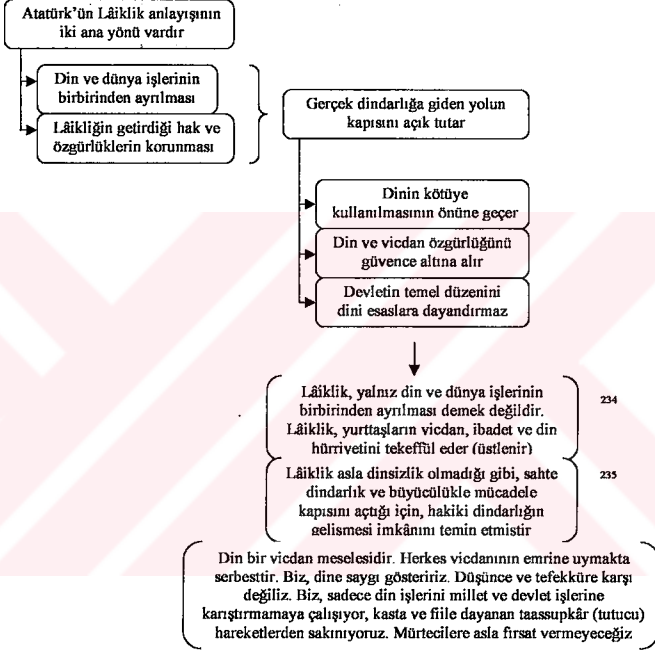
Klasik Hıristiyanlıkta

²³³ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. s. 90,

3. ATATÜRK'ÜN LÂİKLİK ANLAYIŞI

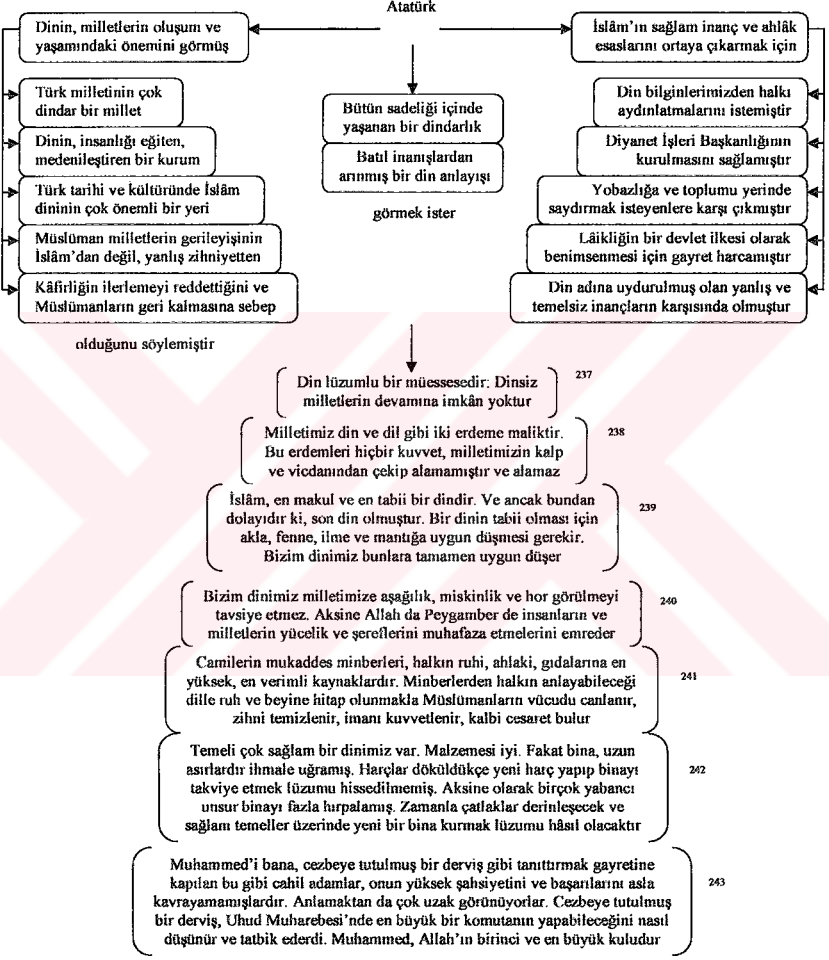
²³⁴ Atatürk, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları. Ankara 1980. s.580.

²³⁵ Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri. Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi. Ankara 1982, s. 45.

²³⁶ Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri. Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi. Ankara 1982, s. 45.

4. ATATÜRK'ÜN İSLÂM DİNİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

ATATÜRK
GÖRÜŞLERİ

²³⁷ Lâiklik ve Atatürk'ün Lâiklik Politikası. Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları. Ankara 1980, s.45.

²³⁸ Atatürk diyor ki. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1980. s. 82.

²³⁹ Atatürk diyor ki. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1980. s. 82.

²⁴⁰ Atatürk diyor ki. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1980. s. 82.

²⁴¹ Aytaç, Kemal, Din Politikası Üzerine Konuşmalar, s.105.

²⁴² Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri. s. 139.

²⁴³ Gürtaş, Ahmet, Atatürk ve Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1982, s.27-28.

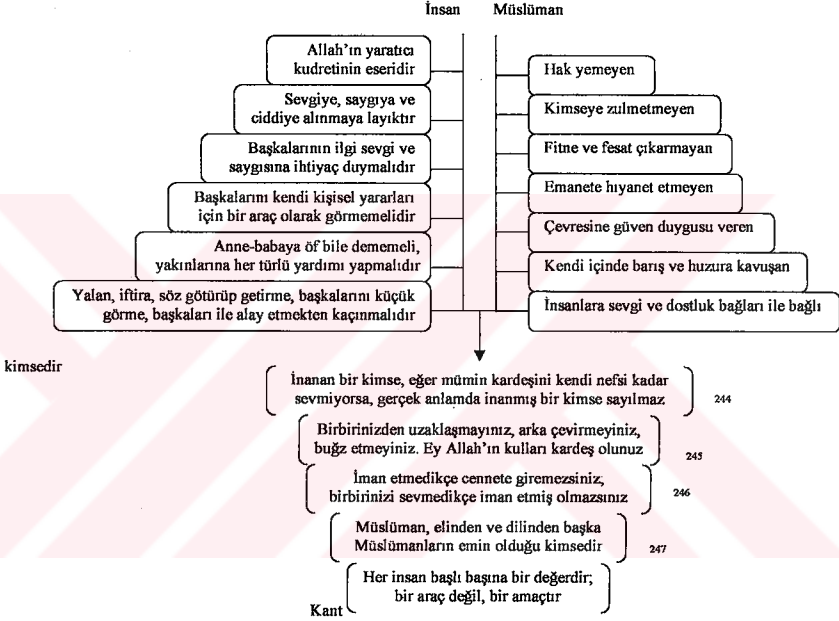
ÜNİTE V

AHLÂKİ GÖREVLERİMİZ

1. DÜZENLİ YAŞAMAK

2.BAŞKALARI İLE İYİ İLİŞKİLER KURMAK

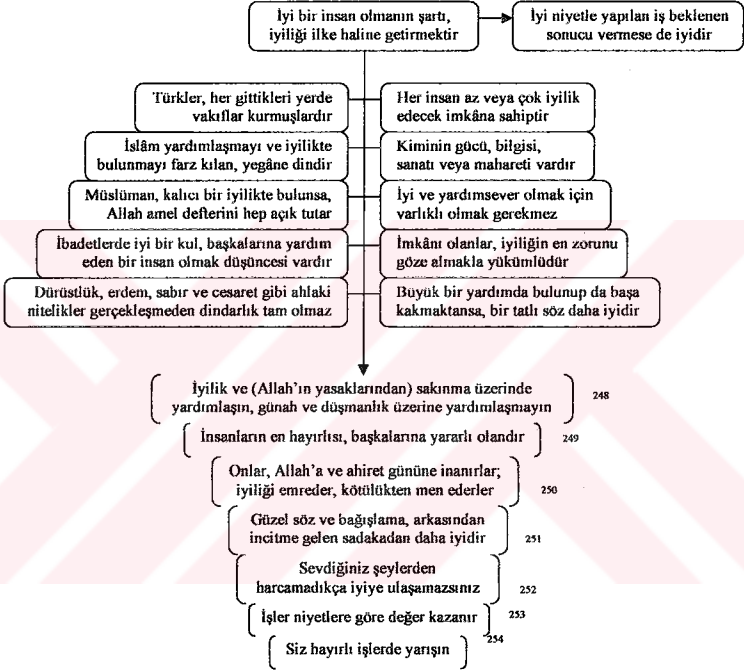
²⁴⁴ el-Buhârî, Sahih, c.I. s. 9; Müslim, Sahih, c.I. s. 67. Hadis no: 45 III. s.206, 251, 272, 278, 289.

²⁴⁵ el-Buhârî, Sahih, c.VII. s. 89; Müslim, Sahih, c.IV. s.1985. Hadis no: 2563.

²⁴⁶ İbn Mâce, Sünen. Beyrut. trs.. Tahkik: Muhammed Fuad Abdülbaki, c. II. s. 1217.

²⁴⁷ el-Buhârî, Sahih, c.I. s. 89; Müslim, Sahih, c.I. s. 65.

3. İYİLİK VE YARDIMSEVER OLMAK

²⁴⁸ Maide, 5/2

²⁴⁹ Acluni, İsmail b. Muhammed. Keşf'ül-Hafa ve Müzil'ül İlbas, I. s. 393. Hadis No: 1254.

²⁵⁰ Al-i İmran, 3/114

²⁵¹ Bakara, 2/263

²⁵² Al-i İmran, 3/92

²⁵³ el-Buhârî, Sahih, c.I. s. 2, 20; II. s.119.

²⁵⁴ Bakara, 2/148

ÜNİTE VI

ADALET,
AHLÂK
VE
DİN

I. ADALET TARZLARI VE ÇEŞİTLERİ

عَدْلٌ
بِأَنْوَاعٍ
كَثِيرَةٍ

Adalet

Bir şeyi bulunması
gerekten yere koymak

Herkese hakkını ve
hak ettiğini vermek

Hakkı yerine getirmek, doğruluk
üzere olmak, eşit davranmak

demektir

A. ADALET VE HAK

Doğal hak

Kazanılmış hak

Yaşama hakkı

Hür olma hakkı

İş sahibi olma ve mülk edinme hakkı

Yargılama hakkı

Savunma hakkı

Bir ırka, bir dine, bir millete bağlı
olduğumuzdan dolayı doğan haklar değildir

Bir kimsenin başını göstererek mükâfatını
alması, onun kazanılmış hakkıdır

İnsan haklarına saygı göstermek,
onları korumak adaletin gereğidir

İnsan haklarına saygı göstermemek,
onlara zarar vermek zulüm ve haksızlıktır

B. ADALET VE LÂYİK OLMA

Onlarca öğrenci sınıf
geçmeyi hak edebilir

Adalet, onların hepsinin sınıf
geçmesinin gereğidir

Ama

Yüzlerce insan devlet başkanı
olmaya lâyık olabilir

Adalet, onların hepsinin birden devlet
başkanı olmalarını gerektirmez

C. ADALET VE İHTİYAÇ

Yardıma muhtaç olan iki kişiden daha çok
ihtiyacı olana yardım etmek adaletin gereğidir

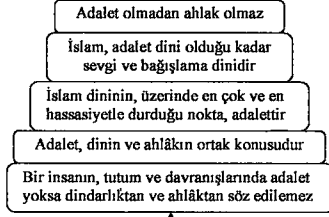
Toplum hayatı, nimetlerin ve
kültürlerin paylaşılmasını gerekli kılar

Toplumun birikmiş zenginliği, emek
ve ihtiyaç dikkate alınarak dağıtılır

Adaletli bir toplum düzeninde
kimse hak ettiğinden alınmaz

Sosyal adalet, genel adalet
kavramının bir dalıdır

2. ADALET, DİN VE AHLÂK
ARASINDAKİ İLİŞKİLER

255 Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana- babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa, Allah için şahidlik eden kimseler olun. (haklarında şahidlik ettikleriniz) zengin olsunuz, fakir olsunuz Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın

256 Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder

257 Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah adaletli olanları sever

258 Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar

259 Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahidlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin sizi adil davranmamaaya itmesin

260 Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara cem verici bir azabı müjdele!

255 Nisa, 4/135

256 Nisa, 4/58

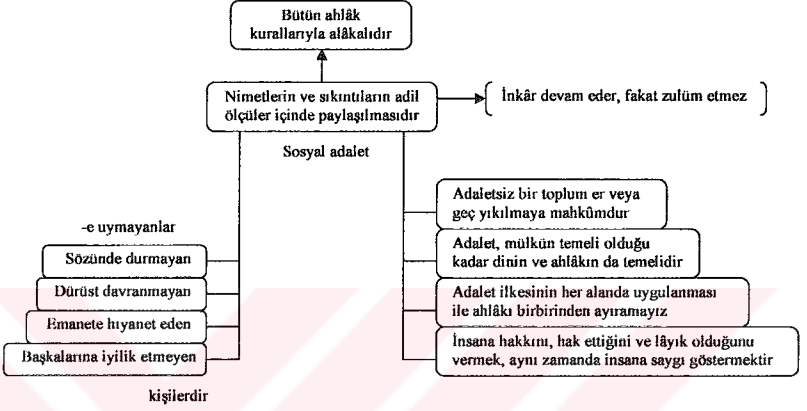
257 Mümtahine, 60/8

258 Nahl, 16/90

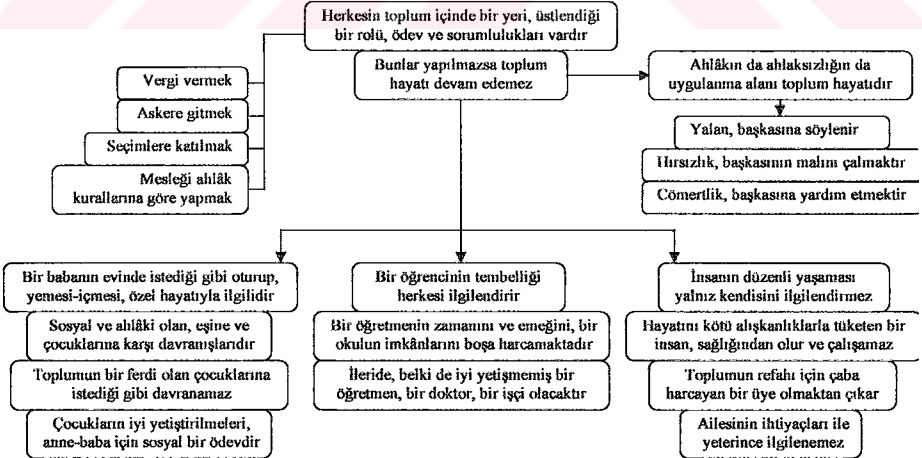
259 Maide, 5/8

260 Tevbe, 9/34

3. SOSYAL ADALET VE AHLAK KURALLARI

4. SOSYAL BİR VARLIK OLARAK İNSANIN ÖDEVİ İSLAM AHLAKI

5. HZ. MUHAMMED'İN ADALET
KONUSUNDAKİ GÜZEL SÖZLERİ

Hz. Muhammed dedi ki:

- { Mazlumun bedduasından sakının. Zira onunla Allah arasında perde yoktur } 261
- { Hiddetli olduğunuz zaman hakemlik yapmayınız } 262
- { Cennette olan hâkim, hakkı bilip hak ile hükmeden kimsedir. Hakkı bildiği halde haktan sapan yahut bilgisizlikle insanlar arasında hükmeden kimse ateştedir } 263

6. ATATÜRK'ÜN ADALET VE
AHLÂK KONUSUNDAKİ SÖZLERİ

Atatürk dedi ki:

- { Adalet bir devletin esasıdır } 264
- { Hürriyet benim karakterimdir } 265
- { Korku üzerine hâkimiyet kurulmaz } 266
- { Tehdit esasına dayanan ahlak bir erdem olmadığı gibi, itimada da layık değildir } 267
- { Bizim milletimiz ve hükümetimiz adalet fikri ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir } 268
- { Yemin mukaddes bir sözleşme demektir. Namus sahibi olan bir kimse erdiği sözden dönmaz } 269
- { Birbirinize daima hakikati söyleyiniz. Felaket veya saadet getirsin, iyi veya fena olsun, daima hakikatten ayrılmayınız } 270
- { Türk kadını dünyanın en münevver, en erdemli ve en ağır kadını olmalıdır... Ahlakta, erdemde ağır, ağır başlı bir kadın olmalıdır... Milletin kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak erdemli olursa vazifesini yapabilir } 271

²⁶¹ el-Buhârî, Sahih, c.IV. s. 180; II, s. 63: Müslim, Sahih, c.I. s.29.

²⁶² et-Tirmizî, Sünen, c. III. s. 620.

²⁶³ İbn Ebî Dâvûd, Sünen, c.II. Hadis no: 3573.

²⁶⁴ Atatürkçülük (Birinci Kitap): Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, M.Eğt. Basım Evi. İstanbul, 1984,s.162

²⁶⁵ Atatürk Diyor ki, s. 47.

²⁶⁶ Atatürk Diyor ki, s. 47.

²⁶⁷ Atatürk Diyor ki, s. 77.

²⁶⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. I. s. 223.

²⁶⁹ İnan, Arı, Düşünceleriyle Atatürk, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1983, s. 152.

²⁷⁰ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. II. s. 226.

²⁷¹ Kocatürk, Utkan, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara, 1971, s. 116.

SONUÇ

Birçok kavramda kesin bir sözel tanım yapılamaması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde kavram haritasının bir öğretim aracı olarak kullanılmasındaki en büyük sıkıntıdır.

Türkçe'de ekler kelime sonuna getirilerek türetilir ve fiil cümlelerin sonunda bulunur. Bu yüzden Türkçe kavram haritasında okuma özne, nesne ve yüklem yönünde olmalıdır. Eklere de dikkat edilmelidir. Yada ara bağlar adlandırılmıyorsa ara bağlantı oklarının üzerine hiçbir ekleme yapılmamalıdır.

Kavram haritası, öncelikle öğrencilerden oluşturulan gruplarda tartışılmalı ve eksiklikleri giderilmelidir. Kavram haritası, tüm sınıf etkinliğinde veya küçük grup etkinliklerinde öğrencilerin katılımlarıyla, kavramla ilgili ders sınıfında işlenmeden önce kullanılarak öğrencilerin kavram ile ilgili ön bilgileri, eksik ve yanlış anlamaları tespit edilmelidir.

Sadece sınavlarda değil farklı zamanlarda da, öğrencilere kavram listeleri vererek, kavram haritası oluşturmaları veya boş bırakılan yerlere kavramları ve kavram birbirleriyle olan ilişkilerini yerleştirmeleri yada kavram haritasındaki yanlışlıkları bulmaları istenmelidir.

Bireysel farklılıklardan dolayı kavram haritalarını her öğrenci veya öğretmenin kullanması mümkün değildir. Bunun için eğitim-öğretim ortamına göre bu teknik kullanılmalıdır.

Öğrencilerden kavram haritalarını ezberlemeleri istenmemelidir. Çünkü bu, ezber öğrenmede olduğu gibi unutmaya yol açar.

Din Kültürüne ait somut bilgilerin yer aldığı ünitelerde kavram haritası çalışması yapmanın, Ahlâk Bilgisine ait soyut bilgilerin yer aldığı ünitelerde kavram haritası çalışması yapmaya göre, daha kolay olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde kavram haritaları hazırlamak, sınıf ortamında öğretim ve değerlendirme aracı olarak kavram haritalarının kullanımını pratik hale getirmek, doğru kullanıldığı zaman öğrenci, öğretmen ve bireyin eğitimine çok büyük faydalar sağlayacak, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin etkinliğini artıracaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- Acluni, İsmail b. Muhammed, *Kesf'ül-Hafa ve Müzil'ül İlbas*, Beyrut 1988.
- Afet, İnan, M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım, İstanbul 1971.
- Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Mısır 1313.
- Ahmet Naim-Kamil Miras, *Tecridi Sarih Tercemesi*, İstanbul 1928–1948.
- Akytrek, Süleyman, *Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Kavram Haritalarının Kullanımı*, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), sf. 65-85, 2003
- *Atatürk*, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara 1980.
- *Atatürk, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III*, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1959–1961–1963
- *Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1984.
- *Atatürk Diyor ki*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1980.
- Ayas, M. Rami, Tümer, Günay, *Liseler İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi I*, Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Onaltıncı Baskı, İstanbul 1997
- Aydın, Mehmet, *Liseler İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi III*, Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Dördüncü Baskı, İstanbul 2003
- Ayhan, H., Hökelekli, H., Öcal, M., Mehmedoğlu, Y., & Ekşi, H., *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri Üzerine Çok Yönlü Bir Alan Araştırması*, Yayınlanmamış Araştırma, SEDAR, İstanbul 2002
- Aytaç, Kemal, *Din Politikası Üzerine Konuşmalar*, Ankara 1986.
- Bahar, M., *Biyoloji Eğitiminde Kavram Haritalarının Kullanımı*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), sf. 25-40, 2001
- Berki, A. H., *239 Hadis*, DİB Yayınları, Ankara 1968.
- Beydoğan, H. Ömer, *Çocuklarda Dil Gelişimi ve Kavram Öğrenme*, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayını Yayın No. 52, Gözden geçirilmiş II. Baskı, Erzurum 2001
- el-Buhârî, *el-Cami'us-Sahih*, İstanbul 1315.

- Clarke John.H.(1991), *Using Visual Organizers to Focus on Thinking*, 34. (7) *Journal of Reading* 34, (7) 527-539
- Çelebi, Ahmet, *İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi*, Çev. Ali Yardım, İstanbul 1983.
- ed-Dârimi, *Sünen-i Dârimi*, Çeviren: Abdullah Aydın, Medve Yayınları, 1996.
- Doğan, Recai- Tosun, Cemal, *İlköğretim 6,7 ve 8. sınıflar için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2003.
- İbn Ebî Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, Mısır 1369–1370.
- Gazi Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk I-III*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963.
- Gürtaş, Ahmet, *Atatürk ve Din Eğitimi*, DİB Yayınları, Ankara 1982.
- el-Heysemî, Ali b.Ebî Bekir, *Mevaridü'z-Zaman*, Tahkik: Muhammed Abdurrezzak Hamza, Beyrut 1407.
- İbn Mâce, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid, *es-Sünen*, Kahire 1952–1953.
- İnan, Arı, *Düşünceleriyle Atatürk*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1983.
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara 1971.
- Bolay, Süleyman Hayri, *Liseler İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi II*, Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Onikinci Baskı, İstanbul 1995
- *Kur'an-ı Kerim Ve Türkçe Meali*, Komisyon, T.D.V. Yayınları, Ankara 1993.
- *Lâiklik ve Atatürk'ün Lâiklik Politikası*, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara 1980.
- Mansur Ali Nasîf, *et-Tac'ul Camiu lil'usul fi Ehadis er-Rasul*, Tahkik: Bekir Sadak, İstanbul 1961.
- *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2455
- *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2470
- Montet, E., *İslâm inancı ve İnsan Hakları* (İngilizce Aslı) Beyrut 1972.
- el-Münavî, Abdurrauf, *Feyz'ul-Kadir*, Mısır 1356.
- Müslim, Ebu'l-Huseyn Müslim b. El-Haccac, *el-Cami'us-Sahih*, Mısır 1955.

- en-Nevevî, Muhyiddin, *Riyaz'us-Salihin*, Çeviren: Kıvanüddin Burslan, Hasan Hüsnü Erdem, D.İ.B. Yayınları Onikinci Baskı, Ankara.
- en-Neysaburfî, Muhammed b. Abdullah ebu Abdullah el-Hakem, *Müstedrek Ale's-Sahihî*, Tahkik: Mustafa Abdülkadir Ata, Beyrut 1990.
- Novak, D.Joseph(1991), *How do we learn our lesson? Taking Students Through the Process*, The sicience Teaching 60(3),50-52
- Novak, D. J. & Govin, D. B. (1984) *Learning how to learn*, New York, Cambridge University Press, http://www.math-du.de/concept_mapping/concept_mapping.html adresinden 12.03.2004 tarihinde alınmıştır.
- Novak, D. J. & Govin, D. B. (1993) *Learning how to learn*, New York, Cambridge University Press
- Posner G. J. & Rudnitsky A. N. (1986)*Course design*, New York: Longman Publish http://hapar.up.ac.za/catts/learner/2001/untiedt_jsh/projects/oro/article/article3.doc adresinden 12.03.2004 tarihinde alınmıştır.
- Salan, Ü., Gürdal, A., “*Stokiyometrik Problem Çözümlerinde Kavram Haritasının Başarıya Etkisi*” II. Ulusal Eğitim Sempozyumu 18-20 Eylül Atatürk Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi Bildiri Yayınları, İstanbul 1996. www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-s/b_kitabi/PDF/Fen/Bildiri/t89d.pdf adresinden 19.03.2004 tarihinde alınmıştır.
- Es-San'âni, Ebu Bekir Abdurrezzak b. Hemmam, *Musannef*, Tahkik: Habiburrahman el-Azami, İkinci Baskı, Beyrut 1403.
- Selçuk, M. *Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2000.
- es-Suyûti, Celâluddin Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *el-Cami'us-Sagîr*, Kahire 1954.
- eş-Şaşî, Ebu Said El Hüseyin İbn Kûleyb, *Müsnedü's-Şaşî*, Tahkik: Mahfuz Rahman Zeynullah, Medine 1410.
- et-Tirmizî, *es-Sünen*, Kahire 1931–1934.
- Watt, W.M., *Modern Dünyada İslâm Vahyi*, Ankara 1982.